Şeyhu'l İslâm

— Mustafa Sabri Efendi —

شيخ الإسلام مصطفى صبري أفندي

KADIN MESELESİNE BAKIŞIM

دار الخلافة العلية مدرسه سی

DÂRU'l-HİLÂFETİ'l-ALİYYE MEDRESESİ

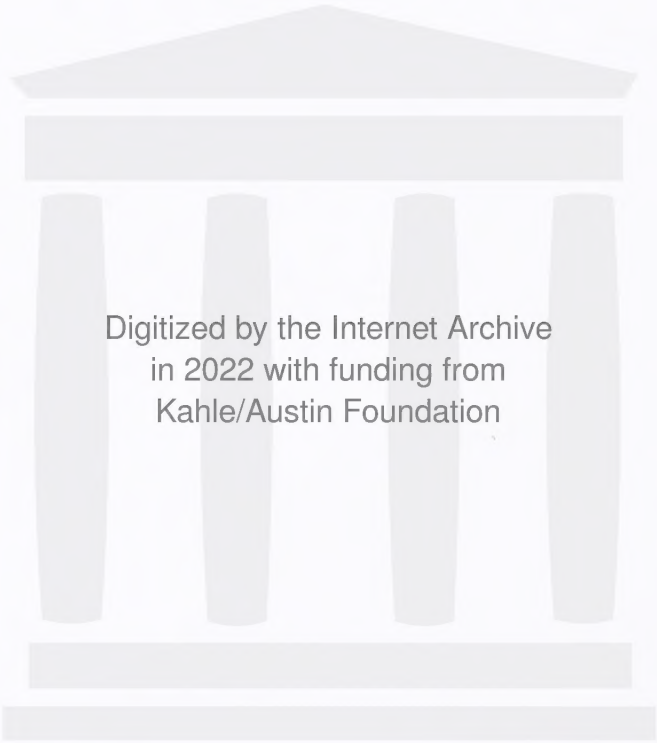
Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

https://archive.org/details/kadnmeselesineba0000sabr

شيخ الإسلام مصطفى صبري أفندي

KADIN MESELESİNE BAKIŞIM

Şeyhülislâm
— Mustafa Sabri Efendi —
(Rahmetullâhi Aleyh)

دار الخلافة العلية مدرسه سی
DÂRU'I-HİLÂFETİ'I-ALİYYE MEDRESESİ

Orijinal İsmi: قولي في المرأة

Kavlî fi'l Mer'e

Yazar:
Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi

Dâru'l Hilâfeti'l Aliyye Medresesi:
23

Editör:
Furkan bin Abdullah

Tercüme:
Mahmud Petek

Tashih:
Osman Akyıldız

Tashih&Mizanpak:
Dâru'l Hilâfeti'l Aliyye Medresesi

Kapak:
İnkreativ Arts

Baskı&Cilt:
Step Ajans Matbaa Ltd. Şti. Göztepe Mah.
Bosna Cad. No: 11 Bağcılar / İstanbul
Tel: +90 212 446 88 46
Sertfika No: 45522

Im Auftrag des Islam
Dâru'l Hilâfeti'l Aliyye Medresesi
Sontra Mescidi, Lindenauer Str. 4
36205 Sontra / Almanya

E-Mail: hilafetialiyye@gmx.net
www.imauftragdesislam.com
www.hilafetialiyye.com
www.aliyye.de

Türkiye Dağıtım:
Küresel Kitap Yayıncılık
Yamanevler Mah. Küçüksu Cad.
Bıldırcın Sok. No: 9/1 Ümraniye/İstanbul
Tel: +90 216 632 00 60 , +90 539 762 66 95

Online sipariş: www.kureselkitap.com

İstanbul, 1442 / 2021

İÇİNDEKİLER

Son Osmanlı Şeyhülislâm'ı Mustafa Sabri Efendi -Rahmetullâhi Aleyh-'in Hayatı, Mücadelesi ve Eserleri 07

Mukaddime 29

1. Bölüm: Taaddüdü Zevcât (Birden Fazla Kadınla Evlilik) Meselesi 33

2. Bölüm: Örtünmek Ve Açık-Saçıklık 49

DÂRU'L-HİLÂFETİ'L-ALİYYE MEDRESESİ

شيخ الإسلام مصطفى صبري أفندي رحمه الله

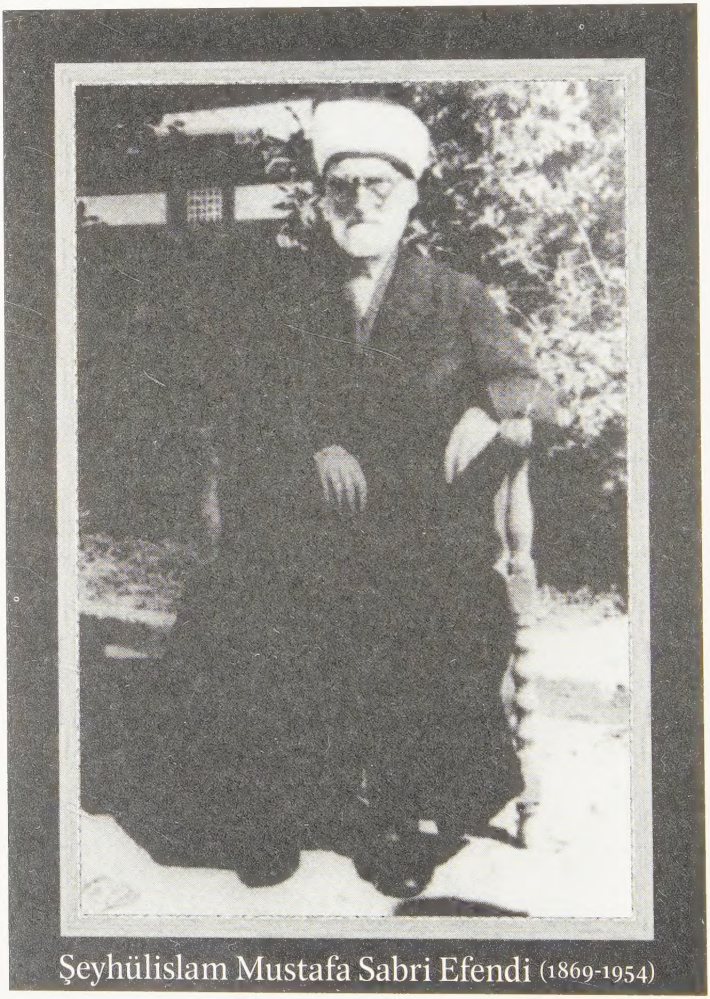

Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi (1869-1954)

Son Osmanlı Şeyhülislâm'ı Mustafa Sabri Efendi -Rahmetullâhi Aleyh-'in Hayatı, Mücadelesi ve Eserleri

Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi 21 Haziran 1869 yılında Tokat'ta doğdu. İslâmî ilimlere meraklı olan babası Kadı Ahmed Efendi, oğlunun iyi bir âlim olmasını arzu ediyordu. Eğitiminde annesi ve ağabeyinin de çok büyük destek ve teşvikleri olmuştur. Mustafa Sabri Efendi, on yaşına gelmeden hafızlığını tamamlamıştır. Onun ilmî kişiliği Tokat, Kayseri ve İstanbul çizgisinde gelişen eğitim süreciyle olgunlaşacaktır. İlk eğitimini Tokat'ta almıştır. O dönemde Kur'ân hocasının kendisi üzerindeki etkisi çok büyük olmuştur. O, Kur'ân'la ilişkisinin çok erken başlamasına sebep olan bu hocasını unutamamaktadır.

Kur'ân'ı dinlerken hocasının gözlerinden süzülen gözyaşları, Mustafa Sabri Efendi'nin de kalbinde bir yumuşama meydana getirmiştir. Bu manzara onda Kur'ân'a karşı bir saygı hissi uyandırmıştır. Kur'ân'la kurulan bu ilişki ve uyanan saygı hissi, daha sonra aldığı dinî eğitimde önemli rol oynayacaktır. Mustafa Sabri Efendi önce Tokat'ta fıkıh âlimi Zülbiyezâde Ahmed Efendi'den ders alır. Burada Kutbeddin Razi'nin *Şemsiye* şerhinden Tasavvurat kitabının sonuna kadar okur. Daha sonra Kayseri'de "Hacı Torun Efendi'nin Damadı" olarak meşhur olan Divrikli Mehmed Emin Efendi'nin ders halkasına katılır. Burada kelâm, fıkıh, fıkıh usûlü, tefsir ve hadis gibi dinî ilimleri tedris eder. Daha sonra, hocasının tavsiyesiyle İstanbul'a gider.[1] Fatih

1 Mustafa Sabri, Mevkıf, c. I, s. 1; Yusuf Kılıç, "Şeyhülislam Tokatlı Mustafa Sabri Efendi Hayatı-İlmi Şahsiyeti-Eserlerinin Tahlili Tenkidi" Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu 2-6 Temmuz 1986, Yay. Haz. S. Hayri Bolay ve diğerleri, (Tokat: Tokat Valiliği İbn Kemal Araştırma Merkezi yay., 1987), s. 614.

Camii Medresesi'nde eğitime başlar. O dönemde Fatih Camii, Mısır'daki Ezher Camii gibi önemli bir ilim ve kültür merkezidir. Burada da Mehmed Atıf Bey ve Huzur Dersleri mukarrirlerinden (Meşihatı İslâmiye ders vekili) Gümülcineli Allâme Ahmed Asım Efendi'den dersler alır. Mehmed Atıf Bey'den fıkıh ilmi almak için, ikamet ettiği Fatih semtinden, Çemberlitaş'taki Atik Ali Paşa Camii'ne yürüyerek gitmiştir. Ayrıca daha sonraki yıllarda, Yıldız Sarayı'nda, Sultan Abdülhamid'in kitapçılığını yaparken Şeyhu'l-Kurra Köse Niyazi Efendi'den de kıraat tedris etmiş ve icazet almıştır (1899/1900). Kıraat ilminin önemli eserlerinden İbn-i Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr* adlı kitabının 1000 beytini ezberlemiştir.

1890 yılında ruûs (hocalık) imtihanını kazanır.[2] 22 yaşında Fatih Camii Medresesi'nde hoca olur.[3] Ne var ki bu tayine babası pek razı olmamıştır. Çünkü o, oğlunun 30 yaşına kadar ilim tahsil etmesini istemektedir. Ancak Mustafa Sabri Efendi, *Mevkıf* adlı eserinin önsözünde babasına ithafen bir yazı yazar. Burada babasının razı olmadığı üç şeyi anlatır. Bunlar, erken yaşta hoca olması, devlet memuriyetinden maaş alması ve şeyhülislam olmasıdır. Daha sonra da neden bu görevleri kabul ettiğini açıklar. Dönemin şartları gereği bu vazifeleri yapmak zorunda kaldığını belirtir. Bundan dolayı da babasının ruhundan özür diler. Mustafa Sabri Efendi'nin Fatih Medresesi'ndeki görevi Huzur Dersleri Muhataplığı'na kadar devam etmiştir (1898-1914). O dönemde yaşı en küçük olan âlim Mustafa Sabri Efendi'dir. Huzur Dersleri Muhataplığı dolayısıyla dördüncü dereceden Osmanî ve Mecidî nişanları ile ödüllendirilir. 1896 yılında Beşiktaş Asariye Camii'nde imamlık ve müderrislik yapmıştır.

---

2 Tevfik İslam Yahya, Şeyhülislam Mustafa Sabri, (Kahire: Mektebu Elba Press, 1996), s. 20.

3 Mustafa Sabri, Mevkıf, c. I, s. 1; Ebu'l-Ula Mardin, Huzur Dersleri, (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1966), c. II-III, s. 350; Abdulkadir Altınsu, Osmanlı Şeyhülislamları, (Ankara: Ayyıldız yay., 1972), s. 254; İsmail Kara, Turkiye'de İslamcılık Düşüncesi, (İstanbul: Risale yay., 1987), c. II, s. 263.

Bunun yanında Medresetü'l-Vaizin ve Daru'l-Fünun İlahiyat Fakültesi'nde tefsir müderrisliği, Medresetü'l-Mütehassisin ile Süleymaniye Medresesi'nde de hadis müderrisliği yapmıştır (25 Aralık 1918).[4] Bir dönem Silistre Müftülüğü görevinde bulunmuştur. Kadılık teşkilatının kassam-ı umumi bölümünün muâmelât kaleminde, birinci sınıf memuriyetle görev yapmıştır. Ahmet Hilmi Efendi'nin Hicaz Vilayetinde kadılık görevini yürüttüğü esnada müşavir-i sani ünvanıyla hizmet etmiştir. Daha sonra, Yıldız Sarayı kütüphanesinde, Sultan II. Abdülhamid Han'ın kitapçılığına tayin edilir (16 Ocak 1900). 1904 yılında tekrar Fatih Camii'ndeki müderrislik vazifesine geri döner. Bu görevi sırasında bir adet altın liyakat madalyası verilir. Dördüncü rütbeden Osmani Nişanı ile de taltif edilir. 1906 yılında da Tedkik-i Müellefât üyeliğine seçilmiştir.

Mustafa Sabri Efendi, Fatih Medresesi'nde elli öğrenciye icazet vermiştir. Onun icazet verdiği talebelerinden en çok bilinenler arasında şunlar vardır: Said Efendi (Niksar müftüsü), Kamil Miras (Sahih-i Buhari mütercim ve şarihi), Muhammed Sabri Abidin (Kudüs Mescid-i Aksa Müderrislerinden).[5]

Mustafa Sabri Efendi, hocası Ahmed Asım Efendi'nin kızı Ulviye Hanım'la evlenmiştir. Bu evliliklerinden İbrahim Sabri (1897-1983) adında bir oğlu ile Sabiha ve Nezahat (v. 1986) adlarında da iki kızları olmuştur.[6]

Mustafa Sabri Efendi Fatih Medresesi'nde hocalığın yanında basınla da ilgilenmiştir. Fatih'te hocalığa başladıktan

4 Abdulkadir Altınsu, Osmanlı Şeyhülislamları, s. 254; Ebu'l-Ula Mardin, Huzur Dersleri, c. II-III, s. 350, 513.

5 Muferrih b. Süleyman el-Kavsi, eş-Şeyh Mustafa Sabri ve Mevkıfuhu mine'l-Fikri'l-Vafid, (Riyad: Merkezu'l-Melik Faysal li'l-Buhüsi ve'd-Dirasâti'l-İslâmiyye, 1997), s. 67, 68.

6 Mustafa Sabri, Mevkıf, c. I, s. 1; Ebu'l-Ula Mardin, Huzur Dersleri, c. II-III, s. 149, 350; Abdulkadir Altınsu, Osmanlı Şeyhülislamları, s. 254; Tevfik İslam Yahya, Şeyhülislam Mustafa Sabri, s. 24-25; Yusuf Kılıç, "Tokatlı Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi", Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu, s. 615.

sonra günlük olayları da yakından takip etmiştir. Aktüel konularda gazetelerde tartışmalara katılmıştır. O günlerde İslâm kültürü ve edebiyatı aleyhine Hüseyin Cahid (Yalçın) tarafından Tarik gazetesinde bir yazı kaleme alınır. Mustafa Sabri bu yazıya çok sert bir üslûpla cevap vermiştir (1898). Bu dönemde Batıcılara karşı ağır eleştirilerde bulunmuştur. Bu eleştirileri *Dinî Müceddidler* adıyla kitaplaştırılmıştır.

Siyasi Hayatı

İçinde bulunduğu şartlardan dolayı Mustafa Sabri Efendi siyasete de ilgi duymuştur. İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla Tokat mebusu olarak meclise girer (1908).[7] Kendisiyle birlikte Elmalılı Küçük Hamdi, Mehmed Akif Bey ve Babanzâde Ahmed Naim Bey gibi kimseler de bulunmaktadır. Bu esnada İstanbul'da kurulan Cemiyet-i İlmiye-i İslâmiye'nin kuruluşunda yer alır (12 Ağustos 1908). Cemiyetin yayın organı olan Beyânü'l-Hak gazetesinin de başyazarlığını üstlenir. Burada dinî, ilmî ve siyasî konularda *İslâm'da Hedef-i Münakaşa Olan Mesâil* başlığı altında makaleler yazar. Bu yazılarında İslâm'a yöneltilen tenkitlere cevaplar vermiştir. Bu makaleleri daha sonra *Mesâiler* adıyla kitaplaştırılmıştır.

Meşrutiyetin yeniden ilan edilmesi büyük sevinç gösterileri ile karşılanmıştır. Çünkü böylece her şeyin düzeleceğine inanılmaktadır. Aşırı beklentiler vardır. Ama zamanla hayal kırıklığı yaşanmıştır. Beyânü'l-Hak uleması da genelde II. Abdülhamid Han'a karşıdırlar. Mustafa Sabri Efendi istibdatla ilgili bir makalesinde oldukça ağır bir dil kullanmıştır. Bu makalede istibdât yönetimini ve II. Abdülhamid'i sert bir şekilde eleştiren açıklamalarda bulunmuştur. Buna karşılık Meşrutiyet'e de büyük bir destek vermiştir.[8]

7 Mustafa Sabri, Beyânü'l-Hak (3 Teşrin-i sani 1324), c. I, s. 7, 151; Ebu'l-Ula Mardin, Huzur Dersleri, c. I, s. 154, 513, 517, 521; c. II-III, s. 350; Abdulkadir Altınsu, Osmanlı Şeyhülislamları, s. 254.

8 Beyânü'l-Hak, c. III, s. 1150-1151.

27 Nisan 1909 tarihinde Şeyhülislam Mehmed Ziyaeddin Efendi'nin fetvasıyla II. Abdülhamid Han tahttan indirilmiştir. Diğer üyelerle birlikte Mustafa Sabri Efendi de kararı desteklemiştir. Duygularını, *Beyânü'l-Hakk'ın Meslegi* adlı makalesinde dile getirmiştir. Bu makalesinde II. Abdülhamid'in istibdat yönetimine son verdikleri için İttihat ve Terakki Cemiyeti ile orduya teşekkür etmiştir.[9] Ancak zamanla Cemiyet-i İlmiye, İttihatçıların uygulamalarından rahatsız olur. Kuruluşundan üç ay sonra İttihatçılardan ayrılır (22 Kanun-ı evvel 1908). Ümit havası yerini ümitsizliğe bırakır. Beklentiler boşa çıkar. Tenkitler artar. İttihat ve Terakki'nin karşısında güçlü bir parti bulunmamaktadır. Bu yüzden Cemiyet âdeta bir muhalefet gibi çalışır. Bunun üzerine Cemiyet-i İlmiye ulemâsının, camilerde vaaz ve nasihat etmeleri Şeyhülislâm tarafından yasaklanır. Bu süreçte zaman zaman dergileri de kapatılır. II. Abdülhamid'in istibdadını eleştirerek iktidara gelenler, bu defa parti istibdadı uygulamaya başlamıştır.

Ancak Mustafa Sabri Efendi altı ay sonra, İttihat-Terakki'ye ve II. Abdülhamid'in indirilmesine verdiği destekten pişmanlık duyar. Meclis içinde ve dışında partiye muhalefet etmeye ve eleştirmeye başlar.[10] Beyânü'l-Hak'ta İttihatçıların idare sistemini tenkit eden sert yazılar yazar. İslâmi şûranın kaynağına dönmek gerektiğini bildirir. Milliyetçilik ve Turancılık siyasetini eleştirir. Kanun-i Esasi'nin tekrar uygulanmasını ister. 35. maddenin düzenlenmesiyle ilgili, Mecliste yedi saat süren uzun bir konuşma yapar. İttihatçıların meşruiyetini sorgular. Şer'i mahkemelerin, Meşihat-ı İslâmiye'den alınarak, Adliye Nezareti'ne bağlanmak istenmesine karşı çıkar. İttihatçıların orduyu siyasete sokmalarını eleştirir.[11] Bu arada İttihat ve Terakki'den de hızla kopmalar başlamıştır. Kendisiyle birlikte Elmalılı Hamdi Efendi'nin de dâhil olduğu bir grup ulema, İttihat ve

9 Beyânü'l-Hak, c. I. s. 2-3.

10 Tevfik İslam Yahya, Şeyhülislam Mustafa Sabri, s. 31-32.

11 Mustafa Sabri, en-Nekir alâ Munkiri'n-Ni'meti mine'd-Dini ve'l-Hilâfati ve'l-Ummeti, (Beyrut: Dâru'l-Kâdirî, 1991), s. 41, 118.

Terakki'den istifa eder. Bunlar Ahali Fırkasını kurarlar (21 Şubat 1910). Bu fırka önemli bir muhalefet partisi olmuştur. Ancak kısa bir süre sonra Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na katılarak siyasi hayattan çekilmiştir.[12] 11 Kasım 1911'de kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın ikinci reisliğine Mustafa Sabri Efendi getirilmiştir. Damat Ferid Paşa ile Mustafa Sabri Efendi'nin fikrî yakınlığı bu partinin kurulduğu yıllara kadar uzanmaktadır. Burada çok önemli bir konumda bulunan Mustafa Sabri, hitabet gücüyle de dikkatleri üzerine çekmiştir. Hürriyet ve İtilaf Fırkası homojen bir yapıya sahip değildir. Rum, Bulgar, Arnavut, Arap ve Ermeni mebuslarından oluşmaktadır. Parti, İttihatçılar tarafından Turancılık olarak isimlendirilen Türkçülük fikrine karşı çıkmaktadır. II. Meşrutiyetin en büyük ve en güçlü muhalefet partisi olmuştur. "Sopalı seçim" olarak bilinen 1912 seçimlerinde, Hürriyet ve İtilaf Fırkası istediği sonucu alamamıştır. Bundan sonra İttihat ve Terakki Partisi'nin nüfuzu daha da artmıştır. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na karşı sert tedbirlere yönelmiştir. Mustafa Sabri Efendi de gerek Mecliste gerekse Meclis dışında İttihat ve Terakki hakkında yaptığı ağır eleştirilerle dikkatleri üzerinde toplamıştır. Bu arada Babıâli baskını gerçekleştirilir (1913). Partinin bazı elemanları tutuklanmış, bazıları Sinop'a sürülmüş, bazıları idam edilmiş ve bir kısmı da yurt dışına kaçmıştır. Bundan dolayı Hürriyet ve İtilaf Fırkası dağılmış ve varlığı geçici olarak sona ermiştir. Mustafa Sabri de evine düzenlenen baskından, yandaki marangoz atölyesine atlayarak kaçmıştır. Kıyafet değiştirerek Fener semtinde bir Rum'un evinde gizlenir. Oradan da bir Romanya vapuruyla Mısır'a kaçar. Buradan da Bosna-Hersek'e ve Paris'e geçer. Çok kısa bir süre orada kalır.[13] Oradan da Romanya'ya ulaşır. Bükreş'te ikamet eder. Bir süre sonra ailesini de Köstence'ye aldırır. Bu döneme ait çok fazla bilgi mevcut değildir. Ancak

12 Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler, (İstanbul: Hürriyet Vakfı yay., 1984), c. I, s. 234-235, 240-241.

13 Ali Birinci, Hürriyet ve İtilaf Fırkası, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1990), s. 212; Mustafa Sabri, Kavli fi'l-Mer'e ve Mukâranatuhû bi Akvâli Mukallidati'l-Ğarbi, (Üçüncü Basım. Kahire: Dâru İbn Hazm, 1990), s. 70.

Romanya'da maddi sıkıntılarla karşılaştığı, Dobruca'da Türkçe hocalığı yaparak geçimini sağlayabildiği yolunda bilgilere ulaşılabilmektedir.

I. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın yanında yer alan Osmanlı orduları Romanya'ya girer. Bükreş'te yakalanan Mustafa Sabri Efendi, Türkiye'ye gönderilir (18 Kasım 1918). 5 yıl Bilecik'te mecburi ikamete tabi tutulur. Osmanlının yenilmesi üzerine Talat Paşa hükümeti istifa eder. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasıyla İttihatçı liderler yurtdışına kaçarlar. Böylece Mustafa Sabri'nin mecburi ikameti de ortadan kalkmıştır. Serbest bırakılan Mustafa Sabri tekrar Osmanlı Devleti'nin fikir ve siyaset hayatına geri döner.

Bu dönemde Hürriyet ve İtilaf Fırkası yeniden toparlanır. Tekrar faaliyete geçer (14 Ocak 1919). Mustafa Sabri Efendi yine bu fırkanın ilk kurucu ve yöneticileri arasında yer alır. 1919 yılı Ocak seçimlerinde Mustafa Sabri Efendi ikinci defa Tokat'tan milletvekili seçilerek Meclise girer.[14] Padişah yeni hükümet kurma vazifesini Damat Ferid Paşa'ya verir.

Bu arada Mustafa Sabri yeni kurulan Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'ye (25 Ağustos 1918) üye olur (18 Kasım 1918).

Mustafa Sabri Hürriyet ve İtilaf Fırkası içinde etkin bir role sahiptir. Bundan dolayı Haziran 1919'da Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'den ayrılır. Sultan Vahdeddin'in fermanıyla, Damad Ferid Paşa'nın kabinesinde Şeyhülislam olarak tayin edilir. Osmanlı Devleti'nin yıkılmaya yüz tuttuğu, ölüm kalım savaşı verdiği en buhranlı devresinde bu görevi üstlenir. Kısa aralıklarla 4 defa bu makama gelmiş ve toplam olarak 8 ay 25 gün vazife yapmıştır.[15] Ancak Mustafa Sabri Efendi, Fırka'nın yönetim anlayışıyla uyum sağlayamamıştır. Bu kavgalar üzerine parti ikiye bölünmüştür. Ne

14 Abdulkadir Altınsu, Osmanlı Şeyhülislamları, s. 255.

15 Yılmaz Öztuna, Başlangıcından Zamanımıza Kadar Türkiye Tarihi, (İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1983), c. X, s. 253.

yazık ki Sevr Antlaşması böyle kavgalı bir ortamda imzalanmıştır (10 Ağustos 1920). Bu dönemde Mustafa Sabri 4. defa Şeyhülislamlık görevinde bulunmaktadır. Şûra-yı Devlet Reisliği (Danıştay Başkanlığı) de onun uhdesine verilmiştir. Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından önce Sultan Vahdeddin, şartları görüşmek üzere, Yıldız Sarayı'nda Saltanat Şurası'nı toplamıştır. Bu toplantıya Mustafa Sabri de katılmıştır (22 Temmuz 1920).

5 Haziran 1919 tarihinde Damad Ferid Paşa Sevr Antlaşması ile ilgili görüşmelerde bulunmak amacıyla Paris'e gider. Bu vesileyle Mustafa Sabri, 6 ay kadar bir süre sadrazamlığa vekâlet eder. Bu esnada içlerinde daha önce Sadrazamlık ve Şeyhülislamlık yapanların da bulunduğu yirmiden fazla Bakan'a başkanlık eder. Bu dönemde o, Bakanlar toplantısını, kendi okuduğu Kur'ân-ı Kerim tilavetiyle kapatırdı.[16]

O yıllarda Ermeni tehciri uygulayan Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in idam fetvasını Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin verdiği belirtilmektedir. Ayrıca eski Şeyhülislamlardan Musa Kazım Efendi de onun sadrazam vekâleti sırasında Edirne'ye sürgün edilmiştir. Musa Kazım Efendi orada vefat etmiştir.[17]

Uzak görüşlülüğü sayesinde Mustafa Sabri Efendi, başlarında M.Kemal'in olduğu grubun faaliyetlerinin ümmete büyük yaralar açacağını anlar. Konuya dair kanaatlerini Sultan Vahdeddin'e de hissettirmiştir. Onun, Sultan üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Sultanın huzuruna çıkarak M.Kemal hareketine karşı görüşlerini arz etmiştir. Bu görüşmede harekete karşı müsamahakar davranılmaması yolundaki taleplerini iletmiştir. Bundan dolayı Damat Ferit Paşa'yı da eleştirmektedir. Hatta hareketin silah yoluyla bastırılmasını da savunmuştur. Bu çerçevede 18

16 Sadık Albayrak, Yürüyenler ve Sürünenler, (İstanbul: Timaş yay., 1991), s. 25.

17 Ali Fuad Türkgeldi, Görüp İşittiklerim, s. 220-224, 247-249; Ayrıca bkz., Feridun Kandemir, "Boğazlıyan Kaymakamı Nasıl Asıldı" Tarih Hazinesi, 12, (Temmuz 1951) s. 575-577.

Nisan 1920'de Hilafet Ordusu adı altında bir ordu kurulmuştur. Bu ordunun görevi, ayaklanmalara destek olmak ve Ankara Meclisi'ni doğmadan boğmaktır. Ancak Mustafa Sabri Efendi'nin, sert tedbirler alınması yönündeki istekleri kabul edilmemiştir. Bunun üzerine kendisiyle birlikte Ticaret Nazırı Cemal Bey istifa etmişlerdir (1920). Bu olay üzerine meşihatta görevli olan Mustafa Sabri'nin damadı Pehlevan Kadri Bey de önce Evkaf Müzesi Müdürlüğüne atanmış, oradan da Sinop'a sürgün edilmiştir.

Kemalistlerin iktidarı alması üzerine Mustafa Sabri, ailesi (oğlu, iki kızı ve damatları) ile birlikte bir daha geriye dönmemek üzere İstanbul'dan ayrılır (Şubat 1922). Yine Mısır'a gider.

Kemalist Darbe ve Sürgün Yılları

Mustafa Sabri Efendi'nin Türkiye'deki hayatıyla birlikte aktif siyasi hayatı da artık sona ermiştir. Artık mücadelesine yurtdışında devam edecektir. Böylece bu safhadan sonra sözlü siyasetten yazılı siyasete geçmiştir. Bunu da "Artık kılıçla mücadele edemiyorum. Onun yerine bugün kalemi kılıç olarak kullanıyorum." sözleriyle dile getirmiştir. Bütün dolaştığı yerlerde kitap ve basın yoluyla mücadelesine devam eder. Özellikle Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde kaldığı esnada *Yarın* gazetesini çıkartır. Burada yazdığı yazılarda Ankara hükümetini çok sert şekilde eleştirir. Mısır'da da gazete köşelerinde tartışmalara katılır. Ayrıca yazdığı kitaplarla da bu mücadelesini sürdürür. Yurt dışında bulunduğu bu süreçte o, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Lozan Antlaşması gereğince alınan bir kararla vatandaşlıktan çıkarılmıştır. 150'likler diye bilinen bu listede Mustafa Sabri dokuzuncu sırada, oğlu İbrahim Sabri ise yüz on üçüncü sırada yer alır.[18] 1 Ocak 1924 tarihinden

18 İlhami Soysal, 150'likler, (İstanbul, Gür Yayınları, 1985), s. 148.

itibaren Mustafa Sabri Efendi'nin aldığı müderrislik maaşı da kesilmiştir.

Mustafa Sabri bu son yolculuğunu çok zor şartlarda yapmıştır. Yol masraflarını kitaplarını satarak karşılamıştır.[19] Yolculuğu esnasında kendisi ve ailesi hastalığa yakalanmıştır. Mısır'da Mustafa Sabri, önceleri hoş karşılanmaz. Kendisine domates ve çamur atarlar. Çirkin sözler söylerler. Basında hakkında eleştiriler çıkmaya başlar. Şeyhülislamlık makamını kaybetmesinden dolayı, Milli Kurtuluş Hareketi'ne karşı olduğunu yazarlar. "Kaçak Şeyh" derler. Kimileri onu dinden çıkmakla itham eder. Kimileri de hain olup vatanı İngilizlere satmakla suçlar.[20] İskenderiye'den Mekke'ye trenle giderken halk tepki gösterir.[21] Derslerinden birinde bu tepkiler karşısında şok olduğunu belirtir. Aynı şekilde özellikle Mısır'da ikameti sırasında uygulanan baskılar yüzünden, kimsenin kendisini ziyaretine gidemediği belirtilmektedir.

Ahmed Şevki, Ahmed Muharrem, Ahmed el-Kâşif gibi şair ve edipler de Milli Kurtuluş Hareketi'ne destek vermişlerdir. Bu yönüyle Mustafa Sabri'yi eleştiren yazılar yazarlar. Mustafa Sabri bu tenkitlere el-Mukattam ve el-Ehram gazetelerinde cevap verir. Böylece aktif siyasi mücadelesini bitiren Mustafa Sabri, burada yazılı mücadelesine başlar. Batılılaşma taraftarı Mısır'lılarla gazete köşelerinde tartışır. Bu isimlerden biri de tarihçi Muhammed Abdullah İnan'dır.

Dürrizâde Abdullah Efendi tarafından Anadolu hareketi aleyhinde verilen fetvanın, Mısır'da, Mustafa Sabri'ye ait olduğu zannedilir. Bunun üzerine Mısır gazetelerinde

19 Mustafa Sabri, en-Nekîr, s. 183.

20 Recep Beyyûmi, "Mine'l-A'lâmu'l-Müfessirin Şeyhülislam Mustafa Sabri" Mecelletü'l-Ezher, (Kahire, 1 Mayıs 1995), s. 64; bkz. Mustafa Sabri, "İslamda İmameti Kübra Yani Hilafet-i Muazzama-i İslamiye" Yarın Gazetesi. (İskeçe (Xanthi): 29 Eylül 1928), s. 2.

21 Muhammed Muhammed Huseyin, el-İtticahatu'l-Vataniyye fi'l-Edebi'l-Muâsır, c. II, s. 344-345; Mustafa Sabri, Mevkıf, c. II, s. 3.

"Mısır hainlere me'va (sığınak) olamaz, Hicaz'a gidin." diye yazılar çıkar.[22] Bu esnada Hicaz Kralı Hüseyin Haşimi (1853-1931), İtalya'da bulunan Vahdeddin'i ailesiyle Hicaz'da yaşamaya davet eder. Aynı davet Mustafa Sabri'ye de yapılır. Misafirlerini Şerif Hüseyin kendisi karşılar. Onları çok aziz tutar. Mustafa Sabri, hac mevsiminden önce Kâbe'yi altın ve gümüş takunya giyerek, Şerif Hüseyin'le birlikte yıkar. Dürrizâde Abdullah Efendi'nin de orada vefat etmesi üzerine cenazesinde hazır bulunur. Şerif Hüseyin Vahdeddin'i sürekli ziyaret eder. Ancak bir yatsı namazı sonrası, Vahdeddin'den hilafeti kendisine bırakmasını ister. Bu istek karşısında şaşkına dönen Vahdeddin düşünmek için mühlet ister. Ertesi gün olanları Mustafa Sabri Efendi'yle paylaşır. Sonunda sessizce Hicaz'ı terk etme kararı alırlar. Vahdeddin ailesiyle birlikte tekrar İtalya'ya döner. Bu arada iklim değişikliğinden dolayı Mustafa Sabri'nin ailesinde de dizanteri gibi bir takım hastalıklar meydana gelmiştir. Bu sebeple 5 buçuk ay kadar burada kalan Mustafa Sabri, hac görevini dahi yapamadan ailesiyle birlikte oradan ayrılır. Mekke'de kaldığı esnada Sultan Vahdeddin adına okunmak üzere hutbe hazırlamıştır. Ancak okumasına fırsat verilmemiştir. Hicaz'da kaldığı dönemde Mısır Kralı Fuad, Mustafa Sabri'yi Kahire'ye davet eder. Kahire ve İskenderiye'de birer ev hediye eder. Bunun üzerine o da tekrar Mısır'a döner.

Gazetelerde aleyhinde çıkan yazı ve tartışmalardan bıkan Mustafa Sabri, Mısır'da yine rahat edemez. Ocak 1924'de Lübnan'a gider. 9 ay Beyrut'ta kalır. Burada Arapça *en-Nekir alâ Münkiri'n-Nimeti mine'd-Dini ve'l-Hilâfeti ve'l-Ummeti* (Din, Hilafet ve Ümmetten Nimeti İnkar Eden Nankör) adlı kitabını neşreder. Bu eserinde hilafetle ilgili görüşlerini dile getirir. Esere Mısır'lı yazarlarla yaptığı tartışmaları da ilave eder. Buradan Romanya'ya geçer. Orada Şehzade Nizameddin Efendi'nin çevresinde yer alır. Burada bir buçuk sene kalır. Oradan da Yunanistan'a geçer

22 Mustafa Sabri, "İslamda İmameti Kübra" Yarın Gazetesi, (1926), sy., 27, s. 3.

(1927).[23] Siyasi sığınma hakkı talep eder. Oğlu, iki kızı ve damatlarıyla birlikte, hocası ve kayınpederi Ahmed Asım Efendi'nin memleketi olan İskeçe (Xanthi)'de ikamet eder. Burası Türkiye'ye yakın olması dolayısıyla da iletişim kurmak kolay olur. Fikirlerini duyurabilmek için oğlu İbrahim Sabri ile birlikte *Yarın* adlı bir gazete çıkarmaya başlar (1927-1930). Mustafa Sabri burada *İslâm'da İmamet-i Kübra Yani Hilafet-i Muazzama-i İslâmiye* adındaki makalelerini yayınlamıştır. Bu yazılarında hilafet karşıtı bir kitap yazan Mısır'lı çağdaş âlimlerden Ali Abdurrazık'ın *el-İslâm ve Usulü'l-Hükm* adlı kitabına da cevaplar vermiştir.[24] Bu gazetede *İstifa Ediyorum* başlığıyla Türklükten istifa ettiğini de açıklayan bir makale yayınlar.[25]

Daha sonra Ankara Hükümeti'nin Venizelos'a baskısı neticesinde *Yarın* gazetesinin basımı yasaklanır. Mustafa Sabri'nin de Yunanistan'dan çıkarılması istenir. Bunun üzerine Mustafa Sabri ailesiyle birlikte Gümülcine (Komotini)'den çıkıp Patras'a gelir (1931). Birkaç ay burada kalırlar. Daha sonra herhangi bir İslâm beldesine gitmek için Müslüman devletlerden vize araştırırlar. Hiçbirinden cevap alamazlar. Son olarak Mısır Büyükelçiliği kendilerine vize verir. Hep beraber Mısır'a giderler (1932).[26] Ancak bu gelişinde yazdığı eserler dolayısıyla Mısır halkı onu ve ailesini güzel karşılamıştır. Burada da birçok eser telif eder. İlk zamanlarda Mustafa Sabri çok maddi sıkıntı çeker. Ancak daha sonra yazdığı *el-Kavlu'l-Fasl* adlı eseri dolayısıyla Mısır Evkaf Bakanlığı tarafından kendisine müderrislik maaşı bağlanır. Aynı şekilde Meşihat'tan talebesi de olan Zahidü'l-Kevseri'ye de maaş bağlanmıştır. Oğlu İbrahim Sabri de Kahire Üniversitesi'nde Türkçe ve Fransızca hocalığı

23 Mustafa Hilmi, el-Esraru'l-Hafiyye Verâe İlgâi'l-Hilafeti'l-Osmaniyye, (İskenderiyye: Daru'd-Da'va, 1985), s. 23.

24 Muhammed Muhammed Huseyin, el-İtticâhâtu'l-Vataniyye fi'l-Edebi'l-Muâsır, c. II, s. 327; Mustafa Sabri, Mevkıf, c. IV, s. 366.

25 Mustafa Sabri, "İstifa Ediyorum" Yarın Gazetesi, (1 Temmuz 1927), s. 2.

26 Müferrih b. Süleyman el-Kavsi, eş-Şeyh Mustafa Sabri ve Mavkifuhu minel-Fikri'l-Vâfid, s. 120-122.

yapar. Daha sonra 1938'de 150'liklere af çıkmış olmasına rağmen Mustafa Sabri Efendi Türkiye'ye geri dönmemiştir.

Hayatının son otuz yılını Mısır'da geçiren Mustafa Sabri, 12 Mart 1954 Cuma günü 80 yaşında Kahire'de vefat eder. Muhammed Hıdır Hüseyin, Mübeşşir et-Tırazi, Ezher hocaları, Mısır Vakıflar Bakanı, Filistin Müftüsü, Mısır Diyar Müftüsü, Osmanlı Emiri Mahmut Şevket, Ali Yakup, Şevket Efendi Oğlu, Muhammedin Gençleri Cemiyeti, Ezher'deki Türk talebeleri ve bazı İslâmi heyetler[27] gibi bir topluluk cenazede hazır bulunurlar. Kahire'deki Kâhya Mescidi'nde Ezher Rektörü tarafından kıldırılan cenaze namazı sonrası, Abbasiye'deki Derrase kabristanına defnedilir.

Eserleri

1. Mevkıfu'l-Beşer Tahte Sultani'l-Kader

Kader konusundaki bu kitapta kulların fiilleri, irade-i cüz'iyye ve irade-i külliyye konuları ele alınır. Allah'ın ilminin cebri gerektirip gerektirmediği tartışılır. Konuyla ilgili Eş'ari ve Mâturidi görüşleri karşılaştırılır. Mustafa Sabri kulların ef'alı konusunda başta Mâturidi görüşe sahiptir. Ancak yaşadığı olayların etkisiyle Eş'ari mezhebini tercih ederek fikir değiştirmiştir. Bu eseri de bu konuyu savunmak için yazmıştır. Eser 1933 yılında Mısır'da basılmıştır. Türkiye'de ise *İnsan ve Kader* adıyla 1080 yılında İsa Doğan'ın çevirisi ile Kültür Basım Yayın Birliği tarafından yayınlanmıştır.

2. Yeni İslâm Müctehidlerinin Kıymet-i İlmiyesi

Eser, Vahdet-i Vücûd ekolüne bağlı olarak, kâfirlerin cehennemde ebedi kalmayacaklarını savunan Musa Carullah Bigiyef'in *Rahmet-i İlahiye Burhanları* adlı kitabını tenkit için kaleme alınmıştır. Müellif 1916'da Romanya'da yazdığı

27 Abdullah Onal, "Son Devir Şeyhülislamlarından Mustafa Sabri Efendi" Milli Gazete, (15 Mart 1990).

bu eseri 1919'da İstanbul'da Evkaf-ı İslâmiyye Matbaasında bastırmıştır. Eser, *İlahi Adalet, Rahmet-i İlahiye Bürhanları* adıyla Ömer H. Özalp tarafından günümüz harflerine çevrilip sadeleştirilerek 1996'da Pınar Yayın-ları tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca eser sadeleştirme yapılmaksızın Latin harfleriyle Bedir yayınları tarafından 1998 senesinde neşredilmiştir.

3. el-Kavlu'l-Fasl, Beynellezîne Yu'minûne Bi'l-Ğaybi ve'l-Lezîne La Yu'minûn

Mustafa Sabri'nin Mısır'da kaldığı dönemde kâğıt sıkıntısı yaşanmıştır. Bu sebeple *Mevkıfu'l-Akl* adlı eserin basılması uzun zaman alacaktır. Eserde ele alınan konuların açıklanmasına da acil ihtiyaç hissedildiği için müellif, *Mevkıfu'l-Akl*'ın üçüncü bölümünü ayrıbasım olarak bu isimle bastırmıştır. Eser ilk olarak 1942 yılında Mısır'da, İsa el-Bâbi el-Halebi matbaasında basılmıştır.

4. Mevkıfu'l-Akl ve'l-İlim ve'l-Âlem min Rabbi'l-Âlemîn ve İbâdihi'l-Mürselîn

Ansiklopedi mahiyetinde olan eser dört ciltten oluşmaktadır. Mustafa Sabri'nin son telif eseridir. 15 yılda tamamlamıştır. Ömrünün son senelerinde Mısır'da, kendi ifadesiyle siyasi cihadı bırakıp tamamen kendisini ilmi cihada verdiği dönemde yazmıştır. Bu eserinde bütün bilgi birikimini kullanarak daha önce değişik yerlerde yazdığı yazıları da genişleterek kelâm, akaid, felsefe, tarih, tefsir, hadis, fıkıh, sosyoloji, psikoloji, siyaset ve edebiyat gibi birçok alanda yazılar yazmıştır. Kelâmî ve ilmî birçok tartışmaların yanında tarihe ışık tutacak tartışma ve yorumlarla da bir dönemin hafızası niteliğine sahiptir. Özellikle bir ve dördüncü ciltlerde siyasi konulara ağırlık veren Mustafa Sabri, hilafetin kaldırılması olayına ayrı bir önem vermiştir.

Eserin ilk baskısı 1950 yılında Kahire'de Mustafa el-Bâbi el-Halebi matbaasında yapılmıştır. Her bir cildi yaklaşık 500 sayfadır. Eserin ikinci baskısı 1981 yılında Beyrut'ta Dâru İhyai't-Turâsi'l-Arabî matbaasında gerçekleştirilmiştir.

İbrahim Sabri'nin kızı Dr. Şeyma Hanım'ın verdiği bilgilere göre eser son yıllarda Mustafa Sabri'nin oğlu İbrahim Sabri tarafından Osmanlı Türkçesiyle tercüme edilmiş fakat basılamamıştır. İbrahim Sabri ömrünün sonuna doğru ağır bir hastalığa yakalanmıştır. Hastalığı şiddetlenince de tedavi amacıyla İngiltere'ye nakledilmiştir. Bu arada tercümenin de kaybolmasından korkmuştur. Bundan dolayı da vefatı durumunda, tercümelerin muhafaza edilmesi amacıyla, Londra'daki British Museum'un İslâmi Eserler Bölümüne verilmesini çocuklarına vasiyet etmiştir. İbrahim Sabri Londra'da vefat edip Müslüman mezarlığına defnedilmiştir. Vefatı sonrasında da vasiyeti yerine getirilmiştir. Müze yetkilileri tercümelerin mikrofilmlerini alarak orijinallerini de tekrar çocuklarına iade etmişlerdir. Bu Osmanlıca tercümenin birinci cildi Gül Neşriyat tarafından *Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin Mısır Ulemasıyla İlmi Münakaşaları* adıyla Latinize edilerek ve sadeleştirerek basılmıştır.

5. Kemalistlerin Din Düşmanlığı

Merhum müellif tarafından çıkarılan Yarın gazetesinde tefrika edilen ve 16 Eylül 1927-11 Mayıs 1928 tarihli sayılar arasında yayınlanan yazıların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Eserin sonuna Yarın gazetesinin 60. sayısında neşredilen, aralarında müellifin de bulunduğu 3 alimin fetvası ilave edilerek ve münasip başlıklar konularak yayınevimiz tarafından neşredilmiştir. Kemalistlerin din düşmanlıklarını ortaya bütün gerçekliğiyle koyan bu eser, konunun meraklılarına önemli bilgiler sunuyor.

6. en-Nekîr alâ Munkirin-Ni'meti mine'd-Dîni ve'l-Hilâfeti ve'l-Ummeti

Kitap, *İslâm'da İmâmet-i Kübrâ Yani Hilâfet-i Muazzama-i İslâmiye* adlı eserle aynı konuları ele almaktadır. Ancak bu daha çok hilafetin siyasi yönüne ağırlık vermektedir. Ümmet için hilafet sisteminin gerekli olduğunu savunur. Bu açıdan Kemalist ve İttihatçıların politikalarını desteklediklerini düşündüğü Ziya Gökalp, Ahmet Ağaoğlu ve Hamdullah Suphi gibi Türkçü aydınları da sert üslûplarla eleştirmektedir. O dönemde sessiz kaldığını belirttiği bazı âlimlere de sitemde bulunmaktadır. Eserde üzerinde durulan konular iki başlık altında özetlenebilir: Bunlardan birincisi, İslâm dünyası üzerinde oynanmak istenen oyunlar, ikincisi ise hilafetin saltanattan ayrılmasının neticeleridir.

Mustafa Sabri'nin Arapça olarak yazdığı ilk eserdir. İslâm'ın siyasi yönünü ortaya koyması açısından önemli bir çalışmadır. Kitabın sonunda belirtilen bitiş tarihine (15 Şaban 1342 / 22 Mart 1924) bakılırsa hilafetin ilgasından az önce yazılmıştır. İlk basımı 1924 yılında Beyrut'ta Abbasiye matbaasında yapılmıştır. Dr. Muhammed Hüseyin'in tanıtımı ve Hasan es-Semahi Savidan'ın tashih ve ilaveleriyle 1991 yılında Beyrut'ta ikinci baskısı gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de ise *Hilâfetin İlgâsının Arkaplanı* ismiyle Oktay Yılmaz tarafından Türkçeye çevrilmiş ve 1996 yılında İnsan Yayınları tarafından basılmıştır. Yayınevimiz Arapça aslındaki naşirin ilave ve dipnotlarını hazfederek, sadece müellifin yazdığı metni tercüme ederek yeniden yayınlamaya muvaffak olmuştur.

7. Dîn-i İslâm'da Hedef-i Münâkaşa Olan Bazı Mesâil

Eser Meşrutiyet döneminde Cemiyet-i İlmiye-i İslâmiye'nin yayın organı olan ve kendisinin de başyazarlığını yaptığı Beyânü'l-Hak mecmuasında *Dîn-i İslâm'da Hedefi Münakaşa Olan Mesâil* başlığı altında yazdığı makalelerden oluşmaktadır. Yazar burada günün modern problemlerine cevaplar vermeye çalışır. Musiki, Tesettür-ü Nisvan

(Kadının Örtünmesi), Talak (Boşanma), Kurban Paraları ve Donanma İanesi (Yardımı), Faiz, Sigorta, Hadler (Şer'i cezalar), Oruç, Fidye ve Kumar gibi konulara temas eder. Osman Nuri Gürsoy tarafından *Meseleler* adıyla sadeleştirilen bu makaleler Sebil Yayınevi tarafından 1978 yılında neşredilmiştir. Savm-ı Ramazan risalesi de kitabın sonunda sadeleştirilmiş olarak yer almaktadır.

8. Hilâfetin Esasları

Gerçek ismi **İslâm'da İmâmet-i Kübrâ Yani Hilâfet-i Muazzama-i İslâmiye** olan kitap, İslâm'da hilafet meselesini fıkhî ve siyasi yönden ele alır. Dönemin sıcak tartışma konularını, tartışma ve eleştiri üslûbuyla göz önüne serer. Konular, hilafetin kaldırılması sürecinde gazetelerde çıkan yazılar çerçevesinde değerlendirilir. Eser, dönemi ve hilafetin kaldırılma sürecinde yaşanan siyasi olayları, tarihe not düşme adına zengin bir malzemeyle okuyucuya sunar. Eserde yazar İslâm'ın parlak yarını ve geleceği için Müslümanların tekrar hilafete dönmeleri gerektiği mesajını vermektedir. Aynı konuları yazar, *en-Nekîr alâ Munkirin-Ni'meti mine'd-Dîni ve'l-Hilâfeti ve'l-Ummeti* adlı Arapça eserinde de ele almıştır. Ancak bu eser bir yönüyle en-Nekîr'in tamamlayıcısı ve açıklayıcısı mahiyetindedir. Kemalizm'i desteklediği iddiasıyla Ali Abdurrazık tarafından yazılan *el-İslâm ve Usûlü'l-Hükm* adlı eser eleştirilmektedir. Hilafetin ilgasından sonra hükümetin tatbik ettiği laik uygulamalardan bahsedilmektedir. Eser Mustafa Sabri Efendi'nin Batı Trakya'da sürgünde bulunduğu 1927-1930 yılları arasında, oğlu İbrahim ile birlikte çıkardığı *Yarın* gazetesinde yayınladığı yazı dizisinden oluşmaktadır. Makaleler, gazetenin 16 Aralık 1927 tarihli 12. sayısından başlayarak 38 bölüm olarak yayınlanmıştır. Ancak Ankara hükümetinin isteği üzerine Kasım 1930 tarihinde Yunan hükümetinin emriyle, gazetenin kapatılması sebebiyle yazı tamamlanamamıştır. Eser 1992 yılında Sadık Albayrak tarafından sadeleştirilerek bir çok ilavelerle *Hilafet ve Kemalizm* adıyla Araştırma Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Yayınevimiz, kitabı yeniden hazırlayarak titiz bir baskıyla okuyucuya sunmaya muvaffak olmuştur.

9. Dinî Müceddidler

Mustafa Sabri Efendi *Dinî Müceddidler* adıyla Batı'lılardan etkilenerek İslâm'da da reform yapılması gerektiğini düşünen reformist ilim adamlarını eleştirmiştir. Bunların arasında Haşim Nahit Bey de yer alır. Onun İslâm'da reform iddiasıyla yazdığı *Türkiye İçin Necât ve İtila Yolları* adlı kitabını İslâm'ın ruhuna aykırı gördüğü için cevap yazma ihtiyacı hissetmiştir. Dinde reforma, yenilenmeye karşı olan, dolayısıyla içtihad kapısının da kapalı olduğunu savunan yazar, bu zamanda asıl önemli olan meselenin İslâm'ın asıl kaynaklarına dönmek olduğunu vurgulamıştır.

Kitap önce *Dinî Müceddidler Yahut Türkiye İçin Necât ve İtila Yolları'nda Bir Rehber* adıyla 1922 yılında İstanbul'da Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında Osmanlıca olarak basılmıştır. Mustafa Sabri'nin ikinci ve son defa Türkiye'den çıkmasına denk gelen bu tarihte kitabın basılmış nüshalarına hükümet tarafından el konulmuştur. Daha sonra *Dinî Müceddidler* adıyla sadeleştirilerek 1969 yılında Sebil Yayınevi tarafından tekrar basılmıştır. Yayınevimiz kitabı yeniden sadeleştirmek suretiyle neşretmiştir.

10. Mes'elet-ü Tercemeti'l-Kur'ân

İmam-ı Azam Ebu Hanife, Fatiha'nın Farsça tercümesi ile namaz kılmaya cevaz vermiştir. Bu delilden hareketle, Kur'ân'ın meal olarak tercüme edilmesi tartışılmıştır. Aynı şekilde bu tercümeyle namaz kılınabilmesi problemi gündeme taşınmıştır. Mısır'lı Ferid Vecdi ile Mustafa el-Marağî, Kur'ân tercümesinin namazda ve namaz dışı ibadetlerde orijinal metnin yerine okunabileceğini savunmuşlardır. Bu arada Türkiye'de de Ankara hükümeti inkılaplar çerçevesinde Kur'ân'ı Türkçeye çevirtme ve Türkçe ibadet projesini başlatmıştır. Türkiye ve Mısır basınında çokça tartışılan konuya Mustafa Sabri de bu eserle cevap vererek

katılmıştır. Mustafa Sabri'nin kaleme aldığı ikinci Arapça eseri olan bu kitap 1931 yılında Kahire'de Selefiye matbaasında basılmıştır. *Kur'ân Tercümesi Meselesi* adıyla da Süleyman Çelik tarafından yapılan çeviri 1993 yılında Bedir yayınlarında yayınlanmıştır.

11. Savm-ı Ramazan

Müellif, eseri Süleyman Nazif ve Musa Carullah'a cevap olarak yazmıştır. Süleyman Nazif, sağlıklı olduğu halde oruç tutmaya güç yetirenlerin de ramazan orucunun fidyeyle (bir miktar para) geçiştirebileceğini yazmıştır. Musa Carullah da *Uzun Günlerde Oruç* adlı bir risale yayınlamıştır. Buradaki iddialarında Carullah, çok sıcak ve çok soğuk iklimlerin olduğu memleketlerde yaşayan insanların zorlanmaları durumunda ramazan orucunun farzının düşeceğini dile getirmiştir. Mustafa Sabri de 1927-1930 yılları arasında Batı Trakya'da kaldığı dönemde yazdığı bu küçük kitapla tartışmalara cevap vermektedir. Genellikle Savm Risalesi olarak da anılan bu yazı dizisi Yarın gazetesinin 16 Mart 1928 tarihli sayısından başlayarak tefrika edilmiştir.

12. İman, Namaz ve Oruç Risalesi

Mustafa Sabri Efendi, bu kitabı Batı Trakya'da ikamet ettiği dönemde 1927-1931 yılları arasında yazmıştır. İman, namaz ve oruçla ilgili şer'i ahkâmı kolay bir üslûpla ele alan bir kitaptır. Gümülcine (Komotini) şehrinde orta sınıf talebelerine okutulmak üzere basılmıştır.[28]

13. Türk'ün Başına Gelen Şapka Meselesi

Mustafa Sabri Efendi bu eseri, Yarın gazetesini çıkarmaya başlamadan önce 48 sayfa olarak bastırmıştır. (Nâşiri: Hasan Sâfi, 1926)

28 Muterrih b. Suleyman el-Kavsi, eş-Şeyh Mustafa Sabri ve Mavkifuhû minel-Fikri'l-Vafid, s. 219.

4 sene sonra Yarın gazetesinin 68. sayısında kitabın yeniden ilaveli olarak neşredileceği ilan edilmiş, ancak kitabın son hali ne yazık ki günümüze kadar ulaşamamıştır. Eser, matbu olarak ulaşan nüshalarda son bölümde Süleyman Nazif'e yönelik makalede yarıda kesilmiştir. Eser Osmanlıca aslı ve bazı ilavelerle latinize edilerek Ömer Hakan Özalp tarafından hazırlanmış, aylık olarak neşredilen Derin Tarih dergisi 59. sayısında okurlarına hediye olarak vermiştir. (İstanbul 2017)

Son olarak yayınevimiz tarafından tekrar hazırlanan eser, titiz bir baskıyla okurlara sunulmuştur.

Elinizdeki Eser: Kadın Meselesine Bakışım

Kadın konusuna özel bir önem veren Mustafa Sabri Efendi Batı'nın ve Batı taklitçilerinin kadın üzerinden toplumu değiştirmek istediklerini düşünerek onlara bu kitapla cevap vermiştir. Kadın konusunun toplumda Doğu ile Batı arasındaki en büyük farkı oluşturduğunu ve diğer konularda olduğu gibi, son zamanlarda bu konuda da Batı'yı taklit sorununun ortaya çıktığını belirtmektedir. Kasım Emin'in *Kadının Özgürlüğü* ve *Modern Kadın* kitaplarında dile getirdiği iddialar çerçevesinde kadının yeri, örtünme ve çok evlilik konularını ele alır.

Kitap Mustafa Sabri Efendi'nin *Fetih* gazetesinde 8 Kasım 1934 tarihinden itibaren yayınlanmış yazı dizilerinden oluşmaktadır. Eser Türkiye'de 1994 yılında Mustafa Yılmaz tarafından yapılan *Kadınla İlgili Görüşüm ve Bu Görüşün Batı Taklitçisi Sözlerle Karşılaştırılması* adlı çevirisi ile yayınlanmıştır.

Yayınevimiz kitabı yeniden tercüme ederek, titiz bir baskıyla sunmaya muvaffak olmuştur.

Furkan bin Abdullah
İstanbul
Cemâziyelâhir, 1440
Şubat, 2019

Mukaddime

Rahman, Rahîm olan Allah'ın ismiyle...

Hamd, alemlerin Rabbi Allah'a; salât ve selâm efendimiz Muhammed'in, âlinin ve ashabının üzerine olsun.

Kadın meselesi, yakın bir dönem öncesine kadar toplumda Doğu ile Batı arasındaki en büyük farkı oluşturmaktaydı. Batı, Doğu'da kadın dışında her alanda taklit edilse de, kadınlarını kıskanması ile ünlü bir müslümanı kendi açık kadınına da bir taklitçi olarak bulacağı hiç aklına gelmezdi. Ancak ne yazık ki, kadınlarına olan kıskançlığı, İslâmına olan kıskançlığının silinmesiyle birlikte silinip gitmiştir. Belki de birincinin silinip gitmesi, ikincinin silinip gitmesinden dolayı, Allahu Teâlâ'nın dünyada verdiği bir ceza olmuştur.

Öte yandan Batı'nın görüntüsüne bakan bir kimse Batı toplumunun kadına taptıklarını ve onu bu derece üstün tuttuklarını zanneder. İşte onların bu görüntüsüne bakılarak, Doğu kadını çilekeş ve perişan sayılmıştır. Ancak gerçekte Batılılar ve bizim aramızdaki onların taklitçileri, kadına kullukta kendi heva ve heveslerine tapınmaktadırlar. Çağımız erkeğinin kadını yüceltip, kendisinden üstün tutması, onu aldatıp, oyun ve eğlence aracı yapmak için bir çeşit yüzüne gülmeden başka bir şey değildir.

Aynı şekilde onu, örtü ve hicabından soymasının anlamı da, kadını korunmakta olan tahtından alış veriş pazarlarına indirmektir. Öte yandan kendisine, iddia edilen erkekle eşitliği bahşeden haklarda başarısı ve zaferi kabul edilen erkeklerin işlerinde çalıştırmak bile, hayatın yükünü kadına yüklemekten başka bir şey değildir. Her ne kadar kadına bu yükü yüklemek, onun erkeklerin arasına katılıp sıkışmasından ileri geliyorsa da Doğu erkekleri bu yüklemeyi, kadınlarının üstünlüğünde dolayı tam olarak yerine getirememişlerdir. Böyle bir durumda kadına zulüm yapmamak, dişiliğinden yararlanma karşılığında onun erkeklerin işine katkıda bulunmasına bağlıdır ki, bunda kadını kullanma ve sömürme söz konusudur. Doğuda kadın erkek için en iyi bir yardımcıydı. Ona evinin içinde yardımcı olur, gerek eş olarak, gerekse anne olarak, aile devletinin kraliçesi olarak hayattaki çalışmalara katkıda bulunurdu. Tabi ki biz burada kendisine ait haklarını elde etmiş müslüman Doğu kadınından söz ediyoruz. Bu arada ailelerine karşı katı tutumlu, gaddar erkeklerle evli bahtsız eşlerin olması bizim için engel teşkil etmez. Gerekli olan onların durumunu İslâm medeniyeti çerçevesi içerisinde düzeltmektir. Her ne şekilde olurlarsa olsunlar şeriat, zalimleri terbiye etmekten aciz değildir.

Bedeni gücü açısından zayıf olan kadın -bu zayıflık Eflatun'un kadını erkekle eşitliğinden söz etmesiyle itiraz edilmiş ve örtünmeyle ilgili makalemizde de kaydedeceğimiz gibi, modern kadın taraftarlarının tutundukları da bu eski sözdür- eğer müslüman doğu kadınının olduğu gibi, hayatta eşine ortak ve evde ona yardım etmekle zulme uğramış oluyorsa, hayatın diğer alanlarında ve şartlarında erkeklerle birlikte eziliyor olması daha çok zulme uğraması demektir. Bununla beraber kadının, erkeklerin oyun ve eğlence araçları olmaktan başka, zulümden uzak iyi ve özgür bir tutumu da yoktur. Batı kadınının olduğu gibi, doğu kadınının özgürlüğü için çalışanlar kadını işte bu utanç verici ortama itmek istiyorlar ve bunu da, kadının zulümden kurtuluşu olduğunu savunuyorlar. Kadının açılmasını savunanlar da,

onu gören ve onunla bir arada bulunan yabancı erkekleri kadın için kocası ile aynı konuma getirecek bir ortam kazandırmaya çalışmaktadırlar.

Bizim düşüncemize göre, bize karşı çıkanlarca itiraf edilen bedensel güç açısından kadının zayıflığı tabi erkeklerin ondaki aşırı düşkünlüğü ile kadının da onlardan vazgeçmemesi, sonra onda erkekle yanyana tutulmaktan kalan eser, bunların tümü onun hayattaki bağımsızlığını engellediği gibi, onu bağımsız olarak yaşamaya ve erkeklere peşkes olmamaya zorunlu kılar. Ayrıca sadece onlardan birinin olması, bunu yakından uzaktan zedeleyecek her şeyden kaçınmasını gerektirir.

İşte dinlerine ve adetlerine bağlı olan bir grupla, bedenleriyle doğuda, gönülleriyle de batıda yaşayan diğer bir grup arasında hâlâ tartışması süregelen iki konuyu (birden çok evlenme ve örtünme) içeren iki makalenin özeti budur. Okuyucu bu iki makaleyi anlayınca görecektir ki akıl, din ve faziletin tamamı birinci gurubu desteklemektedir. Ancak ikinci grubun gözlerinde şehvetten bir perde, boyunlarında da Batı taklitçiliğin zincirleri bulunmasına rağmen derler ki: "Biz ümmetin kıblesi ve sağlam kulp olarak Batılıları bulduk ve biz onların izleri üzerine doğruya erişiriz."

Sanmayın ki öncekiler; "Biz babalarımızı doğru yol üzere bir toplum olarak bulduk" diyerek babalarını taklit edenler, diğerleri de akıl ve düşünceyi rehber edinerek hareket edenlerdir. Böyle bir şeyi söyleseler bile, onların kusuruna bakılmaz. Çünkü babalarını taklit etmek yabancıları taklit etmekten daha çok akla yatkındır. Aynı zamanda onların taklitçiliği büsbütün kör, öncekilerinki ise akıl ve faziletten destek almaktadır.

Osmanlı Devleti Eski Şeyhülislâmı
Mustafa Sabri

DÂRU'L-HİLÂFETİ'L-ALİYYE MEDRESESİ

1. BÖLÜM

TAADDÜDÜ ZEVCÂT (BİRDEN FAZLA KADINLA EVLİLİK) MESELESİ

Bilindiği gibi kadın konusu, son dönemlerde hâlâ sosyal meselelerin en büyüğü ve batı medeniyetini islâm medeniyetinden ayıran en büyük özelliktir. Birden çok kadınla evlilik halâ kendisiyle ilk eleştirildiği ve batılılarla olaylara onların bakış açısından bakan müslümanların görüşlerinin sokulduğu zayıf noktaların en ünlüsüdür. Bundan dolayı kimileri dininin bu konudaki hükmünden vazgeçmeyi bile düşündü. Tutunduğu tek şey, İslâm'da birden çok kadınla evliliğin zorunlu olmadığı, caiz oluşu ise, onu imkansız olan şartlarla kuşattığı iddiasıydı. Tabi bu arada bir müslüman için birden çok evliliğin ilke olarak zorunluluğun caiz olduğunu ve bunun şartlarının da birden çok evliliği imkansız kılmadığını itiraf etme fırsatını kaçırıyordu. Çünkü böyle olmasaydı, boşuna konu hakkında hüküm bulunmaz, imkansız sayılan böyle bir şeyi de yapan sahabenin sayıları çok kısıtlı olurdu.

On üç yıl önce Türkçe olarak yazdığım kitabımda bu konuyu yeteri kadar ele almıştım. Ancak son günlerde kimi gazete sayfalarında bu konuda bazı yazarlar tarafından yeniden araştırma ve değerlendirme başlatılınca, ben de bu konudaki görüşümü dile getirmeyi uygun buldum.

Şüphesiz ki İslâm'ın nikâh ve evlenme muamelesinde hedeflediği şey; neslin devamı ve meşru bir biçimde insanın cinsel ihtiyacını karşılamaktır. Bütün dinler ve medeniyet kanunları, edindiği gaye hususunda bu iki hedeften uzaklaşmaz. Anlaşılıyor ki din ve akıl, insani ilişkilerde gayri meşruluk yerine, meşru biçime baş vurulması konusunda ittifak halindedir. O halde herhangi bir kadınla beraber

olmaya gerek duyulursa din ve akla göre bu sadece meşru yolla -yani evlilikle- mümkündür. Ve madem ki hayatta bir erkek beraberinde olan bir tek eşle yetinmeyip gözüyle ve ayaklarıyla bir diğerini arıyor. O halde birden çok kadınla evlilik ilkesini kabul etmek zorunludur. Ancak akıl ve din yolundan çıkıp, zinayı mübah sayan, ya da gözlerini gerçeklere karşı kapayıp da, evli erkekler arasında zina yapanların olduğunu inkar eden ve aklı birden çok evliliğin yasaklanması ile bazı erkekler için zinayı mubah yapmak arasındaki gerekliliği anlamaktan aciz olanlar bu zorunluluğun dışındadır. Tartışmayı uzatmaksızın bu kadar söz, birden çok kadınla evlilik ilkesini savunanların delillerini üste çıkarmak, buna karşı gelenlerin delillerin de geçersiz bırakmak için yeterlidir. Ve ben münazara yolu boyunca, hâlâ nikâhla metres hayatı arasındaki karşılaştırmaya tutunuyor ve birden çok evliliği, şehvetleri, şeriat nazarında kendilerine helâl olmayan bir kadından faydalanmaya itenler için tercih etmekle yetiniyorum. Bu faydalanmaları ister onunla birleşme yoluyla olsun, ister öpme, ister kucaklama, isterse ona bakmakla olsun. Böyle bir şeyi yapanların en belirginleri birden çok kadınla evliliği savunanlarla buna düşman olanlar arasında ayrılık konusu olan namus hırsızlarıdır. Şüphesiz ki islâm iffetlidir, namusludur, kirli şeylerden uzaktır. Bu yüzden erkeklere aralarında nikâh akdi bulunan kendi kadınlarından başkasına gerek duyarlarsa, böyle bir durumda en meşru olan kapıya yaklaşmak gerekir. O da, gerek şeriat gerekse insanlar, o kadının bu erkeğin ikinci eşi olduğunu bilmeleri için sabit olan bir anlaşmaya girişmeleridir. Çünkü İslâm erkeklerle kadınların ilişkilerini hırsızlık şeklinde bırakmayı kabul etmediği gibi, kadınları avcılara av, ya da günahkârlara oyuncak olarak bırakmak istemez. Evet, ikinci bir eş! Bu söz, kendi sosyal ahlâk ve düşünce yapılarını değiştirerek, sapıklığı hidayet karşılığında satın alan, aklı çelinmiş kişilerin diline ağır gelir. Ne tuhaf şey! Peki utanç vericiliğini örtmek ve namussuzluk derecesini düşürmek için "dost" adını verdikleri, kendisiyle zina edilen kadını bir karşılaştırma yaptıkların da bu işi

nasıl bulurlar acaba? Bu dostluğu ne kanun ne de din kabul eder. Ve bu, toplumda açığa çıkarılmaz, sadece dostlar-yani zina yapanlar- kendi aralarında bunu fısıldaşırlar.

Bu konuyla ilgili yazarlardan birinin bir yazısını okuyunca gerçekten dehşete düştüm: *"Herhangi bir kadına, kocasının bir başka kadınla evlenmesini mi, yoksa sadece kendisine bir metres edinmesini mi tercih edersin?"* diye sorulsa, şüphesiz o; *"Hayır; benden başka bin kadını metres edinmesini tercih ederim. Çünkü belki de o sonunda akıllanır da sadece bana döner, diyecektir."*

Ben de derim ki: Namuslu bir adamın ilk eşi olan kadının, kendisine bin metres edinen bir erkeğin eşi olmayı tercih etmesinin ne değeri olabilir? Ayrıca bu derece alçak duygulu bir kadının erkekleri değerlendirmesinin ne önemi olabilir ki? Çünkü o namuslu olmayı önemsemez. Yazar, böyle bir kadını mı örnek göstererek böylesine önemli sosyal bir meselede kesin söz söylüyor?! Sonra erkeklerden herhangi birisinin şöyle demesi mümkün mü: *"Kadınımın bin erkeği metres edinmesine engel olmam, yeter ki aklı başına gelsin ve sonunda bana dönsün?!"*

Yirmi beş yıl kadar önce, iki kadının karşılıklı konuşmasını konu alan Türkçe bir şiir yazıp, birden çok kadınla evliliği çirkin bulan batı taklitçilerine karşı, İstanbul gazetelerinde yayınlamıştım. O şiirimde -iki kadından birinin diliyle- kocasının ikinci bir kadınla evlenmesini kabul etmeyen, aynı zamanda, onun metresler edinmesi kendisine zor gelmeyip buna razı olan bir kadından iki boynuzlu diye söz etmiştim.

Makalesinin başında birden çok evliliğin düşmanlarını, medeniyet bayrağının taşıyıcıları olarak nitelendiren yazara şöyle bir soru sorsam ne der acaba: *"Kocasının bin metresi olmasını normal karşılayıp, bir boynuz taşıyan söz konusu kadın da, o bayrağın taşıyıcıları arasında mı yer almaktadır?!"*

Yazarın, herhangi bir kadını bu şekilde kolayca konuşturmasının kaynağı, erkekler arasında günahkârlığın yayılması ve günahkârlık belasının her yeri kaplamasıdır. Böylece kadınların günahkârlar arasında kendilerine koca seçmeleri kolaylaşacak, erkeklerin de bu seçimi hoş görmeleri kolaygelecektir.

Yazar aynı zamanda, iki eşinden de çocuğu olan erkeği, günahkar saymaktadır. Sanki ikinci eşten olan çocuklar birer düşmandır da, o adam onları zorla ailenin içine sokmaktadır. Ancak aynı yazar, o adam ailesi arasına zina çocuğu soktuğu zaman, onu günahkâr saymamaktadır. Belki de evli kadının, kocasının dostunu, ya da ondan olan çocuğunu görmemezlikten geldiği gibi, yazar da o adamın bu davranışını görmemezlikten gelmekte, veya kadının hiç kabul edildiği gibi, onları da yok kabul etmektedir. Çünkü onlar, kadın için ya da insanlar için birer meçhuldür, yoktur. Bundan dolayı zinada bir nefsin öldürülüp yok edildiğini gören İslâm'ın bakış açısı çok incedir. Dolayısıyla ona layıkıyla karşılık vermektedir.

Öte yandan, yazarın kaydettiği erkeğin iki eşinden olan çocuklarının, birbirlerine düşmanlıkları ise, mutlaka verilmesi gereken dini terbiye yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Peki yazar, değişik babalardan olan aynı annenin çocuklarıyla, onları aynı hizada tutanlara ne buyuracak? Ve aralarında başlaması imkan dahilinde olan düşmanlıklarla ilgili ne diyecek? Düşünulduğu gibi, ilk evliliğinden doğurduğu çocukları düşman olmasın diye, kocası ölen ya da boşanan bir kadının yeni çocuklar doğurmaması için, ikinci bir kez evlenmesini engelleyen bir kanun düşünülebilir mi? Ya da eşleri oldukten veya boşanmayla ayrıldıktan sonra, erkeklerin ikinci bir kez evlenmesini dolayısıyla onun ikinci eşinden de çocuklarının olmasını ve aralarında düşmanlık ortaya çıkmasını yasaklayan bir kanun hayale getirilebilir mi?

Ayrıca, birden çok evliliğin toplum içerisindeki sakıncalarını söylemekte olup, bunu araştıranlar, her adımda zina ve peşinden getireceği felaketlerle karşı karşıya gelmektedirler. Sonra, hiçbir sağlam akıllının zinayı, birden çok evliliğe, felaketlerini de birden çok evliliğin peşinden getirdiği sanılan olaylara üstün tutması mümkün değildir.

İşte bundan dolayı akıl ve sinir hastalıklarında ünlü uzman, büyük Türk doktoru **Mazhar Osman Bey**, *"Ruhi Tıp"* adlı kitabında şöyle demektedir:

"Avrupa'da görüldüğü gibi bir eşle yeterlilik (monogamie) gerçekten uzak aldatıcı bir görüntü (Etiguette)dür. Bunun fuhşu önleyemediği ortaya çıkmıştır. O halde fuhuş ve ahlâksızlığa doğru böyle bir açılma yerine, dinimizde meşru olan birden çok evliliğe saygı duymamız daha doğru olur."

Yukarıda sözünü ettiğimiz yazar, kadınlara oranla erkeklerin sayısından da söz ederek şöyle demektedir: *"Bir gün savaş çıkar da, bu savaşta çok sayıda erkek ölürse, böyle bir durumda zamanın değişimine göre, dinimize ve onun uygulamasına dönebiliriz."* Oysa ben ona hiç gecikmeden dinine dönmesini öğütlerim. Aynı şekilde yukarıda adı geçen kitabımda da şunu yazmıştım:

"Kadınların sayısının erkeklerinkinden az olması, ya da savaşların onların sayılarını azaltması veya bazı seçiminde özgür kadınların kendileri için uygun gördükleri bazı belirli erkeklerle evlenmek istemeleri, bütün bu nedenlerin herhangi birisinden dolayı, ortada bir erkeğe ikinci eş olabilecek bir kadın bulunmaktadır. Böyle bir durum söz konusu olmalı ki, birden çok evlilik uygulaması gerçekleştirilebilsin. Erkeklerin ve kadınların sayıları karşılaştırıldığında bu kadının fazla olması yeterlidir. Eğer böyle bir kadın yoksa ne birden çok evliliğe ne de böyle bir evlilikten yakınanların yakınmasına gerek kalır. Sonra benim birden çok evliliği savunmam, zina ve metres hayatı ile kıyaslanıncadır. Konuyu uzaklara götürmeksizin ben, her bölgede namuslarını satarak yaşayan kadınların bulunuşuna bakarak, kadınların erkeklerden daha

fazla olduğunu ispatlayabilirim. Bu kadınların bulunduğu bölgelerde, erkeklerle kadınların sayılarını karşılaştırarak, onların fazla olduğunu ispatlamama da gerek yoktur. İşte bu kadınlar çokça ortaya çıkmaktadır. Söz konusu kadınlarla birleşmek zorunda olan erkeklerin bu birleşmeden önce bekâr olsunlar evli olsunlar o kadınlarla evlenmeleri gerekir. Satın aldıkları namus karşılığı verdikleri ücreti de böylece ailesinin harcamalarına vermiş olurlar. Ben bunu onlar için zorunlu buluyorum. Ancak, karşı gelenler böyle bir şeyi kabul etmezler. Çünkü onlar, her zaman, kadınları başka kadınlarla değiştirmenin kolay olduğu bir ortamda kalmaya çalışmaktadırlar. Böylece onlar - her ne kadar birden çok evlilikten yakınıyorlarsa da- birden çok evliliğin içerdiği sınırlamaya razı olmazlar.

Bundan dolayı Avrupa edebiyatçılarından biri der ki: "Müslümanlar, kadınlarla evlilikte dörde kadar açılabiliyorlar. Kendilerini onlardan daha medeni sayan Avrupalılar ise, istedikleri sayıya kadar açılabiliyorlar."

Birden çok evliliğe karşı çıkanlar benim bu görüşüme şaşırarak; nasıl olurda her erkek, zina etmeyi arzuladığı bir kadınla evlenebilir? Belki de gizli veya açık bir randevu evinde oturmakta olan ve kapıyı vurana kendini teslim eden bir fahişedir? Böyle bir evlilikte şeref nasıl uygun düşünebilir, demektedirler. Ancak ben şu sözümü tekrar ederek onları daha çok şaşırtıyorum: *"O kadınla evlilik zinanın getirdiği leke kadar insanlık şerefine leke getirmez. Ve erkek ne kadar da şerefli olsa, zina etmeyi arzuladığı kadının çukuruna düşerek, bu şerefi kaybeder. Oysa evlilik, erkeğin şerefini düşürmez, tersine kadını düşmüşlüğünden kurtarıp yüceltir."*

Yazarın, *"Kadının da kocasından ve onun sevgisinden intikam alması ve ona açıkça eğer sen koynuna bir başka kadın alırsan, bende koynuma bir başka erkek alacağım? Çünkü göze göz, dişe diş gerekir, demesi onun hakkıdır"* sözüne gelince, hani o yukarıda yorumuyla birlikte aktardığımız bir söz etmişti ve demişti ki: *"O kadına sorsak şüphesiz o, kocasının ikinci bir kez bir başka kadınla evlenmesi yerine, onun*

kendisinden başka bin metresi olmasını tercih ediyordu." Yazarın bu iki sözünü bir araya getirip topladığımızda sonuç şu olur: Kocasının kendisine bin metres edindiği o kadın da -her ne kadar kocasının bir başka kadınla evlenmesine karşı, onun söz konusu olan şekilde sayısız metres edinmesini tercih ediyorsa da- koynuna bin koca alacaktır. Çünkü göze göz, dişe diş gerekir. Belki de kocasının metres hayatı yaşamasını evlenmesine tercih edişi, kendisine misilleme hakkını doğuracaktır. Çünkü onun: "Eğer kocam, benim üzerime bir kadınla evlenirse, bende bir başka erkekle evlenip iki kocalı olacağım!" demesi mümkün değildir. Çünkü böyle bir şeye ne kanun ne de yaratılış şekli izin verir. Çünkü kadın, soyları birbirine karışmaksızın karnında iki çocuk bulunduramaz. Oysa erkek birkaç kadınla birleşip, anaları ve babaları birbirlerine karışmaksızın, birçok çocukları olabilir. Bu da erkeği kendinden ayıran en farklı özelliklerinden biridir.

Kocaların fuhşa düşkün oluşları, kadınları da teşvik ettiği ve onların da fuhuş yapmalarına neden olduğu ispatlanmıştır. Arasında fuhşa düşkün olanlarını saklamakla inkâr etmek mümkün değildir. Gerçekte saklamak da mümkün değildir. O halde yapılması gereken, fuhşun yerini aldığı günden beri müslümanların unutmaya başladıkları birden çok kadınla evliliği sağlamaktadır.

Eğer birisi: Nasıl olurda, memleketteki yaygın olan fuhşu birden çok kadınla evlilik ilkesiyle çözümleyebiliriz, fuhuş düşkünü olanların hepsi evli olanlardan değil ki, onları tekrar evlendirelim, derse...

Ona cevabım şu olur: şüphesiz ki zinakâr adam -daha yerinde bir deyimle evli olsun bekâr olsun kendisini zina uçurumunun eşiğinde gören kişi- eğer evli ise ikinci, üçüncü ya da dördüncü evliliği yapsın. Ta ki o uçurumdan uzaklaşsın. Dördüncü evliliğiyle de yetinmez de beşinciye gerek duyduğu takdirde, eşlerinden birini boşayıp dördüncünün yerine beşinciyle evlenebilir. Peki böyle bir şeyi aileyle ve

çocuklarla oyuncak haline getirirse... Derim ki: Böyle bir durumda bile bunların hepsi, zinadan daha iyidir. Biraz insaflı olsana! Bazı şer bazısından daha hafiftir.

Eğer bana, bu evlilikler için gerekli parayı nereden bulacaklarını sorarlarsa, zina yolunda harcadıklarını gösteririm ki, bu daha çoktur.

Sonra, dinimizin kadınların örtünmesi ve onların erkeklerin içlerine karışmaları konusundaki emirlerine dönecek olursak, bu durumda heva ve hevesi azaltacak aynı zamanda şehvet düşkünlüğünü hafifletecektir. Böylece zinanın önlenmesinde, birden çok evlilikle de uyum içinde olacaktır. Belki de zinayı önlemekle ilgili bir konu olduğundan, dinimizin bu emirleri, birden çok evliliği de gereksiz kılacaktır.

Zina hastalığı için üçüncü bir ilaç da, yukarıda da belirttiğimiz biçimde, boşanmayı da kolaylaştırmıştır, meşrulaştırmıştır. Ancak İslâm ülkesinde, boşanmayı imkansız kılan yeni bir geleneğin yerleşmesi ve aynı zamanda müslüman erkeğin eşinin de buna karşı çıkmasıyla, sonuna dek o eşiyle beraber yaşamak zorunda bırakılır. Evinden çıkınca da içli ahlarla gözleri başkalarının kadınları üzerinde gezinir, belki de zina eder ve onun günahına katlanır da, eşini boşamanın utancına katlanamaz. Bütün bu gelenekler bize Avrupa'dan gelmiştir. Bizdeki batılıları taklit düşkünleri, eşlerini boşamalarının ellerinde olmadığını zannettiler ve onlardan İslâm dinindeki boşanma üzerine o kadar çok itiraz işittik ki, bizde onu kendimize haram kıldık. Oysa Avrupa ve Amerika toplumları boşanmayı kendilerine kolaylaştırmaya başladılar bile. Onlar bizden genişliği, biz de onlardan daraltmayı aldık. Eğer eşinden bıkan bir erkek onu kendisine metres edineceği kadınla yenilemeye gerek duyar da, eş yerine eş değiştirmeyle elinde olan fırsattan yararlanmak isterse, İslâm'da kendisini kötülüklere düşmekten alıkoyan bir kurtuluş yolu bulabilir. Hem de birden çok evliliğe olan kini yıkmakla bu kurtuluşu elde edebilir.

Çünkü belki de o, ikinci evliliğinde mutluluğu bulacak, eski eşi de bir başka erkek için yeni bir eş olarak, o da onun yanında mutluluğu tadacaktır.

Namuslu olmaya yardımcı olan şeylerden biri de, evlenme çağını sınırlayarak ya da evliliği iki cinsin de ergenliğe ulaşmalarından bir kaç yıl sonrasına bırakarak, nikâhı zorlaştırmamaktır. Genç kızların ve erkeklerin kanlarının kaynadığı, gençliklerinin en hızlı dönemine rastlayan bu yılları, iffetli ve namuslu olarak geçireceklerini kim bize garanti edebilir? Ayrıca onların öğrenim çağında olmaları dolayısıyla evliliğin kendilerini meşgul edecek olması, babalarının onlara cinsel ihtiyaçlarını karşılamalarında hoş görülü davranıp görmemezlikten gelmeleri için bir mazeret değildir. Bu, gençlerin kendileri için de bir mazeret sayılmaz. Çünkü onlar, ergenlik çağına gelmiş, mükelleftirler. Hiçbir kimsenin, öğrenim çağında evlenmesi mümkün değil diye, zina yapmasına izin verilemez. İslâm, her zinaya düşme korkusu olan kişiye evliliği farz kılar. Ve hiçbir kimsenin -ilim yolunda da olsa-ona düşmesine izin vermez. Müslümanların üzerine düşen görev öğrenim çağında olup, öğrenim görenlerin namuslarını korumak amacıyla evlilikle öğrenimi uyum içine sokan bir yol bulmak için hazırlık yapmalarıdır. İslam, gençlerin kanının kaynadığı dönemin boşluk ve kısır geçmesini uygun bulmadığı gibi, nikah dışında doğru olmayan bir yolla üretime de karşıdır. Ancak biz, batılıların gençliklerinin en hızlı döneminde evlenmediklerini görünce, onları taklit ettik ve onların gençlerinin cinsel ihtiyaçlarını İslâm'ın sosyal terbiyesini kabul etmediği, kızlarla el ele gezmek, onlarla beraber olup, karşılıklı birbirlerini değiştirme yollarıyla karşıladıklarını düşünmedik. Belki de bütün bunları düşündük, ancak buna rağmen, aldırmadan onları taklit ettik.

Özetle; İslâm kolaylıktır, davranışlarımız ve ilişkilerimizde bizim için de kolaylık ister. Erkeklerin eşleriyle ilişkilerindeki ölçü Kur'an-ı Kerim'in de dile getirdiği gibi **"Ya iyilikle (Nikâhı altında) tutmak, ya da güzel ve adaletli**

bir biçimde salıvermektir." Nikâh da yine Kur'an-ı Kerim'in ifade ettiği gibi" Sağlam bir teminat" olmasına karşın boşanmak da Allahu Teâlâ'nın en çok sevmediği bir helâldir. Hadis-i şerifte de belirtildiği gibi, Allahu Teâlâ zevkine düşkün erkek ve kadınları sevmez. Böylece, ne nikâhda ne de boşanmada -diğer milletlerin evliliklerinde olduğu gibi- eşlerden biri, diğerinden ayrılamayacak bir biçimde bağlama söz konusu değildir. Erkek boşanma işini üstüne alabildiği gibi, kadın da evlilik sözleşmesi yapılırken, şart koşmasıyla ve boşanma karşılığında vereceği fidyeyle, bu hakka sahip olabilir. Ya da iki tarafın arasını düzeltmek için, her iki tarafın da tayin edeceği hakemler bunu üstlenebilir. Çünkü her ne kadar eşler arasındaki nikâh bağı, İslâm açısından gerekli ve sevimli ise de, bu bağ Allah'ın emirlerini yerine getirememe korkusunun bulunmaması şartına bağlıdır ki, yine bu Kur'an-ı Kerim'in bir ifadesidir. Bu emirleri, erkeklerin kadınlara, kadınların da erkeklere karşı sahip oldukları evlilik hakları olarak açıklamışlardır. Kur'an-ı Kerim'in bu ifadesinde, bu hakların üstün tutulduğu gizlenemez. Ayrıca her iki tarafın da namusunun korunmasının yüce Allah'ın sınırlarını aşmadan, ilk olarak emirlerini yerine getirme alanına girdiği gözden kaçmaz. Onlardan birisinin, Allah'ın sınırlarını aşma korkusu olduğu zaman, iyilikle kırmadan ve güzel bir şekilde boşanması gerekir. Onların, birbirlerini istememelerine rağmen bir ömrü beraber geçirmeleri, akla ve mantığa sığmaz. Gerektiği zaman erkeğin kullanabileceği haklarından olan birden çok evlilik ilkesinin uygulanması, kadın tarafından engellenirse bu yüce Allah'ın sınırlarını aşmak sayılır.

Eşlerin evlilik ve boşanmada karşılaştıkları bu özgürlük ve kolaylıkla İslâm bu iki konudaki Hristiyanlığın darlığı ile Sosyalizm'in düzensizliği arasında orta bir yol izlemiştir. Böylece İslam'ın ilkeleri o insanlığın kendisinden beklediği yararları da insanlık için garantilemiş ve aşırısından da korumuş olur. Fakirlerin, zenginlerin mallarındaki hakları olarak görünen İslâm'ın zekat konusu da, buna en açık bir örnektir ki, İslâm'daki evlilik ve boşanmanın kolaylığının

bir eşi diğer bir eşle değiştirmenin kolaylığını garantilemesi de bu kabildendir. Yani bu, İslâm'ın insanın yeniliğe olan ihtiyacını kabul etmiş olduğunu göstermektedir. İslâm yeniliği sınırlılıkla gözetmekte ve onu bir sisteme bağlamaktadır. Medine halkı Ensar, Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'le birlikte göç eden sahabelerine *(Allah hepsinden razı olsun)* o denli yardım ediyorlardı ki, onlardan iki eşi olan muhacir sahabeden biriyle evlendiriyordu. Bu da İslâm'daki evlilik ve boşanmanın, kolaylığına delalet eden bir örnektir. Her ikisinden de kast olunan bencillik değil de, diğerini kendisinde üstün tutma ve feda etme olabilir.

Şimdi, İslâm'a yabancı olanları taklit edip kendilerini avutanların, meşru olan birden çok evliliğe karşı nikahsız çoklu ilişkiyi üstün tutmaları ve kendi ağızlarıyla kadınlara da bunu tercih ettiklerini söyletmelerini meşru olan birden çok evlilikle karşılaştırılmasına tekrar dönüyoruz. Yukarıda sözünü ettiğim kitabımda, bu karşılaştırmayla ilgili şunları kaydetmiştim: Gayrimeşru olan ilişkide erkeğin namusunu yitirmesiyle ilişkide bulunduğu kadının da namusunu yitirmesiyle ve namusunu yitiren bu erkeğin eşi olmasından dolayı, eşinin de zararı söz konusudur. Bunlara ek olarak, kocasından intikam duygusuyla, eşinin namusunu yitirme ihtimaliyle bu erkeğin uğrayabileceği zarar ile, ilişkide bulunduğu evli kadının -evli ise- kocasının ve intikam almak gayesiyle ilişkiye giren erkeğin -evli ise- eşinin zararı söz konusudur. Bunların yanında, bu ilişkiye giren erkek ve kadınlarla dostları arasında kaybolan çocuklarla, bu ilişkilerle her iki tarafa da geçen bulaşıcı hastalıkların zararıyla, bu hastalığın bulaşacağı yakınlarının da zararları söz konusudur. Bu on zarardan son üçü, bugünkü dünyanın durumunu bozmak için yeterli oldu. Allahu Teâlâ'nın hikmetidir ki, bu tür gayrimeşru ilişkiye girenlere, hastalık sorunlarını musallat etmektedir. Oysa bütün bunlara karşın birden çok evlilikte, evli kadın için sadece bir zarar söz konusudur ki, da, kocasının bir başka kadınla daha evlenmesidir. Bu da kadının kocasının namusunu düşünmeksizin, onun sadece kendisine ait olmasını istediği zaman

ortaya çıkan bir zarardır. Bir çocuktan sonra doğan diğer çocuğun, öncekinin anne babasının kendisine aitliğine kabullenememesi gibi, erkek kadının kocasının kendisine aitliğine ihanet etse de, o İslâm'ın kendine verdiği hakkını kullanmaktadır.

Sanmayın ki ben, sevgi ile kalbin ve ikisi arasındaki öldüren ya da yaşatan bir bağın önemini takdir etmiyorum. Aynı şekilde bir kez daha evliliğe ihtiyaçları olsa bile, eşlerine olan sevgilerinin -en azından olanlara acımalarının- kendilerine böyle bir şeyi yapmaktan, engelleyen kalplerin sahipleri erkekleri de unutuyor değilim. Çünkü Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* buyurur ki: "**Kim ümmetime acırsa Allah'da ona acır.**"

Ancak, benim anlamadığım nokta, erkeğin ilkesinin kalbine ve sevgisine önem verip gözeten görüntüsüyle ortaya çıkıp, birden çok evliliğe karşı gelen yazarların, bir başka kadınla evlenmek yerine, onu dost edinmekle erkek tarafından ilk eşine ve onun sevgisine yöneltilen ihanete hoşgörüyle yaklaşmalarıdır. Oysa böyle bir durumda kalbe olan saldırı daha beter ve daha çirkindir. Çünkü bu, hem ortak edenin hem de edilenin alçalmasını içeren bir sevgiye ortak etmektir.

Öte yandan birden çok evlilik, ilk eş için ne kadar ağır gelse ve onun için zararlı olsa da, aynı zamanda bu evlilikte, aynı cinsten olan diğer bir kadın için menfaat söz konusudur. Çünkü böyle bir durumda o kadını düşük bir metres olacağı yerde, kendisi gibi eş olmaya sevketmiş olacaktır. Eğer insanlık meşru olan birden çok evlilikle bunun karşılığı olan gayrimeşru birden çok ilişkiye -ki bu şüphesiz meşru olan birden çok evliliğin yerini alacak ve insanlığın ihtiyacındaki boşluğu dolduracaktır- insaf gözüyle bir bakacak olursa, birden çok evliliğin, kadınların genel menfaat ve kurtuluşlarına daha uygun olduğunu görecektir. Karşı çıkanlar ise, kadınların sadece bir kısmının menfaatlerini gözetmeye çalışmaktadırlar.

Buna ek olarak, birden çok evlilik, iki cinsin birbirleriyle olan eşitliklerini bozuyorsa bile, zaten erkek kadına eşit değildir. Kadın, daha önce de kaydettiğimiz gibi, birden çok erkekle evlenmesi durumunda yaratılış itibariyle kendisinden bekleneni veremez oluşu, bu eşitsizliği ifade eder. Ayrıca kadın yılda sadece bir doğum yapabilir. Oysa erkekteki üretim gücü her gün kendini yeniler ve herhangi bir engelle de karşılaşmaz. Kadın ise hayız, nifas ve doğum günlerinde, erkekten uzak kaldığı gibi, ondan da erken yaşlanır ve doğumdan da kesilir. Yaşlanmadan önce, onun gücü tükenir. Bakire olabildiği gibi, bakireliği giderilmiş ve doğum yapmış olabilir. Böylece bu dönemlerin her birinden geçişiyle zerafetini kaybeder. Eğer biz kadına insaf olsun diye erkekle kadını eşitlik sınırında bir tutarsak, yaratılış itibariyle üstün olan erkeğe zulüm etmiş oluruz. Görmüyor musunuz, doğan çocuğun anne tarafından bile erkek olması tercih edilir. Bu kadın tarafından erkeğin üstünlüğünü itiraf ettiğini göstermez mi?

Kadının erkekle eşitliği meselesi fikri, son dönemde kendi içlerindeki bir ihtiyaçtan dolayı, bazı erkekler ve kadınların himayesi altında yayıldı. Onlar bu ihtiyaçlarını, kadınlara yaklaşarak gidermeye çalışmaktadırlar. Eğer eşitlik meselesi başarıyla sonuçlanırsa, bu ihtiyaçları da karşılanmış olacak. Sonra, başarıya ulaşacak olan bu eşitlik, gerçek eşitlik değil, başkaları tarafından bağışlanmış bir eşitlik olacaktır.

Çağımızdaki kadınlar, yaratılış şeklini değiştirerek ve kendini zorluklara atma üzerine kurulu bir inatla ayakkabılarının ökçelerini yükselterek, erkeklerle boy ölçüşüyorlar. Ancak onlar, erkeklerle bu ayakkabılarla yaptıkları yarışta tehlikeyle karşı karşıyadırlar.

Erkeklerdeki sözünü ettiğimiz üretim gücünden dolayı, kalabalık bir kadın topluluğu bile, bir erkeğe denk sayılmaz. Toplumlardaki neslin çoğaltma yolu, bir erkeği bir kaç kadınla evlendirme yolu idi. Yani birden çok evlilik

yapmakla soy devam ediyordu. Özellikle onlardan birinde bu uygulandıktan sonra, batı hükümetlerinin ülkelerinde uygulamaya ihtiyaç duyacakları ilke bu islâmi ilkedir. Soyu çoğaltmaya gelince, toplumların güç kazanmak için en çok arzu ettiği şeylerden biri olduğu şüphesizdir. Faydalı oluşu konusunda *el-Ahram*'da yazmayı kendisine adet edinip, Mısırlıları çok evlat yapmaktan sakındıran bir yazardan başka hiç kim şüphe etmez. Oysa batı hükümetleri halkının sayısını çoğaltmak için birbiriyle yarış içindedir. Çok çocuk yapanlara mükafat vererek, onlara çeşitli bağışlarda bulunmaktadır. Peygamberimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* de bundan daha önce şöyle buyurmuştur: *"Evleniniz! Çoğalınız! Kıyamet günü sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim."* Ve ben bu yazarın toplumdan ayrılıp kendi halinde bir fikir benimsemesine şaşıyor, birden çok evlilik tartışmasına girmediği için de Allah'a şükrediyorum. Çünkü o girseydi, birden çok evliliğin sebep olduğu soyun çoğalmasını da, bu evliliğin zararlarından sayardı.

Bundan daha çok şaşılacak şey ise, kendisiyle birden çok evliliği tartıştığım sırada, Türkiye'de büyük bir yazarın[29] birden çok evliliğin fertleri çoğaltmak için faydalı bir şey olduğunu kabul etmemesidir. Bunu karşı çıkanların bu konuyu ne kadar büyüttüklerini bir örnek ve onların akla ve mantığa aykırı olan bir şeyle bile, iddialarını güçlendirmeye ihtiyaç duyacak kadar ayaklarını bastıkları yerin zayıf olduğuna delil olması için kaydediyorum.

Öte yandan, hayatın görevlerinin en zorlarını üzerlerine alanlar erkeklerdir. Son çağda kadınların, bu görevlerin bazılarında erkeklere eşitlik etmeleri eşitlikten bütünüyle uzaktır. Köklü savaşların ağır yükünün, erkeklerin omuzlarında olması, savaşlarda nehirler gibi akan kanların, onların kanları olması, bunu ispat için yeterlidir. O halde toplumlar, erkeklerin fedakarlıklarına karşı kadınlarının da bir dereceye kadar erkeklerin bu fedakarlıklarına karşılık olacak fedakarlıkta bulunmalarına ihtiyaçları vardır.

29 Rahmetli Cenap Şehabettin Bey.

Böylece fedakârlıkların erkeklerde doğurduğu eksiklikleri telafi etmiş olacaklardır. Bundan dolayı kadınların, birden çok evlilik ihtimaline karşı, erkeklere karşı savaşıp onları terbiye etmeleri gerekir. Böyle ağır bir yükü yüklenmeye erkeklerin savaş olanlarında feda ettikleri canların karşılığını vermiş olurlar. Karşı çıkan yazarın şu sözü onun birden çok evlilik ilkesini kabul ettiğini ve bu evliliğin savaşlardan dolayı erkeklerin hakları olduğunun itirafıdır: "Ancak savaş çıkar da, erkeklerden büyük bir çoğunluğu onda ölürse, böyle bir durumda dinimize dönüp zamanın öngördüğü ölçüde onu uygulamak gerekir". Bu itiraf yazardan, onu hissetmeden çıkmıştır.

Aynı zamanda bu konunun ilerde yapılmasını söylemenin, kabul edilen menfaatle bağdaşmadığını hissetmeden böyle bir şeyi söylemiş bulunmaktadır. Çünkü savaş çıkıp da onda büyük bir çoğunlukla erkekler öldükten sonra uygulamaya sokulacak olan birden çok evlilik, bu savaşların sona ermesinden onlarca yıl sonra meyvelerini verecektir. Oysa uyanık bir toplumun görevi, bir savaştan çıktıktan sonra bir başka savaşa kadir olarak kalabilmeli, ihtiyaç zamanlarını beklemeden, her an hazırlık içinde olabilmelidir. 25 yıl önce Türkiye'de ağır yükünü kadınların yüklendiği birden çok evliliğin, erkeklerin savaşlara katılmalarının karşılığı olduğunu yazmıştım. Daha sonra bir hadisi şerife rastlamış ve onu adı geçen eserime kaydetmiştim ki o: *"Allah kıskançlığı kadınlar üzerine, cihadı da erkekler üzerine farz kıldı. Kim inanarak ve sevabını umarak bunlara sabrederse, ona şehid sevabı gibi sevap verilir."* Bu hadisi et-Taberani sakıncasız rivayetle İbn Mes'ud'dan rivayet etmiştir. *(Camiu's-Sağir)* Hadiste birden çok evliliğe işaret var oluşundan kasdolunan, kıskançlığa neden olmasıdır ki, o da birden çok evliliktir. Bu şekilde açıkladık. Çünkü kıskançlık, erkeklerde de bulunur. Ancak onlar, kadınların mükellef kılındığı gibi, kıskandırmayı gerektiren şeye, katlanmakla mükellef kılınmamışlardır. Okuyucuya uzun gelen bu söze son vermek için özetle şunu söylemek istiyorum. Birden çok evlilikte zinadan koruyan bir kalkan ve onu uygulayan bir toplum için güç vardır.

2. BÖLÜM

ÖRTÜNMEK VE AÇIK-SAÇIKLIK

Doğunun ilim ve medeniyetler beşiği olduğu konusunda, herhangi bir fikir ayrılığı yoktur. Bunun nedeni onun peygamberler diyarı olup, ilahi vahyin indiği yer oluşuna bağlıdır. İspanya'yı fetheden Arapların sayesinde İspanya'ya akan İslam'ın ilim ve medeniyetinden ışık almadan önce batının, ışığından faydalandığı Avrupa'daki en eski Yunan Medeniyeti bile Yunanlıların ticaret vb. yollarla Yunan sahillerine sınır olan Asya sahillerinin halkıyla ilişkilerinden alınmış bir medeniyettir. Buna Yunanlıların köklerinin doğulu göçmenlerden oluşlarını da ekleyebiliriz.

Aynı şekilde, açılmanın insanda bir bedevilik ve ilkellik hali oluşu konusunda da fikir ayrılığı yoktur. Örtünme ise, karşılıklı olarak cinslerin korunması ve kötülük yollarını tıkayıp, erkekle kadın arasında engel olması için dini ya da ahlaki teşvikle olup, erkeğin tutumu arzulayan, kadının tutumu ise arzulanan şeklindedir. Bundan dolayı istek ve arzu erkekten, kabul ya da reddetme de kadından gelir. Kadının örtünmesi de erkeğin önünde, diliyle ya da eliyle reddetmeye gerek duymaması için takındığı red kuşağıdır ki, onda, kadını erkeğe hedef olmaktan koruması söz konusudur. Eğer erkek onun önüne çıkar da, bakışlarıyla onu yoldan çıkmaya teşvik eder, o da erkeğin bu teşvikine olumlu cevap vermeyi düşünürse, ona açılır. Erkek de böylece onun, arzusunu kabul ettiğini anlar. Kadının, daha önce erkekten gelen bir arzu olmaksızın, herhangi bir erkek için açılması, onun arzusuna ve teşviğine peşin bir kabulün parolasıdır. Onun genel olarak açılması ise, hem teşvikinin hem de kabulünün sembolüdür.

Öte yandan örtünme, cinsler arasındaki münasebetleri sınırladığı gibi, bu açıdan fıtratına uygundur. Kıskançlık gücünü ruhtan alan bir duygu, cinsle ilişkilerdeki bağlardan kurtuluş ise gücünü bedeni şehvetten alan bir duygudur ki, bu da açılmaya teşvik eder. Diğeri ise örtünmeye teşvik eder. İnsanın içinde, bu iki duygu arasında bir sürtüşme ve savaş vardır. Batı medeniyeti, birinci tabiatı seçerek kendisine üye olanları, kulüplerde ve gece eğlencelerinde iki cinsin bir araya gelip, kadınların açıklığından, tatlı ve çekici mahrum etmemeye karar vermiştir. Bu faydalanma yolunda ikinci tabiatı feda etmiştir. Böylece batılı erkek eşini, kız kardeşini ve kızını kıskanmaktan taviz vermesi karşılığında, diğer insanların kadınlarıyla beraber olur, onların ellerini öper, açık ve yarı çıplak oldukları halde, onlarla oturup kalkar ve onları kucaklar. Onun eşini, kız kardeşini ve kızını da başkası kucaklar ve onlarla beraber olur. Böylece kazandığı şeye oranla, feda ettiği şeyin daha az olduğunu görür. Belki de feda edeceği kimse olmadığından, ona sadece kârı kalır. Batıda sosyal medeniyetin gereklerinden olan danslı eğlenceler, beraber olmanın açık bir pekiştirmesi ve iki cinsin birbiriyle ilişkilerini güçlendirip, onları birbirine yaklaştırmak ve buna karşı çıkması tahmin edilen kişiler arasında, kıskançlığı yok etmekten başka bir şey değildir. Sanki bu eğlenceler, bir genel birleşme eğlenceleridir.

Kıskançlığı yok etmek, batı medeniyetinde kıskançlığı eksikliklerden sayacak düzeye ulaştı. Oysa insan, doğuştan onun bir fazilet olduğu duygusunu taşır. Bununla beraber onların yazarları da, bu doğuştan gelen duyguyu değiştirmek için anlaştılar. Bunlardan biri de ünlü Fransız şairi Hugo'dur ki 1872 yılında Lugano'da toplanan sulh kongresinde şöyle söyler: *"Kralların parçalayıcı kardeşliğinin yerini, milletlerin cömert kardeşliği alacak ve ülkemiz sınırlardan, bütçemiz parazitlerden, yolculuğumuz engellerden, terbiyemiz kaba davranıştan, ticaretimiz gümrükten, gençliğimiz kamplardan, cesaretimiz savaşmaktan, adaletimiz darağacından, yaşamımız güçlüklerden, dilimiz gemlerden, vicdanımız kumanda edilmekten, gerçek batıldan, Ma'bud rahibden, sema*

cehennemden, aşk da kin ve maksat olmaktan kurtulacaktır." Böylece, aşkın kin ve maksattan kurtarılmasıyla kıskançlığın dar yerini, rahat bir genişliğin almasını istiyordu.

Bununla beraber batıda, hâlâ bu beraberliklerin acılığını hisseden, temiz tabiatlı insanlar da vardır. Onlar üzüntülerinden acıyla söz eden gerçekleri konuşturmaktadır. Büyük Türk yazarı merhum **Cenâb Şehabettin Bey** *"Günlerin Yaprakları"* adlı eserinde Fransız kadın şairlerinin en büyükleri olarak nitelendirdiği **Madam De Lareau Madiros**'dan şöyle dediğini aktarır: *"Kadınlarınıza söyleyin, ne derece mutlu olduklarını ve kendilerini birçok çalkantıdan koruyan örtülü yaşama olan ihtiyaçlarını takdir etsinler. Eğer onlar benim yanı başımda hıçkırıklarla ağlayan hayranlarımın sayılarını bir bilseler..? Kulaklarımda emanet bırakılmış, ciğerleri parçalayan, kadınların yakınmaları var. Evet! Büyük bir danslı eğlenceye giriş isteğe bağlı bir durum gibi gözükür, ancak bu eğlenceler, kendisini sevdiği eşi ile birlikte gelen kadının kalbini sokan kıskançlık, benekli bir yılan gibidir, hem de ne yılan!*

Siz bunu biliyor musunuz? Danslı eğlenceler, tiyatrolar ve buluşma kulüplerinin hepsi Sant Ovis işkence evlerinden başka bir şey olmadığı gibi, eşinin durumu kendisini ilgilendiren bir erkek, ya da eşini seven bir kadın için cehennemden başka bir şey de değildir. Siz bunu anlıyor musunuz? O Halde siz bunu eşlerinize ve kardeşlerinize anlatın."

Açılmayı savunanların, kendi kadınları dışında kadınlarla berber olmaktan faydalanmaları karşılığında, kalplerindeki kıskançlığın sesini kesmeyi ya da onu öldürmeyi üstlendiklerinin bir delili de müslümanlardan onları taklit edenlerden eşleriyle birlikte olmalarına izin verdikleri dışında, başkalarının eşlerinin yanına girmelerine izin vermemeleridir. Eğer onlar gerçekten iddia ettikleri gibi, açılmakla kadını örtünme tutsaklığından kurtarmayı hedefliyor olsalar, kadınlarının herhangi bir tanıdık erkeğin yanında açılmalarına karşı gelme şartını korumazlardı.

Kadınların asrımızdaki açılmalarının hedeflediği şey, ıslahla uyuşmadığı gibi, buna davet edenler tarafından iyi bir vicdan üzerine kurulmuş da değildir. Ve bu, erkeklerin hür olarak yaşadıkları gibi, kadınların da hür olarak yaratılmalarında, erkeklerle eşitliklerine yeni bir şey eklemez. Böyle oluşuna delil ise, onların açılmalarının erkeklerin açılma sınırında durmayıp, kollarını, koltuk altlarına kadar, göğüslerden, arkalarından ve dizlerinden aşağısını açmaktadırlar. Oysa erkekler, bu organlarını açmaya hiç de gerek görmemektedirler. Bugün yüzü açmak olan açılma, dildeki asıl anlamının dışına çıkmış, gördüğümüz yarı yarıya ya da üçte bir çıplaklığa ve böyle bir durumda yabancı erkeklerle bir arada olmaya dönüşmüştür. Biz bu durumu, halkının kadınlarının namuslarına değer verdiği ülkeler için normal karşılamıyor, fitne ve fesatlığın öncüsü olarak görüyoruz. Aynı zamanda, açılma reklamını kendileri için ilke edinen yazarları da şaşkınlıkla karşılıyoruz. Sonra da onların zaman zaman yazlık ve sahillerde, her türlü münasebetsiz ve uygunsuz davranışlarıyla, kadınların rezaletlerinden, genç erkeklerin, azgın şehvetin peşinden koşmalarından yakındıklarını görüyoruz. Özellikle Mısır'ın büyük şairlerinden birinin şu şiiriyle tasvir ettiği **"Stand By"**da:[30]

Göz, kumlar üzerinde çiçeklerin serpildiği gibi,

Beyaz tenli bir kadın topluluğunu serpilmiş görür.

Bazısı uzanmış yere, dönmekte bir sağa bir sola,

Kimisi de yuvasından çıkan kuşlar gibi toplanarak,

Denizin üzerinde görünürler,

Bunların arasında bir başkaları,

Gel-gitteki dalganın hali gibi gidip gelmekte,

Az bir yerleri hariç, her yanları çıplak,

30 Mısır'da, deniz kıyısında bir plaj adıdır. **(Çeviren)**

Orası da parlamakta, hiç örtülmemiş gibi,
Dinlenme yerinde bir kız oturur.
Bir delikanlının yanında,
Söz, kadeh ve içki arasında kalmış susuzluktan,
Orada her çift sevgiyi kucaklamış
Ve namusu helal sayan her şey
Özgür bir fuarda
Hem karada hem denizde çirkin şeyler var
Ey hem deniz, hem karada, kaybolan ahlak.!...

Bir başka şair de der ki:

Deniz kıyısında toplanmış kalabalığı,
Ya da denize yüzmeye girenleri,
Hoş endamlı güzellerin şaşkın gelip gidişlerini,
Gördün mü hiç?
Onları saptıran,
Kendilerine örnek olan,
Anne ve babaları
Bazı anne ve babaların da
Ne kadar kötü davranışları vardır.
Ya da kimi kocaların,
Kendilerinde bulunan kötü huylarından
Bütün bunlara göz yummasındandır.

Kardeşler var ki;
Kardeşlerin kötü yola düşmesine,
Aldırmaz olmuşlar,
O kadınlar ki,
Hayayı eski adetlerden sanarak,
Bir kenara atmışlar
Küçük bir bölümü dışında
Her yanlarını açıp,
Davranışlarında da artık
Utanmayı da unutmuşlar.
Hiç bir şeye aldırmadan,
Naz gösterileriyle,
Hem de böyle bir şeyden gurur duyarak.
Gelip, gitmekteler
Akla ve geleneklere kulak asmadan,
Alabildiklerine, şımarıkça eğleniyorlar
Onları bazen gençlerle,
Veya yaşlı erkeklerle
Dans ederken bulursun,
Bazen de kumsalda
Gençler topluluğunun yanıbaşında,
Uzanmış olarak.
Bakışlarıyla, gülüşleriyle ve

bel sallayışlarıyla,
Gençlere aşk teklif etmekteler,
Bazen de utanmadan birbirleriyle,
Ya da gençlerle dalaşırlar
Hoppalıklar ve züppelikler
Dalga dalga ardınca,
Birbirlerine karışırlar.
Bir görüntü ki;
Gerçekten fazileti yaralar,
Şan şeref sahibi bir gönüle
İşkence eder, kan ağlatır.
En Stand kıyısı!
Sen Mısır'ın utanç tablosu değil misin?
Ve Mısır için ayıpların en çirkini!
Ey deniz! Temizle bu toplumu
Ve onlarda gördüğün kötülükleri de yıka...

Diğer bir şair de şöyle demektedir:

Geldik işte! Söyle ne gördün Stand'da?
Öğlenleyin kumsalda kalınca ne gördün?
Her gülümseyen bedenden bize
Hayatın tadını çıkarma ilhamı gelir.
Gönülleri meşgul eden her kadın

Aşırı yapmacık bir nezaket ve nazla yürür,
Kumsalda sere serpe uzananlar
Ve gölgede dinlenenler
Şurada, canının istediğini
Selâmlayan bir kadın
İleride, alabildiğine cimri bir başkası,
yer onlarla daraldı da.
Ben, yerimden uzaklaşmayı bile düşündüm,
Şaşkınlığımdan çevreye,
Teraslara bakmaya başladım.
Ne göreyim, ceylan kızlar
Hiç bana dönüp bakmadan
Gelip geçmekteler.
Anlatması güç, ince beller,
Uykulu göz kapakları
İnsanı neredeyse öldürecek!
Parlak yüzler ise neredeyse,
Her aklı baştan alacak!
Ey gönül! Bunlar dünyanın kabesidir.
Bir gün durda,
Şanlı denizin gelinleri gibi çıplaklara
Sen de namaz kıl!
Sahilin nazlı toprağındaki,

Bu eşsiz güzellik,

Nereden, hangi dereden doğdu?

O güzellik ki, ne kadar da anlatsam

Az da olsa, bir şey başardım sayılmam.

Ey gönül!

Güzellik iyiden pişti

Ve olgunlaştı artık

Gel, sen bugün şu ağırbaşlılığı bırak

Aşkın gülümsediği gibi

Sen de gülümse

Ve orada her bağdan soyun.

Unut hayatı ve hayatın getirdiklerini

Acıyı da Seni teselli eden bir şeye bırak

Önünde bin şekil almış kızlarla

Hayatını yaşa.

Ki, onlar

Beyaz deniz dalgalarını giymekte,

Ve yüzmekteler.

Ah! Şu güzelliğe bir bak?

Kâh kumsalda, kâh suda,

Nasıl da kayboluyor

Aşkla ticaret yapanlar ki

Bir dosttan diğerine geçerler.

Küçük bir nazla,

Ya da bir gülümsemeyle,

Binlerce erkeği,

Baştan çıkarırlar.

Ve gönüller onları,

Seyreder durur

Her gidis gelişlerinde.

Biri buluşmalı, arzulatır

Diğeri de ayrılığı.

Ve bir topluluk ki,

Uğradıkları şeyden dolayı,

Yanlışlık ve cehalet üzereler.

Ah ! yazıklar olsun

Rüyalarımı dağıtan şu ceylana

Ki o güzel bir rüya sarhoşluğunda

Susuzluğumu ve dertlerimi artırdı.

Söyler misin sen bana,

Toy ve güzel ceylana,

Arslanların huyunu

Kimler öğretti?

Aynı bölgeyle ilgili olarak diğer bir yazar da der ki: *"İşte bir delikanlı ve bir kız. Evet! O ikisi, kalıntılarının güçlüklerine göğüs gerdiğimiz şu medeniyetin evlatlarıdır. Her ikisi de yazlıkta güneşin doğmasıyla birlikte çıplak, başları açık, avret yerleri görünür bir vaziyette kabinlerinden çıkarak bu şekilde,*

kabinleriyle sahil arasında yürürler. Sonra, avret yerlerini örtmesi için hemen suya girmekte acele de etmezler. Tersine ilk insanın ininden yiyecek elde etmeye çıktığında yaptığı gibi, o da sahilde yol boyunca şaşkın dolaşır. Her ikisi de av peşindedir ancak ağları değişik.

İşte bu, Âdem'in oğullarından ve Havva'nın kızlarından bir görüntü. Evet! Bu görüntü, medeniyetin özüne dalmış Âdem'in oğulları ile, asrın eğlencesine dalmış Havva'nın kızlarının bir görüntüsü. Ve uzaktan gördüğün bir işleme. İçinde neler gizlediğini görmek için, ona doğru yaklaşırsın. Yanına yaklaşınca, birbirine yapışmış çıplakların çirkin medeniyetin dansını oynadıklarını görürsün. İnsanın odalarda ve gizli yerlerde bile, acısına tahammül edemediği bir dans. Ona açıkta ve orta yerde nasıl tahammül edilir.

Bir başka köşede, kâh ikişer kâh üçer kah üçten fazla topluluklar halinde, insana benzer yaratıklar görürsün. Onlar da, arzu edenin istediğinden başka bir gayesi olmayan bir vaziyette, fotoğraf çeken birinin önünde durmaktadır."

Bir kadın yazar da der ki:

"Kötü terbiye ve kader bizi, dansözleri taklit eden bazı ne yaptığını bilmez, akılsız kadınlarla sahillerde denize girmeye sevketti. Sonra onları başka kadınlar da takip etti. Ta ki Allah'ın korudukları dışında, her tabaka arasında bu iş yayılmış oldu. Çevresine hiç aldırmayan ve aşırı süsüyle kadın, şeytanın çarptığı bir kimse gibi sahile yürümekte, herkesi sapıklığa teşvik etmekte, ona ne kanun bir gem vurabilmekte, ne de herhangi bir şey onun gidişatını durdurabilmekte. Şeffaf ve dar mayosuyla bir o yana bir bu yana gelip gitmekte, uzanıp bükülmekte eğilip kıvrılmakta ve böbürlenmekte sonra da çevrede oturanlara bakıp, bütün bu davranışlarının onlar üzerinde nasıl bir etki uyandırdığını öğrenmek için gözlerine bakmakta. Acaba görüntüsü onları eritti mi yoksa onların ateşini mi yükseltti?"

"...Kadın aptaldı, ılımlıydı, suskundu. Hiçbir şey hissetmez, hayatın süslerinin ve güzelliklerinin mutluluğunu tatmazdı. Zincirlere vurulmuş bir şekilde hareket eder, suskun, üzgün, karanlık bir hayat yaşardı. Onu destekleyenler, aşırı baskı patlamaya neden olur, diyorlardı. Onların bu tahminleri doğru çıktı. Bak işte, o şimdi nereye gideceğini bilmez bir halde yola çıktı. Ve öyle bir koştu ki, medeniyet ve cehalet balyozlarıyla fazilet koruluklarının engellerini de kırıp geçirdi. Sevilmeyen başörtüsünden, gözlerin görmediği oturma yerinden, açılmış, soyunmuş, çırçıplak olarak caddeye çıktı. Medeniyet kendisine vesvese vererek aklıyla oynadı ve onu kandırdı. Ve o kadının özgürlüğünün hayadan uzaklaşan ve bütün terbiyeleri yıkan bir özgürlük olduğunu zannetti. Babalar ve kocalar da ayakta uyudular, ilgilenmesi gerekenler de uyukladılar. Sonra da birbirlerini bağışlayıp hoş karşıladılar ve bir an bile onu korkutmayı ve engellemeyi düşünmediler."

"Kadını açılmaya davet eden birinin, onun bu şekilde manevi değerlerden sıyrılmış ve iddia ettiği gibi güneşe karşı çıkmak için, elbiselerinden de soyulmuş olarak ortaya çıkacağı, aklından geçiyor muydu acaba?"

"Eğer o kadınlara dini öğretmiş olsalardı, içleri rezaletlerden temizlenirdi. Onlara dini öğretmiş olsalardı, aylakları kaymaz ve kendilerini fitne ile fesat şerrinden koruyan bir zırhları olurdu."

"Öte yandan, birinin aklından hem hükümetin hem de saygın alimlerin susacakları geçti mi acaba? Yine birinin aklından, Yayınlar İdaresi'nin kıskançlığı ahlâka tercih ederek, mayolu kadınların fotoğraflarını yayınlanmasını yasaklamalarını isteyip, bu kadınları sahillerde birer et yığını olarak bırakacağı aklından geçti mi?!"

"Hiç bir şeye aldırmayan ahlâksız kadın, vücudunu insanların bakışlarına sergileyip, hain bakışları üzerine çeker ve onlarla sevinir. Ve onlar, sahillerde birbirlerini teşvik ederler. Bir araya geliyorlar ve çekinmiyorlar. Kadının keşfettiği ve onda çeşitli sanatlar döktürdüğü, bizi destekleyen Kasım Emin

bizden bunu istemedi. Eğer o gaybı bilseydi, kadını hapishane köşelerine bırakırdı. Ve o oradan hiç çıkmazdı. Oysa Kasım, kadının öğrenim görmesini ve erkekle eşit olmasını istemişti."

Biz de bu konu üzerinde biraz durarak, bayan yazara deriz ki: Tersine, kadının açılmasını savunanlardan **Kasım Emin**'in ve benzerlerinin arzuladığı şey işte budur. Erkek ve kadınların cinsel eğilimleri ile hevesleri konusunda aklı ve tecrübesi olan herkes, açılmasının neticesinde böyle utanç verici alçaklıkların ortaya çıkacağını bilir. Çünkü bizdeki açılma düşüncesi, batıyı taklitçilikle ortaya çıktı. Ve biz batı kadınının açılmasının sadece yüzünün açılmasıyla kalmadığını da biliyorduk. Bizim şu ana kadar, bu utanç verici deneyimlerden ibret almadığımıza bir delil de; batıdaki açılmanın, ahlak ve terbiyeye ters düşen bu rezaletleri içermediğini zannetmemizdir. Ta ki öğüt vermek ve doğru yolu göstermek iddiasıyla ortaya atılan, içinde açılma vb. konuları da ele alan yenilik davetçilerinin, özgürlük için hazırlıkta bizimle batı arasındaki farka dikkat çekmeleri adet oldu. Onlar bize, bilimde ve ilericilikte, onların düzeyine ulaşmak için basamak basamak yükselmenin gözetilmesi gerektiğini öğütlemekteler. Ancak ortada ortama yansıyan ne bir bilim ne bir ilerleme ne de herhangi bir şey var. Batı kadınının açılma derecesinde açılmayla -ki o bugün doğunun kendine edindiği örnektir- kadının erkeklerle bir araya gelmesinin elbette beklenen etkileri ortaya çıkacaktır. Ender olan durumlarla ise herhangi bir hüküm verilmez. Açılmada yapılan basamaklama ya da hazırlık, toplumu basamak basamak bozmaktan ve hazırlanan felakete hazırlamaktan başka bir şey değildir. Açılma davetçilerinin bâtılı hak gösteren yaldızlı sözlerini ve kendi propagandalarını temize çıkarmak için anlattıkları hikayeler sakın sizi aldatmasın.

Sonra ben, değerli yazarın, kadının dinin, kendisini haramlardan sakındırması ve fitne fesat şerrinden koruması için, kadına dinin öğretilmemesine üzüldüğünü görüyorum. Aynı zamanda onun, dinin kabul etmediği kadının

erkekle eşitliği konusunda, Kasım Emin'le aynı görüş içinde olduğunu görüyoruz. Yazara karşı çıkarak şunu söylemek gerekir: Eğer onlar, dinin konusu içine giren açılma ve iki cinsin birbirleriyle karışmaları gibi fitne kapılarıyla fesat kollarını tıkamayı bir arada toplamadan, arzu ettikleri anlamdaki dini öğretmiş olsalar bile, o koruyucu ve esirgeyici olarak yetmez.

"Kısa ve Öz" kitabının yazarı der ki: *"Özgürlüğe doğru emekleyen ülkelerde, sosyal çalkantılar çok olur. Gözlerinden ameliyat olduktan sonra, hâlâ görmeyi arzulayan bir adam gibi. Ki o, bir anda ışığa bakamaz, gün gelip parlak güneşle göz göze gelinceye dek, peyder pey artan az bir parlaklığa ihtiyacı vardır."*

İşte bu peyderpey açılma, taraftarlarının tutunmaya çalıştıkları en belirgin bir örnektir. Bunun da anlamı eğer "Stand By" tiyatrosu, bu ülkenin toplumuna yirmi yıl sonra gibi bir dönemde sergilenmiş olsaydı, bugün olduğu gibi onları -hatta söz konusu yazar gibi açılma taraftarlarını bile- korkutmazdı. Yazarın şu sözüne bakınız: *"Biz her defasında seçkin bir Mısırlı kızı duyunca* (Yazar burada Avrupa'da öğrenim görmüş bazı kızları sıralamaktadır) *sevinç seslerimizi yükseltir ve bunu takdirle karşılardık. Akıl ve mantıkları zayıf olanlar da derlerdi ki; bu, kadını övmede ve onun zaferini dile getirmede yapılan bir israftır. İşte onlara verilecek cevap Stand By'dedir. Böylece bizim üstünlükler sırrını üfürüp, uzun yıllar masaları başına oturup, öğrenim görerek, topluma hizmet için gençliklerini harcayan kızlardan övgüyle söz etmemiz gerekir. Çünkü bu toplumu akıllı, oturaklı ve cömert özgürlük için hazırlayanlar işte onlardır. Gecelik kıyafetlerinin son modellerini Stand By sahilinden alan kadınlar değil.."*

Stand By'in kadının övülmesinde ve zaferinde yapılan israfa karşı çıkan zayıf akıllılara cevap oluşturması çok şaşırtıcıdır. Stand By'in oluşturulmasında çağımız kadınının destekçilerinin eli yok mudur? İşte biz onların sayesinde ve kazandıkları zaferleri sayesinde, yazarın kaydettiği üç

seçkin kızın yanında, üç bin ya da söz ettiklerinden de çoklarını görmüş olduk: *"Kendisini güzellik ve zarafette nişanların nişanı sayan ve geniş sahil mayosunu takip etmeye başlayan, kalçasından, göğüslerinden, arkasından ve önünden bir bölümünü açan, gizliyi ve açığı bilen, modern dansı beceren, sözcüklerle ve gönüllerle nasıl oynayacağını bilen, özgürlüğe bu denli yeni kavuşan bu kız, ne istediğini biliyor mu acaba? Bugünkü Mısır'lı kızın taklit ettiği Avrupalı kadın, özgürlükte köklü ülkelerden bir kadındır. O ülkelerin kanlarıyla satın aldıkları bir özgürlük. Ve safların en önünde de kadınlar. O kadın evini nasıl düzenleyeceğini bilir? Elbisesini nasıl işleyeceğini? Bir kuruşla ya da bin lirayla nasıl yaşanacağını? Bütçesini nasıl düzenleyeceğini? Bunlarla birlikte ve bütün bunlardan önce çocuğunu nasıl yetiştireceğini? Çünkü o, özgürlüğünü çok pahalıya satın almıştır. Onu, feda ettiği kan, fedakârlık ve uğraşıyla satın almıştır. Ve o bu özgürlüğü nesiller boyunca satın almıştır."*

Bu sözler, doğulu taklitçi kadının süslenmesi, açılması, soyunmasındaki aşırılığıyla ilgilidir. Avrupa kadınının evini nasıl düzenleyeceğini, bütçesini nasıl ayarlayacağını vb. bilir oluşuyla herhangi bir ilgisi yoktur. Umulur ki yazar, Avrupa'nın bildiğini Mısır'lı kadının da bilmesi halinde, onun süslenmede ve açılmadaki aşırılığını bağışlar. Böyle bir durumda, onun şöyle söylemesi gerekirdi: Avrupalı kadın, açılmada ve erkekleri teşvikte, bu kadar aşırı gitmemelidir." Ancak o, bu sözü söylememiştir. Eğer bunu söylemeyi becerebilseydi, konunun dışında bin sürü laf etmesine gerek kalmazdı. Avrupalı kadının, özgürlükte köklü ülkelerden oluşu, özgürlüğü pahalıya satın alışı vb. bunun örneklerindendir ki, diğer unsurlardan hiç birisi, kadının açılma ve süslenmesindeki aşırılığı temize çıkarmaz. Evet! Doğu kadınları -özellikle de müslüman kadınlar- bu işe kendini adamış erkek himayeciler sayesinde, özgürlüğü karşılıksız satın aldılar. Her ne şekilde olursa olsun kadın, özgürlüğüne kavuşmuştur; pahalı, ucuz ya da karşılıksız olarak. Gerek doğuda gerekse batıda olsun, onun çağdaş anlamda açılması, onun bozulmasından uzak değildir.

Size bir kez daha şu sözümü tekrarlıyorum: Yazarların yaldızlı sözcüklerle, bizim kadınlarımızla Avrupa kadınlarının farklı oluşlarını anlatan ve açılmanın onlara zarar vermediğini söylemeye çalışan ve kadınlarımız onların düzeylerine çıktıklarında, açılmanın onlara da zarar vermeyeceğini aşılamaya çalışan, açılmasıyla ilgili çeşitli renklere bulanmaları sakın sizi aldatmasın. Suç açılmada değil, onu kötüye kullanmada vb. düşüncelerle, açılma taraftarlarının kastettikleri şey, açılma rezaletinin üzerine çekmek istedikleri bir saptırma perdesidir. Şaşılacak şeydir ki, temiz kalp sahiplerinden, bu saçmalıklara kanmayan çok enderdir. Onlar da iki kadın arasındaki farka inanmakta, müslüman kadının açılmada içinde bulunduğu son durumundan dolayı mazur görmekte ve şimdiki aşırı süslenmesinden kurtulması için, ümidin Avrupalı kadın düzeyine çıkışıyla gerçekleşeceğine bağlamaktadırlar. Bu düşünce her tarafa yayıldı. Ve onun etkisinden -en azından az etkisindendini kesim bile kurtulamadı. Yazarının Batı medeniyetinin Mısırlı kadına verdiği zararları güzel bir şekilde açıkladığı değerli bir makaleyi okudum. Bu açıklamanın içinde şöyle diyordu:

"Bu medeniyetten, kız için sonsuz açılmadan başka, bir de yeni bid'ata varis olduk. O da, evlilikten önce arkadaşlık kurmaktır ki, özellikle Mısır vilayetlerinde yaygındır. Bu şekilde evlilikte, gayrimüslimleri taklit eder olduk. Ancak ne yazık ki, onlar, çoğu zaman planlarında başarılılar, biz ise her zaman başarısız. Onlar başarıyorlar ancak biz, bir süre sonra da olsa, başaramayacağız. Çünkü onlar, planı ayarlamasını muhkem bir şekilde yapmaktalar ve çalışmalarında da ciddiyet içindeler. Biz ise çalışmaya düzensiz, plansız ve hazırlıksız başlıyoruz, hem de çok oyalanarak."

Böyle, doğru yola çağıran bir makaleye yakışan, söylenebilecek gerçek şu ki: Evlilik öncesi arkadaşlık, her doğu ya da batı ülkesinde zararlıdır. Böyle bir durumda delikanlı, kızla dolaştığı sürece kanunlar koymak, hiçbir fayda vermez. Çağdaş açılma konusunda söylenmesi gereken en

doğu gerçek, açılmanın hem doğulu hem de batılı adına zarar verdiğidir. Batı kadınının ilericiliği onun zarar vermesini engelleyemez. Onun kendi tabakasına has danslı eğlencelere girdiğinde, vücudundan az bir bölümü dışında hiç bir yerini örtmeyen, örttüğü yerleri de belli eden bir gece elbisesiyle, kocasından başka birinin onu sarması bunun için yeter. Ayrıca batı kadınının, insanın birlikte yaratıldığı kıskançlığı ayıp şeylerden sayıp, ondan kurtulmaya çalışmasıyla, batı medeniyetinin ilericiliğini tanımanız yeterlidir. Sonra sırtlara, göğüslere, kollara ve kalçalara kadar açılmadaki aşırılık ve genişleme Avrupa'nın işidir ki, doğu kadını -özellikle müslüman olanı- bunu bilmiyordu. Tersine onu batı kadınından öğrendi. Sevimsiz, çirkin Stand By görüntülerinin kendisi bile, batının armağanlarındandır. Mısır'da ve başka ülkelerde önceden, çirkinlikler kara ve deniz çıplaklığında yayılmış değildi. Gizli yerler de kuşatılmıştı. Ancak, doğunun batıcılık davetçileri, hâlâ batı kadınını temize çıkarmakta ve doğu kadınını ondan almasına rağmen, doğudaki açılmanın rezaletlerini inkâr ederek, ondan övgüyle söz etmektedir. Açılma taraftarlarının kurmaya çalıştıkları taklit ilkesinin gökdeleninin sarsıntıya uğramaması için, batılı kadından övgüyle söz etmektedirler.

Bunu biliniz ve doğulu kadınla batılı kadın arasındaki farklardan söz eden konuşmalara kulak vermeyiniz. İşte o zaman, açılma ve iki cinsin birbiriyle karışmalarının yan etkileri konusunda tam bir bilginiz olur. Ayrıca saptıranların, sizi bu iki konuya yarı destekçi, yarı düşman konumuna getirmelerinden sakının. Benim böyle bir konuda yazmakla hedeflediğim şey, bunun gibi ince noktalara dikkat çekmektir. Yoksa açılma aleyhinde birçok yazı yazılmış, hatta bu yazıların çoğu, ahlâksız kadınların rezaletleriyle karşılaştıklarında, açılma destekçileri tarafından bile yazılır olmuştur. Ve yazarların bir çoğunun yazısı, benimkinden daha çok takdire şayandır.

"Kısa ve Öz" yazarının şu sözlerine tekrar dönüyoruz: *"Stand By'de ne görüyoruz? Orası bir doğu ortamı mı? Yoksa*

bir batı ortamı mı? Ne o, ne de diğeri. O her ikisinin karışımı. Çelişkili, dehşet verici, çirkin bir karışım. Sanki orada, iki ezeli kinli düşman birbirine katılmış ve onlardan her biri bununla beraber, kendi kendine de düşman. Şeytan gibi. Ne kadar şaşılacak bir ortam ki, ne inancı belli! Ne mezhebi! Ne ilkesi! Ne dini! Burası sapıklığın, aldırmazlığın, utanmamanın, açık olmanın, şaşkın gidiş gelişlerin ve fuhşun boğuştuğu bir yer".

Yazar bu sözleriyle dinine ağlarken, kendisine gelen bir mektuba cevap olarak yazdığı bir başka yazısında şöyle demektedir. Arkadaşının kendisine yazdığı mektup şudur: *"Dışarıda öğrenim gördüğüm sırada, orada bir aileyle aramda güçlü bir dostluk bağı kurmuştum. Bu bağ, o aileden bir kızla nişanlanmamla son buldu. Ancak ben, evliliği ailemin iznine bıraktım. Bu sırada izinli olarak Mısır'a döndüm. Bir arkadaşımı ziyaretimde evlilik sözü geçti. Ona durumumu anlattım ve nişanlımın fotoğrafını gösterdim. Ancak o beni de bundan vazgeçirdi. Kendi memleketinden bir kızla evlenmemi teklif etti. Her şey tamamlandı. Bununla ilgili resmi söz bile aldım. Sonra da yabancı kızla olan nişanlılığımdan vazgeçtim.*

Öğrenimim bittikten sonra ülkeme kesin dönüş yaptım. Benimle ilgili, o bir içki düşkünüdür, diyen çok samimi arkadaşlarımdan bir Mısırlı'nın sonradan benim nişanlıma el koyduğunu öğrenince, ne kadar çok şaşırdım! Eğer kendi tabakasından evlenmeyi arzulayan orta tabakadan kızlar çokça ve onlarla tanışmak kolay bir şekilde olsa, ne evlilik için bir problem kalır ne de hepimizce her eşte aradığımız öğrenim, terbiye, güzellik ve mal yönünden orta bir kızı bulmasıyla birlikte bir arkadaş, diğer arkadaşının hakkına tecavüz ederdi.

Üstad aileleri birbirinden ayıran bu örtüyü yıkmada bize yardımcı olabilir mi acaba?"

Yazarın cevabı ise şudur:

"Bu eski, güç bir derttir. Onda oldukça çok yorulduk, sancıları ise her an yenilenmektedir. Bu konuda sözler uzadı. Ta ki biz bunlardan bıktık. Ancak Mısır'daki genç kız ve erkeklerin

karşı karşıya geldikleri tehlikeli sorun, tek başına bu utanç verici durumun hemen bir an önce ve kesinlikle en güzel bir şekilde çözülmesi, Mısır ailesinin menfaatine olduğuna kefildir. Binlerce akıllı, temiz Mısırlı kızların evlerin köşelerinde yok olup, gençliklerinin solması ve hayatlarını hayallerle yalancı ümitler içerisinde geçirmeleri, sonra da serseri ya da paldır küldür cahil bir evliliğe düşmeleri bizi sevindirmez. Sanki onlar bir günah işlemişler de, şimdi o günahlarının keffaretlerini ödüyorlar! Genç erkeklerle kızların bir arada olmaları karışıklığa neden olur, sözü hiçbir delile dayanmayan, düşünmeden söylenilmiş bir sözdür. Çünkü fesatlık, şu haliyle çok çirkindir. Gençler bekâr hayatını kabullenmiş bulunuyorlar. Çünkü bu onlara fazla masraflı olmamaktadır. Oysa bu kızın gençliğine mal olmaktadır ki, bu onun sahip olduğu en değerli şeyidir."
(Mektubu yazan: es-Savi)

Genç erkeklerle kızların bir birbirleriyle karışmalarına karşı olan sözü, düşünülmeden söylenmiş bir söz kabul edişine bakın! Halbuki o, İslâm'ın sözüne uygundur. Öte yandan onun Stand By temsilcilerini ne inanç ne mezhep, ne ilke ne de din bilmemelerinden ayıplamasına bakın. Peki bu yazarın karar kıldığı bir görüşü olabilir mi? Hangi din bize, evlilikten önce arkadaşlık kurmayı ve birbirleriyle karışmayı mubah sayar ki? O arkadaşlık ki, dinine karşı samimi olan bir başka yazarın, onunla ilgili bazı acı yakınmalarını aktarmıştık. Yunanistan'da iken bu arkadaşlık hakkında Hristiyanların ağzından da yakınmalar duymuştuk. Fesadın bu haliyle çok çirkin olduğuna hükmeden yazar, istediği gibi gençlerin birbirleriyle karışmalarının genişlemesi ve yayılması halinde, fesadın daha çirkin olacağını pek kestiremiyor. Belki de Stand By'a bir çok erkek ve kız grupları gelip evlilik öncesi arkadaşlık günlerini orada geçirmekteler. Belki de orada gelecekteki eşlerin değiş-tokuş yapılması cereyan etmektedir.

Yazarın Stand By'i görüp inkâr ettikten sonra, karışımın fitne ve fesada neden olacağı sözünün hiç bir delile dayanmadığını söylemesi şaşılacak bir şeydir. Oysa Stand By bir

karışım fuarıdır. Örtünmeden yakınan ve gençlerin birbirleriyle karışmalarını arzulayan, aynı zamanda nişanlısına el koyan arkadaşından şikayetçi olan arkaşının eşine el koymak için yol açtığını bilemiyor mu?

Yazarın: *"Binlerce Mısırlı kızın, evlerin köşelerinde yok olup, gençliklerinin solması bizi sevindirmez"* sözü ise, şu andaki evlik sorununa rağmen, evlilikten önceki arkadaşlık hayatına çağrıyı hedefleyen sapık bir görüştür. Yazar Mısırlıları, kızlarını pazara çıkarmaya ve onları sokaklara silmeye çağırmakta, böylece kendilerine eş aramalarını arzulamaktadır. Buldukları gençlerle sevgi alışverişinde bulunsunlar, evlilik öncesi bir süre onlarla arkadaşlık yapsınlar, demektedir. Oysa yazar ve benzerleri kendi adlarını bildikleri gibi, evlilik öncesi istedikleri gençlerle arkadaşlık yapmayı kızları için serbest bırakan toplumlarda, evlilik sorununun daha büyük olduğunu da bilmektedirler. Çünkü bu arkadaşlığın zevkini tatmış ve ona alışmış olan gençler evliliği gereksiz görürler. Önlerinde de arkadaşlık seçmede birçok sanatları vardır. Ya da kızlarla karışık olan bu hayat, onların kızlara olan güvenlerini sarsar da, onları evlenmekten alıkoyar. Böylece, evliliğin benzeriyle yetinirler. Kızlarda, erkeklerin kendilerinden faydalanmalarıyla birlikte sevgilerinden vazgeçerler. Evet! onlar da erkeklerin arkadaşlık boyunca süren geçici sevgilerinden faydalanırlar. Böylece onların gençlikleri, evlerinin köşelerinde boşa gitmemiş olur. Peki kızların menfaati için koşturan sayın yazarı, kızların elde edecekleri bu karşılık memnun eder mi? Bu hayatın pazarı kapandıktan sonra, o kızların durumu kesada gidecektir. Onlar, evlerinin köşelerine ister dullara benzeyen bir halde dönsünler, ister yollarda bırakılmış kalsınlar, bu sosyal facia yazarımızı fazla ilgilendirmemekte!

Doğrusuna gelince, şüphesiz evlilik öncesi arkadaşlık, evliliğin önüne birçok engel çıkarır. Ayrıca açılma ve karışım taraftarlarının iddia ettiklerinin tersine evliliği güçleştirir. Bu tür ilişkiye giren kızlar da aynı zamanda aile kızlarının önüne engel çıkarmakta, kendi evliliklerini bozdukları

gibi, onların evliliklerini de engellemektedirler. İşte yazarın hatası ve yanlış delillendirmesi, bu yanlışın üzerine kuruludur. Bütün kızlar evlerine ve örtülerine kapanmış olsalar, gençler kızlardan kendileriyle oynayacakları kimseyi bulamayacaklar ve böyle bir şeyden vazgeçeceklerdir. Bundan dolayı, bazı müslümanların kızlarına batıdan evlilik öncesi arkadaşlık adeti bulaşmadan önce olduğu gibi, evlilik pazarında istek artacaktır. Peki yukarıdaki mektubun sahibi neden Mısır'da bulunan açık ve arkadaşlık için hazırlıklı olan kızlar arasından biriyle evlenmiyor da, ülkesinde bu bid'atin yayılmasından dolayı, dini bir dergide bu bid'attan yakınıyor? Ve mektubun sahibi, neden onlarla yetinmiyor da geriye kalan namuslu kadınları, bozulmuşları katmak istiyor ve eşini örtünmeye yakınlık içinde olanlar arasından seçiyor?

Bir doktorun *"Kısa ve Öz"* yazarına yazdığı diğer bir mektuba bakınız:

"Dün ve bugün okuduğum iki hekimin olayı, beni oldukça üzdü. Ancak kötülüğün her dönemde var olduğunu ve o olmasa, bizim iyiliği hissedemeyeceğimizi bilmez misin! Bu tür kötü kişilerin her meslek dalında bulunduğunu unuttun mu? Bizim üzerimize düşen görev, bir ailenin şerefine el uzatıp da ona zarar veren herkesin karşısına durup cephe almayı gerektirir. Ancak sevgili arkadaşım, üç yıl önce sana anlattığım acı durumumla ilgili ne düşünürsün?

Hayatımda kendisiyle bir defa bile konuşmadığım bir kızı severek, yirmi yıldan daha fazla onun sevgisiyle yaşadım. Onu resmen babasından isteyerek nişanlandım. Ancak bir süre sonra babası öldü. Ve onun ölümüyle her şey kaybolup gitti. Onu erkek kardeşinden tekrar istedim. Beni beş yıl oyaladı. O kız için, o kız ki, kendisiyle ilgili hiç bir şey bilmiyorum, sadece onu bir kez gördüm ve onun ailesinin ahlâki konumu benim içimi rahatlattı. İşte sadece bu kız için, gerek Mısır'da gerekse Avrupa'da yirmi yıldan beri bir çok büyük fırsatları değerlendirmeden salıverdim. Değerlendirmedim, çünkü inanıyordum

ki o kız, benim kendisini eş olarak istediğimi biliyordu. Ben bu sözüme yirmi yıldan daha fazla bağlı kaldım. Son olarak geçen yılın yazında, erkek kardeşiyle onun memleketi olan İskenderiye'de bir anlaşmaya vardım. Babasından ona kalacak şeylerle ilgili hiç bir isteğim olmadığını ve ev için gerekli her eşyayı kendimin alacağını bildirdim. Bunu da onun kızkardeşinin çeyizine bir kuruş harcama yapmaması için teklif etmiştim. Gerçekten de en küçük ev eşyalarına varıncaya dek her şeyi ben satın aldım. Bunun için 280 Cüneyh'ten daha çok para harcadım. Daha sonra, gelip satın aldıklarımı kendisinin de görmesi ve Kahire'nin neresinde isterse kız kardeşi adına kendisi bir ev seçmesini istedim. Ne yaptığını biliyor musun? Mektubuma cevap bile vermedi. Sonunda kız kardeşim de annesine yazdı. Yirmi yıl sonra gelen cevap: Onun, büyüklerden önce evlenmesi mümkün değildir, olmuştu. Büyükleri ise dört kızdı. İşin en gülünç tarafı ise, onun kız kardeşime: Falcı kadının kendilerine haber verdiğine göre, evlilik pek iyi olmayacak. En iyisi sen kardeşine bir başka eş aramasını söyle. Satın aldığı çeyize gelince, onları da nasıl isterse öyle yapsın, demesiydi. Sonunda falcı bir kadının vereceği hükmü dinlemek için, yirmi yıl beklemiş oldum. Ve her şeyi ben satın almıştım. Çünkü namuslu ve şerefli olduğunu zannettiğim bir adamdan söz almıştım. Kızın kendisiyle neden görüşmüyorsun diyeceksin. Bu, olması hiç mümkün olmayan bir şeydir, derim. Çünkü onlar, on sekizinci asırda yaşıyorlar. Hem de ortaçağ magaralarına benzeyen bir evde! O kız sinema nedir, bilmez. Kadınların şimdi nasıl olup da açık olarak dışarı çıktıklarına şaşırır! Ve O İskenderiyye'lidir. Halâ da orada yaşamaktadır. Şimdiye dek gün görmemiş. Ben ona dünyayı göstereceğimi zannetmiştim. Ancak o, hâlâ ham. Fakat ben, yanılmışım sevgili arkadaşım. Çünkü ben, belki de ruhlarımızın birbirine kaynaşmayacaklarını unutmuştum. Gerçekte ben onu tanımıyorum. Yirmi yıl onu melek gibi bir eş kabul ederek, onu ideal hanım olarak hayal ettim. Böylelikle hayatımı kaybettim. Falcı kadın ümitlerimi şoka çevirdi. Saçmalıklardan oldukça uzak bir ortamdan olan ve Avrupa'da yaşayan bir gencin istikbaliyle ilgili hüküm veren şu falcı kadın.

Ne dersin? Ve ben hekimim, bizim grubumuzda da hâlâ şerefi, doğruluğu ve bağlılığı gözeten bir çok insan bulunduğunu görmüyor musun?" (Dr. Mahmud)

Yazar ona da şöyle cevap vermektedir:

"Kardeşim, ben bir an bile, doktorların, üstün bir yaratılışa ideal nümuneler oldukları konusunda hiç şüphe etmiyorum. Hatta onların grubu tümüyle, aramızda çalışan grupların en üstün ve de en şereflileridir.

Senin sorununa gelince, o üzücü olduğu kadar tehlikeli de. Çünkü sen bir kız çocuğu gördün ve onu mukaddes kabul ederek, kendine umut ve ümit edindin. Sonra da yurt dışına gittin, büyüdün, öğrenim gördün, sadece onunla evlenme umuduyla. Ancak o seni ihmal edip terketti. Kendisi farkına bile varmadan güzelce seni kötülüklerden alıkoydu. Öğrenim sırasında elinden tuttu, seni başarılı sonra da ülken için faydalı çalışkan bir adam kıldı. Onu unutmadan dünyada her şeyi yaşadın! Bütün bunlara ne ad vereceksin? Bunlar gerçekten de vefadır, sözünde durmaktır. Fakat şu anda onun yeri değil. Sen öyle bir kimseye karşı sözünde duruyorsun ki o, ya iradesi ve düşüncesi söküp alınmış birisidir, ya da seni bütünüyle unutmuş birisidir. Çünkü o, temiz bir çocukluk bakışından sonra, bütün bu vefayı kendisi için kabullenmemektedir. O halde neden içini yakıyor ve kendini ortada olmayan bir hayaletle dar bir hapise kapatıyorsun? Sen onu bugün görsen tanıyamayacağından eminim. Senin yetişme tarzınla onunki birbirinden oldukça uzaklaştı. Sen yurt dışına gidip, dünyayı gördün. Oysa o, ne az ne de çok İstenderiyye'yi bile tanıyamadı. Senin önünde daha bir çok fırsat var. Ülkenin kızları arasında da sana mutluluk kapılarını açmayı dileyen bir çok kız var. Geri kalan yaşamında fırsatları değerlendir ve yaşa. Allah o şehi kıza da kendisini kurtaracak birini bağışlasın. (es-Sâvi)

Sayın yazara düşen görev, kendisini üstün yaratılışının ideal numunelerinden kabul ettiği, bu mektubun sahibinin durumunu düşünüp ibret almasıydı. Çünkü yazardan örtüyü yıkıp, ortadan kaldırmasını istemiyor. Ona düşen görev, Mısır'da ve açık ahlâksız birçok kadının bulunduğu Avrupa'da öğrenim gören, bununla beraber kendisiyle bir kelime bile konuşmadığı, ailesinin ahlâki konumundan başka kendisi hakkında hiç bir şey bilmediği ve sadece bir kaç kez gördüğü Mısır'daki kıza, neden yirmi yıl bağlı kaldığını düşünüp ibret almasıydı. O kız sinemayı bilmediği gibi kadınların açılarak, nasıl dışarı çıkabildiklerine şaşırmaktadır. Ve İskenderiyye'lidir, hâlâ da orada yaşamaktadır! Şimdiye kadar gün görmemiş? Peki bu örtünün bir sihri değil mi? Şüphesiz! Onu kendisine meleklerden bir eş olarak hayal ettirmiş, gözünü güzel, açık kadınlar dolduramamış ve onları ahlâka önem vermeyenler olarak kabul eder olmuştur.

Yazarlardan -özellikle de metinleriyle birlikte *"Kısa ve Öz"* yazarından- birçok aktarmalar yaptım. Makalemin okuyucuları sadece beni değil de, benimle birlik eleştirilmeyen karşı çıkanları da -ki onlar insanların, sözlerine değer verdikleri kişilerdir-dinlemeleri için adetim üzere uzattım. Biraz da, sözleri benim görüşüme uygun olanlardan ve tarafsız olanlardan alıntı yaparak, bunların hepsini bir makalede topladım.

"Kısa ve Öz" yazarı, aynı şekilde şöyle der ve benim ondan yapacağım son alıntıdır:

"Değerli, erdemli, dürüst ahlâklı ve ağırbaşlı bir adam gördüm. Küçük oğlunun elinden tutmuş, sanki her biri diğerine bir yükmüş gibi, çok ağır adımlarla yürüyorlardı. Öğle yemeği vakti yaklaştığı bir sırada baba, konserve ya da peynir, zeytin ve helva almak için bir bakkal dükkanına girdi. Çünkü onun evi kadınsızdır.

Peki neden? Bu çocuğun annesi öldü mü? Hayır! Ancak o ölmüşten de beter oldu. O, ülkesinin kendisini dışladığı yabancı bir kadın ki, adam onu barındırdı ve ona soyadını verdi. Her yaz Avrupa'daki ailesine ziyarete gidişinde, kocası onun için büyük fedakarlıklar yapıyordu. Bütün bunlar kadın için bir fayda vermedi. Tersine, ona çocuklarını bırakarak, boşanmak istediğini söyledi. Gerçekten de boşandı ve kocasının bir arkadaşıyla evlendi.

Bu kadın eğer Mısırlı olsaydı, biraz düşünmek gerekirdi. Böyle bir durumda, ailesi onu sevgiye layık olmayan bir adamla zorla evlendirmiş, derdik. Ancak o, kendi isteğiyle göç eden yabancı bir kadın. Kendisiyle evlenmeden önce, kocasını aylarca belki de yıllarca tanıma fırsatı bulmuş bir kadın.

Bu gayesiz ve hedefsiz başıboş kadın istediği şekilde erkekleri değiştirebiliyor. Bir erkeğin gençliğini alarak ona çocuklar veriyor. Sonra da bir başka erkeğin geçliğini alıp ona da çocuklar vermek için hem kocasını hem de çocuklarını terk edip gidiyor.

Suç tek başına onun değil. Suç aynı zamanda onu yoldan çıkaran erkeğindir. Arkadaşının evine giren bu adam, onun eşine hain bir gözle bakmakta bir sakınca görmüyor. Sonra, onun boşanmasına neden olmaktan da çekinmiyor. Hem de ne arkadaşı ne de dostluğa hiç önem vermeden ve evliliğin mukaddesliğiyle anneliğin ve babalığın mukaddesliğiyle alay ederek. Bu adam neyle yargılanabilir?

Erkeklik karakteri böyle çirkin bir aşk teklif eden kadını görünce, ondan uzaklaşmayı gerektirir. Çünkü böyle bir aşkta viran ve yıkıntı vardır. Öğle yemeği saatinde beraberindeki çocuğuyla bakkaldan yiyecek almak için hem kendisini hem çocuğunu sürükleyen bir adamın görüntüsünden daha acı bir görüntü ne olabilir? Çünkü o yemekte ağız tadı bulamamaktadır. Çünkü o, hem arkadaşının hem de eşinin elinden bir hançerle kalbinden yaralıdır?"

Yazar *"suç tek başına onun değil. Suç aynı zamanda onu yoldan çıkaran erkeğindir. Arkadaşının evine giren bu adam, onun eşine hain bir gözle bakmakta bir sakınca görüp, sıkılmıyor"* derken üçüncü bir suçluyu unutmaktadır. O da yazarın kendisine ağıt yaktığı, erkek arkadaşlarını eşinin bulunduğu yere alan kocadır. Eşi güzellikte bir melek olabilir, ancak o huy bakımından da melek olmayacaktır. Ayrıca onun erkek arkadaşları da böyledir.

Yazar üçüncü suçluyu unutmakla birlikte fesat, günah ve suçluluğun kaynağı olan açılma ve bir arada bulunmayla ilgili de hiçbir şey söylememektedir. Böylece yazar dördüncü bir suçluyu da unutmuş bulunmaktadır. Oda kalemiyle ya da diliyle açılmaya teşvik eden ve bunu savunan herkestir. Allah diğerlerinin günahlarını bağışlasa bile, bu günahı bağışlamaz. Çok şaşılacak bir durumdur ki yazar, erkeğin eşinin yanına giren arkadaşlarının hain bakışlarının -her şeye galip gelen huyun gerektirdiği bir durum anlamında- normal bir davranış olarak görmemektedir. Örtü düşmanlarının en kinlilerinden olan bu yazarın kalemiyle yayınlanmış bu hikaye, onların aleyhine kesin bir delildir. Onlar ne kadar da gerçeği inkâr edip, saçma davalarında ısrar da etseler şüphesiz gerçek Stand By gibi görünen diliyle, onların bütün ayıplarını ortaya dökecektir. *"Kısa ve Öz"* yazarının bu hikayesinde olduğu gibi, elbette onlar da bir gün kendi evlerini kendi elleriyle yıkacaklardır.

Açılmanın, batı kadınını taklit eden doğu kadınına verdiği zararları kavrayamayanların yalanlarından birisi de, onların şu sözleridir: Batılı erkek çocukluğundan beri, kadınları bir çok uzuvları açık olarak görür ve onların arasında büyür. Açık olan bu uzuvlar, onu heyecanlandırıp tahrik etmez. Oysa bunlar, daha önce görmemiş ve alışkın olmayan doğulu erkeği heyecanlandırır, tahrik eder. İşte onların bu sözü, bir uydurmadır. Doğulu kadını, batılı kadını taklit etmekten sakındırmayı içermesi açısından gerçek görünümünde ise de, siz onun açılmaya düşman olanların sözlerinden biri zannedersiniz. Ancak o, bir başka açıdan

zaman ilerleyip erkeklerimizin gözleri alıştığı bir dönemde, kadının açılmasını uygun gören bir sözdür. Bundan da öte, bu sözün gayesi açılmanın şimdiki ağır etkisini azaltarak, gelecekteki alışkanlığın vereceği rahatlıkla, onu serbest bırakmaktır. Bununla beraber bu söz, batıdaki erkeklerin, kadınların çekiciliği olan yerlerini açmalarına hiç önem vermediklerini içeren, gerçeğe aykırı kuru bir iddia üzerine kurulmuştur. Peki öyleyse, batılı kadınlar, yaptıkları aşırı süslenme ve açılmada sanatları döktürmede kendilerinin ya da erkeklerin hiç bir beklentileri yok da, bütün bunları boşu boşuna mı yapıyorlar? Kadınları mümkün olduğu kadar, çıplak bir vaziyette sarmayı içeren danslı, eğlenceleri içerisine programladıkları batı medeniyetinin sosyal merasimlerini ve bu medeniyetin temellerini atan erkeklerin, bu kadınlar üzerinde mi hiçbir beklentileri yok? O erkekler kendi akıllarıyla mı oyalanıp alay ediyorlar? Yoksa o kadınlar mı kendi kendilerini aldatıp, kendileriyle dalga geçiyorlar? Yoksa bizim aramızda, batıdaki açık, soyunmuş kadının erkeğin arzusunu kabartmayıp gözlerinde bir etki yapmadığını iddia edenler mi müslüman doğuluların aklıyla oynayıp, onlarla alay ediyorlar? Gerçekten de bu açılma teşvikçileri tarafından korkunç yadırganan bir cesarettir. Bu cesaret bize, onların ne kadar çirkin sözler edebildiklerini göstermektedir. Bundan daha garip olanı ise, birçok akıllının onların dikkatli bir bakış açısı ve düşünce karşısında duramayan bu sözlerini doğru kabul etmesidir.

Evet! Avrupa kadınlarının açılma ve erkeklerle bir arada olmada, aşırı bir beraberlikleri vardır ki, bu beraberlik ahlâksızlıkları içermektedir. Gafil olan, açılma ve bir arada olmanın o ülkelerde tabii bir hal olmadığını zanneder. Kadınların, erkeklerin açtığı uzuvlarla yetinmeyip çok ileri gittiklerine, daha önce de dikkat çekmiştik. Oysa onlar için istenen en büyük hak, erkeklerle eşitlikleridir. O halde iki cins arasındaki soyunma ve giyinmedeki bu denli büyük farkın bir maksadı olmalı. Gerek doğuda gerekse batıda o, seyredenlerin gözlerini besleme, gıdalandırmadır. Kadınlarda bulunan bu maksadı incelediğimizde, bir gıdalandırmanın

meydana geldiği şüphesizdir. *"Gözler zina eder, eller zina eder"* diyen İslâm kanunu ile müslümanın namusunu kıskanan yapısı, her ne şekilde olursa olsun, hakkı olmayanın kadından faydalanmasını kabul etmez.

Çağdaş gencin taşıması gereken özellikleri sayan batılı bir dergide (Ride Diecast) yazılı bir makaleden aktarılan gazetelerdeki okuduğum şu yazı açıkça akılla alay etmektedir: *"Böylece, dansı öğrenmesi gerekir. Çünkü o bir beden sporu oluşu yanında, fazilet ruhunu geliştiren bir sanat ve genci karşı cinsle şehvet ile kötü düşüncelerden uzak bir bakışla bakmaya alıştırır."* Bundan anlaşılıyor ki, batı medeniyeti kendisine bağlı olanlarla birlikte pazarda rezaletleri fazilet adı altında satma alçaklığı üzerinde anlaşmışlardır. Bu satışın alçak oluşunun nedeni, alışveriş yapanlara somut lezzet içermesi, bu yolda utanma perdesini yırtıp, şehvet ihtiyacını gidermeyi adet edinmeyi fazilet, kötü düşünce ve şehvetten sıyrılma adını vermesinden dolayıdır! Bununla da kalmayıp cesaretinde aşırı giderek, İslâm'ın bu açıdan ne idüğü belirsizlerin saldırıları boyunca uzanan bir savunmaya ihtiyaç duyması için, kadınları açılmaktan ve yabancı erkeklerle bir arada bulunmaktan engelleyen İslâm'ı ve onun faziletini cezalandırmaktadır. Böylece fazileti yok edip, şehveti giderme esası üzerine kurulu olan batı uygarlığı, ayıplanmaktan ve suçlanmaktan kurtulmuş bulunmaktadır. Ve bu gerçekleri çatıştırma, Avrupalıların kendilerine nisbet edilen adetlere onların müslüman evlatlarını yollarından saptırmaya olan bağnazlıkları sayesinde pazar bulmaktadır. Eğer bu şık hayatın arkasında, onu destekleyen batının gücü ve dikeni olmasa, bu hayatı seçen her toplum için o, yüz karası sayılırdı. İşte bundan dolayıdır ki, İslâm'la batı medeniyeti arasındaki en büyük engel, kadın konusudur. Müslüman olan kişi, İslâm'ı doğru olarak yaşadığı sürece, müslüman kadınların erkeklerle karışık, soyunmuş hayatını kabul etmez. Batılı ise, İslâm'ı kendisine seçmede, kadının örtüsünden daha büyük bir engel görmemektedir. Belki İslâm'ın dinler arasındaki kabul edilmeye en layık din olduğu konusunda şüphe de etmemektedir.

Ancak bununla beraber kadınlarla karışık olan bir hayata alışkanlığına veda etmek, ona zor gelmektedir. Çünkü böyle bir hayatta nefis için büyük bir şans bulunmaktadır. Müslüman olmayan batılı bir yana, Avrupalılaşmış arkadaşınız da, siz varken veya yokken sizin evinizdeki kadınlarla bir arada bulunup, onlarla oturmasına izin vermediğinizi görünce, size olan dostluğu ve arkadaşlığı iç açıcı bir düzeyde olmayacaktır.

Dergi yazarının sözüne tekrar dönelim. Her türlü ışıklarla donatılmış dans eğlencelerine gelen erkekler, bu eğlencelerde az bir yerleri dışında soyunmuş olan kadınları, her şeyden mahrum ya da idam edilmiş gibi, bellerinden sarıyorlar. Derginin yazarının iddiasına göre onlar, arzulanan bu kadınlara karşı hiçbir istek duymadan, bir tahta parçasına sarılır gibi sarılıyorlar. Oysa bu tür saçma sözlere inananların, kadınlarının başlarına örtü koymaları, akılları üzerine örtü koymalarından daha kolaydı. Yazıklar olsun onlara...

Derginin bu sözü bana, birkaç yıl önce, bazı Türk gazetelerinde, okuduğum bir şeyi hatırlattı. O dönemde gazeteler, kadınların açılmasını ve erkeklerle karışmasını arzu eden dinsiz hükümetin hoşnutluğuna uygun hareket etmekte birbirleriyle yarışıyorlardı: *"Karışık, özgür hayatta hiç kimse diğerinin eşine kötü gözle bakmaz. O hayatta, hayal edilen sakıncalar, medeniyet terbiyesiyle terbiye olmamışları için geçerlidir. Onlar, yüksek bir düzeye çıkamadıkları gibi, duyguları da gelişmemiştir, Evet! Erkek bu hayata ilk girerken ve çevresindeki soyunmuş güzel kadınları ilk gördüğünde şaşırır ve utanır, sonra nefsi aşırı bir şekilde kötülüğü emreder. Bu hayata alışkın, duygu ve hisleri pişkin olan ise, örneğin bir plaja girer ve sahilde cu nefis çıplak kadınları görür ancak, hatırına ne şeytanın teşviki ne de nefsin aşırı kötülüğü emrediciliğinin kışkırtması gelir. Öte yandan bu adama örneğin bir gece eğlencesinde, soyunmuşa benzeyen kadınlarla, gözleri gözlerinde, vücudu vücudunda bir kılı bile kıpırdamadan dans eder. Böylece kadına karşı olan damarını işletir, pişer ve aşırı bir*

şekilde kötülüğü zayıf emreden nefsini terbiye eder. İşte bu medeni hayatta namus için bir güvenlik ve nefis içinde bir rahatlık vardır. Bu hayatın içinde yeteri kadar yol katetmiş birisi bana, karısını açık olarak evinin aşçısının yanında gördüğünü ve onu bundan men ettiğini anlattı. Oysa ben, onun her gece dostlarını eşinin bulunduğu odada misafir ettiğini ve onların eşiyle dans ettiklerini, başbaşa kaldıklarını bildiğimden, onun bu anlattığına şaşırıp ona:

Eşini açık olarak herkesin, yanına alan sen değil misin?, diye sordum. O da onlar aşçı ile karşılaştırılamazlar. Çünkü onlar, kadına nasıl saygı gösterileceğini bilirler. O ise kadını armut gibi, yenen bir yaratık kabul etmektedir, şeklinde cevap verdi."

Bir de bu yazarın sözüne bakın ve kadınlarla bir araya gelerek onlarla dans edenlerin, bu davranışlarıyla azgın nefislerini terbiye etmeyi ve onu şehvetine hakim olmaya alıştırmayı hedefledikleri bilmiyorsanız, öğrenin. Sonra, bu sözü batı dergisinin yazarının sözüyle bir araya getirin ve ikisindeki tuhaflıkla ilgili kararınızı verin.

Belki de siz, kadınlarla birlikte olup, onlara dokunmaya alışkın olan birisinin bu tür işlerde, yeni olan birisinden farklı olacağını düşünebilirsiniz. Tabiiki alışkanlık ve tekrarlama hali, ilk başlangıç haline benzemez. Bu iki yazar, okuyucuyu kandırmada, bu iki durum arasındaki farkın bulunuşuna dayanmışlardır. Bizde bu noktanın, açılma taraftarlarının sapık görüşlerini dayandırdığı en önemli dayanaklarından oluşundan dolayı, ele almadan geçemeyeceğiz. Bu nokta her ne kadar çok yanlış ise de, gerçeğe en çok benzeyen bir şeydir. Bundan dolayı hakkını vermeden geçmeyeceğiz. Çünkü, açılma konusunda farklı düşüncemiz, böyle bir noktada da söz konuşur. Bunun için diyoruz ki: Uyanık müslümanın, insanları ahmak yerine koymak isteyen saptırıcı destekçilere şunu sorması gerekir: Eğer karışık modern hayatın düzenleyicileri, bu hayatı, iki cinsden birinin diğerine olan etkisini yok etmek ve ikisi arasındaki

karşılıklı şehveti söndürmek için düzenlemişlerse, bu tabiata aykırı uygulama ve düzenlemeden maksat nedir? İnsanların menfaati onlar için zevki yok etmeksizin yeni zevkler ortaya koymakken, bu düzenlemeden elde edilecek yarar nedir? Ayrıca onların arasındaki çekicilik sıcaklığını yok edip, bu sıcaklığı soğukluk ve donuklukla değiştirerek, iki cinsten birinin diğeri yanındaki değerini düşürmenin faydası nedir?

Yine diyoruz ki: Evet! Bir şeye alışkın olan, ona ilk başlayan gibi değildir. Ancak, burada son derece dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta daha var. O da erkeğin, çekicilik nedenlerinden dolayı bir arada bulunduğu kadınla ilişkisi, onunla yan yana oturmak ve dans ederlerken, uzuvları arasında meydana gelen dokunmayla sınırlanırsa, bu durum ne kadar çok tekrarlanırsa tekrarlansın, cinsel eğilimleri sindirip rahatlatmaz. Tersine, onu harekete geçirir, güçlendirir ve artırır. Siz ne kadar da kadınlarla belirli bir yere kadar gidip, orada kalarak ilişkilerinizi çoğaltırsanız ve bu ilişkilerin sayı ve çeşidini ne kadar da artırsanız, kendinizi sulamış olamazsınız. Sadece, susuzluğa susuzluk katmış olursunuz. Böylece ters tepki yapmış olur. Eğer dünyada ne kadar da elde edilse, gayesine ulaşılmadan yeterli görülmeyen bir şey varsa, kadınla buluşma ve ona dokunmadır. Bunun için şairin şu sözü ne kadar doğrudur:

Sen gözünü öncü olarak göndermişsen,

Gün olur, görüntüler gelir senin gönlüne.

Ve hepsine gücünün yetmediği,

Bir bölümüne de sabredemeyeceğin,

Birini görürsün.[31]

31 Eğer açılma ve bir arada bulunma belki de aşığın ölümüne yada delirmesine neden olan, eski aşkı ortadan kaldırmamış olsaydı, derdik ki: O adam gece dans klüplerinde bekleyen güzel kadınlarla bir arada olduğu zaman, o kadınla olan bu ilişkisi onu aşkın pençeleri arasına düşürür ve onu öldürür ya da deli ederdi. Ancak, açılma ve bir arada olma çağı, kadının hiç bir şeye aldırmadan

Bundan dolayı, erkeğin kadınla ilişkisinde şeytanın saptırmasının ve aşırı bir şekilde kötülüğü emreden nefsin teşvikinin buluşmanın tekrarı ve modern medeni beraberlik hayatının içinde, nefsini bu tekrara alıştırarak söz konusu saptırma ve teşvikin ortadan kaybolacağını garanti etme iddiası, daha önce duyulmamış geçersiz batıl bir sözdür.

Evet! Birçok kadını görmek ve onlarla oynaşmakla, cinsel eğilimlerdeki duyguların bir dereceye kadar dindiği ve gözün doyumunun oluştuğu, bir şartla doğru kabul edilebilir. O da bu başlangıçlara tabi olan sonuçlarında katılmasıdır. İşte o zaman modern hayatın erkeklerinin, kanlarının kaynaması durur ve nefislerinin azgınlığı diner. Ancak, namusu bu şekilde, modern beraberlik hayatıyla garantilemek, güvensizliği garantilemek gibi bir konuma koymak olur. Bunun da ulaşacağı en son nokta, çağdaş hayatın erkeklerinin karşılaştıkları ve kendileriyle ihtiyaçlarını giderdikleri kadınlar sayesinde, kadınlara karşı gözlerinin doygun olmasıdır. Eğer karşılaşmadıkları kadınlar sayesinde karşılaştıkları kadınlara karşı gözlerinin tok olduğunu söylemek mümkün olsa, bunu gerçek garanti kabul ederdik. İşte açılma ve beraberlik hayatı taraftarlarının saptırdıkları yanlışı gerçekmiş gibi gösteren sözlerinin tahlili budur. Türk gazetesindeki yazarın: *"Bu hayatta, namus için güven, nefis içinde rahatlık vardır"* sözünün bir bölümünün diğeriyle çelişir durumda olması yeterlidir.

Söz konusu medeni erkeğin eşini aşçıdan saklamasının nedeni ise, onu kendi tabakasının kadınlarıyla bir arada bulunmaya layık birisi olarak kabul etmemesidir. Medeni beraberlik hayatı, bu hayata katılanlar arasında denklik ve yeterlilik istediği gibi, onların, kadının güzelliğinden

---

kendi kendini bırakıverdiği bir çağdır ki, iki cinse de aşkı gereksiz kılmakla, kendi çağından daha çok bu çağ için geçerli olan eski bir şairin sözünü gerçekleştirmiş olur:
Ey Azze'nin sevgilisi
Bir kıza olan sevgin
Diğeriyle buluşmanla
İhanete uğramış olmaz mı?

faydalanma âdâbını bilenlerden buna karşılık olarak faydalandırmayı da takdir edenlerden olmalarını gerektirir. Oysa bu şartlardan her ikisi de aşçıda bulunmamaktadır.

Bu tür konuların çözüme kovuşturulmasında sûizanla suçlanmayı kesinlikle kabul etmiyorum. Çünkü şüphesiz, ahlâksızlıklardan oluşan bir hayat, namusla bağdaşmaz. Ancak ahlâksızlıkları görmemezlikten ya da bilmemezlikten gelmek, bu hayatta namus yerini almakta ve bu ahlâksızlıkların benzerleri gibi alternatif oluşu, bunu kolayca yutturmaktadır.[32]

Yatak odalarına layık açık bir süslenmeye ulaşan kadınların çağımız süslerini, bu süslenmeyle yabancı erkeklerle soyunmuş bir beraberliği ve erkeklerle kol kola yüz yüze ve göğüs göğüse sarmaş dolaş dans etmelerini, peşinden ahlâksızlıklar getirmeyen başlangıçlar olduğunu bile varsayarsak, bu davranışların kendisinin birer ahlâksızlık olması yeterlidir. Çünkü, ne İslâm kanunu ne de sağlam bir karakter senin ve onların şehvetlerinin hepsini gidermelerine göz yummadığı gibi, aynı şekilde yabancı erkeklerin şehvetlerinin bir bölümünü eşinin, kızlarının ya da kız kardeşlerinin vücutlarında gidermesine göz yummaz. Senin de onların eşlerinin, kızlarının ve kız kardeşlerin vücutlarında gidermene göz yummaz. Kıskanç İslâm kanunumuz, erkekle yabancı kadın arasında şehveti içeren o soyunmuş dokunmalardan sadece bir dokunmayla o ikisi arasında akrabalığın başlangıcına hükmederek, onlardan birini anne-baba ve oğul-kız gibi yakın akrabalarının diğeriyle evlenmesini haram kılar.

Burada bir batı üniversitesinde öğrenim gören Mısırlı bir yazarın sözüne göz atalım:

---

32 Yazarlardan birçoğu, geçmişteki doğu şairlerini, kadından söz eden şiirlerinde müstehcen sözlerindeki aşırılıktan dolayı ayıplamaktadırlar. Ben diyorum ki: Onlarda günahkârlık, ulaşılması zor bir hayaldi. Ancak kadınların açılması ve erkeklerle bir arada bulunmaları konusunda, batıyı taklitçilik, günahı dillerden davranışlara taşıdı. Böylece kadınlarla buluşmak, sözü bile edilmeyecek normal davranışlardan oldu.

"Mısır'da erken yaşlardan itibaren erkeklerle kızlar arasında karma sistem yoktur. Avrupa'da bir süre yaşamış bazı sosyete ailelerimiz dışında, onun etkisi yok gibidir. Mısır'da ise, genç ve kız, çocukluğundan beri tamamen birbirlerinden ayrıdırlar. Aynı ailenin oğul ve kızları arasında bile onların, konuşmaları yasaklanır. Onların arasında kurdukları engelin, gençler arasında doğabilecek hevesleri engelleyeceğinden dolayı, bu yasaklamayı gerekli sayarlar. Eğer onlar iyice düşünseler, kendilerinin büyük bir hata yaptıklarını ve böyle bir davranışla beklediklerinin dışında bir sonuç elde ettiklerini görürler. Çünkü, böyle bir durumda onlardan her biri, arkadaşıyla temiz bir arkadaşlık yoluyla değil de, sadece cinsel birleşme amacıyla bir araya gelecektir ki, zaten onun nedeniyle ikisinin bir araya gelmeleri yasaklanmıştı.

Sanki onlar öç almak için bu engeli yıkmaktadırlar. Buna, her ikisinin de birbirlerine kavuşmak için kafa yordukları derin düşünce çeşitleriyle ve perde arkasında olup bitenleri hiç kimsenin bilmemesi için gizli yollarla bu işi yapmaya çalışmalarıyla çektikleri zorlukları da eklemek gerekir. Bu düşünceler her ikisine de zarar verir. Okulda ders verilirken genci, endişeli ve dalgın görürsün. Belki de, öğretmen, geometrik bir teoriyi açıklamakta, öğrenci ise kızla olan randevusunu düşünmektedir. Aynı durum kız için de böyledir. Çoğu kez bu düşüncenin onun sinirsel yapısında etkisi bulunmaktadır. Ergenlik çağında kızlarımızın yakalandıkları sinir hastalıkları, bunun neticesinden başka bir şey değildir. Eğer babaların kurduğu bu engeller giderilmiş, gencin ve kızın içine dürüst ahlâk ekilmiş olsa ve küçükten birbirlerine karışmış olarak büyüseler, o azgın duygu bir süreye kadar zayıflayacak, onun enkazı üzerinde içerde, güzellik sevgisi uyandıran birlikte oluş ve temiz bir duyguyu geçmeyen güzel arkadaşlık güçlenir. Çünkü o, sadece güzelliktir. Ucuz, ticari türden iniş ve boş işle oyalanmak için değildir. Biz, yerel gazetelerimizde aile sistemlerinin, bakire kızlar üzerine uyguladığı aşırı kanunların tahrik ettiği duyguyu, tatmin etmek için bazı kızların hizmetçilerle kaçtıklarını çok okuyoruz.

"İngiliz ailesindeki bir arada olma (karma) sistemi, benim çok hoşuma gitmektedir. Oğlan çocuğunun, komşunun kız çocuğuyla arkadaşlık ettiğini, ikisinin, birinin evinin bahçesinde beraber oynadıklarını görürsün. Böylece, onunla oyundan okul arkadaşlığına sonra her birinin diğerini çay içmeye davetine yükselmektedir. Kızları ya da oğulları karşı cinsten arkadaşlarıyla çıkacaklarını kendilerine söyledikleri zaman, bir anne babanın sevinçleri ne kadar büyük olacaktır! Oğullarının kız arkadaşlarını en iyi şekilde karşılayacaklar ve onlara oğullarının kızların gözünde değer ve saygısını artıracak aynı zamanda onları sevindirerek her türlü şefkati gösterirler. Kız üniversitede yüksek öğreniminde de ona arkadaşlık etmekte ve ne güzel bir dostluk kurulmaktadır. Onunla beraber derslere hazırlanıp, beraber anlamaya çalışmakta ve birbirlerine destek olmakta ve böylece kızdan, çalışmadaki incelikle zerafeti kavramaktadır ki, bu karşı cinsin bir meziyetidir. Kız da ondan güçlüklere karşı sabretmeyi ve zorluklara gülümser bir yüzle karşı koymayı öğrenir. Onlardan her biri diğerinden yararlanır. Yıl sonunda ise her biri diğerini ellerini sıkıp birbirlerinin başarılarını kutlayarak okuldan çıkarlar."

"Üniversitelerin zorluğuna ve çalışmalardaki güçlüğe rağmen, İngiliz öğrencilerinin başarısının nedeni basittir. Onun hayat şartlarını öğrenir de biraz da onu kavramaya çalışırsak, zekasının bir Mısırlı'nın zekasından hiç de üstün olmadığını görürüz. Mısırlı'nın yaratıldığı maddenin dışında bir maddeden de yaratılmamıştır. Ancak onun düşüncesi, bir kızla nasıl konuşacağı ya da görüşeceği konusuyla dağılmamış, sadece işinde kuşatılmıştır. O böyle bir şeyi ne derste kız yanında otururken, ne de çalışırken düşünür. Kız da onunla göz-göze geldiğinde temiz bir gülümsemeyle ona gülümser, sonra da her biri gayret ve canlılıkla çalışmalarını bitirmeye koyulur."

Öğrenci yazar toplumunu konuşturmakta ve onlara Avrupa'da gördüğü sosyal terbiye metodunun yolunu göstermektedir. Ne kadar da güzel yapıyor? Hem de halkının dinine, babalarının ve dedelerin terbiyelerine göz atıp, ehemmiyet vermeden. Ayrıca *"Bir araya gelmede ortamın*

etkisi" adı altında *El-Ahrâm*'da yayınlanan bu makalenin okuyucularının -en azından onların aralarından bazılarının henüz tamamen akıllarını yitirmediklerini göz önünde bulundurmadan.

Peki yazar, her şeyden önce okurları için, özellikle bir süre Avrupa'da yaşayan Mısırlı sosyete ailelerinin bazısında bulunduğunu söylediği, genç kızla erkek arasındaki birlikte olma sisteminin onlar için faydalı ve olumlu etkisi olduğunu garanti edebilir mi?

Öte yandan, öğrenci yazar şunu çok iyi bilir ki, temiz arkadaşlık, temiz duygu ve temiz gülümseme olarak adlandırdığı iki cinsin arasında meydana gelen olaya, pek tabi masum bir sarılma ve temiz bir kucaklama da eklenecektir. Çünkü batı uygarlığı terbiyesi üzerine yetişen gençle kız arkadaşının, zaman zaman birbirleriyle dans etmeleri gerekecektir. İşte bütün bunlar, içerde uyandırdığı güzellik sevgisiyle beraber hep masum ve temiz davranışlardır. Çünkü, bu yazarın da kaydettiği gibi sadece güzelliktir; birçok sahte isimler ve nitelikler, yerinde kullanılmayan masum sözcükler perdesi altında insani utanmayı ortadan kaldırmak ve basitliği aldatmak için tekrar edilmektedir. Kimi hırsızların, maske altında yaptıkları gibi. Aynı şekilde, açılmaya teşvik edenler, kendilerini kadının destekçileri ya da yardımcıları olarak adlandırdıkları gibi, örtünmeye teşvik edenleri de kadın düşmanları olarak adlandırmaktadırlar. Yüce Allah kimin bozguncu, kimin ıslah edici olduğunu bildiği gibi, kimlerin yardımcı, kimlerin de düşman olduklarını bilmektedir.

Yazarın, örtünme sonucunda geç kızla erkek arasında ortaya çıkacak durumla ilgili şu sözüne bakınız: "Böyle bir durumda, onlardan her biri arkadaşlarıyla temiz arkadaşlık yoluyla değil de, kendisi nedeniyle bir arada bulunmaları yasaklanan cinsel birleşme amacıyla ilişkiye girmektedirler." Sanki ikisine ait olan cinsellik onların bir araya gelmelerini serbest bırakmakla ortadan kalkacak ve her ikisi de erkeğe ya da dişiye dönüşecek!

Sonra, neden bir arada bulunmaları serbest bırakıldığı zaman, kız arkadaşıyla ilişkisi temiz ve masum oluyor da bir arada bulunmaları yasaklanması halinde temiz olmuyor? Eğer bozukluk, ileride de ele alacağımız gibi bir arada bulunanların yapısından değil de, yasaklamadan ileri geliyorsa, şüphesiz bir arada olmayı serbest bırakmak da masum olmayan bir birleşme olduğundan, o da bir yasaktır. Böyle bir durumda da yasaklandığı şeyi yapması gerekir. "Sanki o ikisi, çevresindekilerden intikam almak için o engeli yıkmaktadırlar." Bu da şöyle demeye benzer: İnsan yasak olan şeyi yapmaya özen gösterir. O halde, genç kızla erkek birbirleriyle bir araya gelmekten yasaklanmasalar, bu ilişkilere yönelmezler. Böylece, açılmayı destekleyenlerin iddialarına göre örtünme fitneye daha çok teşvik edicidir. Ayrıca o, açılma çerçevesi ve bir arada bulunmanın serbestliğinin dar geleceği, kötülükleri içermektedir. Belki de bu tür sözleri siz, onlardan da duyabilirsiniz. Hepsi safsata ve saptırmadır. Çünkü herhangi bir davranışı yasaklama onu daha çok yapma neticesini verse böyle bir durumda emretme ve yasaklama konusu tersine döner, altüst olur, engel vesile, vesile de engel olurdu. Bununla da kalmayıp, dünyadaki mevcut olan bütün ceza kanunlarını iptal etmek gerekirdi. Çünkü bu kanunlar, suçluları kanun koyuculardan intikam almak için, suç işlemeye kışkırtmakta ve teşvik etmektedir. Eğer yazar: Engel örtüyle, her zaman ele geçmeyen fırsatı değerlendirmek için, deseydi, bir dereceye kadar gerçeğe benzerdi. Fakat, eğer onların arasında örtü bulunmazsa, onlardan her biri ne zaman isterse bir arada olup, diğeriyle ilişkiye girebilir. Çünkü önlerinde yeteri kadar vakitleri vardır. Acele etmelerine gerek yok, vakitlerin hepsi onlar için fırsattır.

Burada anlatmadan geçemeyeceğim bir hikaye hatırladım:

Bir adam, kendisine yabancı bir kadınla beraber yolculuk yapıyorlarmış. Adam kadına; şu dağın arkasına vardığımızda ne olacağını biliyor musun? diye sormuş Kadın da:

Ne olacak? demiş. Adam: Orada sana tecavüz edeceğim, sen ise, buna karşı koyacak, arzuma teslim olmayacak, feryat edeceksin ve hiç kimsenin olmadığı bir yerde imdat isteyeceksin. Böylece, aramızda bir boğuşmadır başlayacak ki, sonunda kimin ne hale geleceğini kimse bilmez, demiş. Kadın da bunu dinledikten sonra: Hiçte sözünü ettiğin gibi kötü şeyler olmayacak, çünkü ben senin benden istediğin arzunu yerine getireceğim ve olay selametle sona erecektir, diye cevap vermiş.

Yazarın sözüne dönecek olursak: *"Buna her ikisinin de birbirlerine kavuşmak için kafa yordukları derin düşünce çeşitleriyle ve perde arkasında olup bitenleri hiç kimseden öğrenmemesi için gizli yollarla bu işi yapma çalışmalarıyla çektikleri zorlukları da eklemek gerekir."*

Yazara göre; *"Anne babaların bu işi kolaylaştırmaları mümkünken, bu durum onlar için bir mesai ve zaman kaybıdır. Ayrıca bu işi açıktan yapmak gizliden yapmaktan daha uygundur ve daha çok cesaret göstergesi, özgürlük gereğidir. Çünkü bu derin düşünceler her ikisine de zarar verir. Okulda ders verilirken genci, endişeli ve dalgın görürsün. Eğer istediği kız, arzuladığı zaman ulaşabileceği bir yerde olsa, gözünün önünde olsaydı, o çok çalışkan aktif ve şen şakrak olacaktı."* Bu demektir ki, yazar camide namaz kılan biri olsaydı, şöyle diyecekti: Eğer o, genç güzel kızlarla aynı safta namaz kılsa, ya da kızlar önündeki safta eğilip doğrulsalar, böyle bir durumda o, erkeklerle dolu olan bir camide namazında bulamadığı zevki bulacaktır. Böylece namazdan kaçan gençler, sürekli camiye gelir olacaklardır. "Belki de o, kız arkadaşıyla olan randevusunu düşündüğü sırada öğretmen, bir geometrik teoriyi açıklamaktadır. Eğer oradaki engel kaldırılır da erkeklerle kızların bir arada bulunmaları serbest bırakılırsa arzuladığı kızın sürekli hazır olduğu gibi, öğrencinin zihni de hazır olacaktır. Aynı durum kız için de böyledir. Çoğu kez bu düşüncenin onun sinirsel yapısında etkisi bulunmaktadır. Ergenlik çağında kızlarımızın yakalandıkları sinir hastalıkları, bunun neticesinden başka bir

şey değildir. Zavallı kızlarımız okullarda, evlerde, caddelerde ve gezinti yerlerinde kendilerine eşlik edip, beraber olacakları ve onlarla sevgiyle özgürlüğü yudumlayacakları gençlere olan ihtiyaçlarından dolayı hastalanmaktalar!" "Biz yerel gazetelerimizde aile sistemlerinin bakire kızlar üzerine uyguladığı aşırı kanunların tahrik ettiği duyguyu tatmin etmek için, bazı kızların hizmetçilerle kaçtıklarını çok okuyoruz."

Eğer yazarın aklının mantıkla en küçük bir bağı olsaydı, Mısırlı bazı ailelerin kızlarının hizmetçilerle kaçmalarının, bizim sakındırdığımız erkekle kadının bir arada bulunmalarının sonucunda olduğuna dikkat ederdi. Ayrıca, buna benzer olaylar iki cinsin karışmasını yasaklayan aile kanunlarının bir suçu sayılmaz. Hizmetçi de erkeklerden ya da yabancılardan sayılmaz dişilerden sayılmıyor mu? Yazarın da istediği gibi o kız, erkek hizmetçisi eşliğinde büyümekte, onu her gün görmektedir. Eğer hizmetçiyle bir arada bulunmak kızı teşvik için yeterli geliyorsa, kızın aynı tabakadan bir gençle bir arada bulunmasına ne buyrulur? O halde bu tür olaylar, yazarın bu görüşünü yalanlamaktadır. Halbuki yazar bu olayları söz konusu görüşüne destek olması için anlatmaktadır. Mısırlı ve diğer babalara düşen görev, oğullarını batı okullarına göndermeden önce, aklı selim ve zekada hangi düzeye çıktıklarını bir denemeleri gerekir. Yoksa, onların bir gün Mısır gazetelerinde yazarak, açıkça babalarını ve kardeşlerini, sapık görüşlerinden bazı örnekler verdiğimiz batılıların, gerçekten de akıllarına dayanan dinlerine davet etmeleri için bir engel bulunmaz.

Sözümün sonunda üniversite öğrencisinin makalesiyle ilgili olarak derim ki: Mısırlılar ülkelerinin bağımsızlığını hayal ede dursunlar. Batı ise öğrenim gören evlatlarının gönüllerini sömürüp bitirmiştir! Gönülleri sömürü ise sömürü çeşitlerinin en güçlüsü, en tehlikelisi ve toplumların benliklerini en çok sarsanıdır. Açılma taraftarlarının saçma görüşlerini yaldızlayıp gerçekmiş gibi gösterdikleri sözlerinden biri de: "Kadınlarda kendisine itimat edilmesi

gereken namusun garantisi, kadını eğitip yüksek bir düzeye çıkararak, ondaki akli gücü eğiterek geliştirmek, aynı zamanda bu akli gücü kendi nefsine hakim kılmaktır. Bir namuslunun değeri ilim ve yüksek düzeyiyle takdir edilebilir. Onun örtülü olması ve erkekler dünyasından ayrı bir dünyada yaşaması, eğitim ve ilimden oluşan bu çembere oranla daha kusurlu, çok daha güçsüzdür.

Biz de, kızda kendi nefsine otorite kuran eğitim ve terbiyeye dayanan bir karakter olmasına karşı çıkmıyoruz. Ancak onun, İslâm'ın kadına emrettiği örtünmeden uzak bir şekilde olmasına da karşıyız. Çünkü bildiğimiz gibi, eğitim ve terbiyeden payını almış olanlar arasında, kendine hakim olma huyu çokça bulunmamaktadır. Öte yandan kadının güzelliğinde gizli, çekici mıknatıs yönünde, tanıdıklarımız arasında kendi nefislerine hakim insanların olabileceğini varsayarsak ya da insan şeytanlarının teşviki karşısında kızlarımız ve kadınlarımızın kendi nefislerine hakim olabileceklerini varsayarsak, gerçeği söylediğimiz konusunda güven veremeyiz. Özellikle çağımız şeytanları, çok ileri tuzak ve oyunlarla donatılmışlardır. Bir arada oldukları zaman, bir fitnenin oluşması iki cinsden birisinin kendi nefsine hakimiyeti konusunda, eksikliği için yeterli bir delildir. Böyle bir durumda biz, her ikisi içinde endişe eder, bizi kuşatan şüphe ve kuşkuları başkası geri çevirse de, biz geri çeviremeyiz. Çünkü kendi nefsine hakimiyet, söylemesi kolay ama uygulaması zor olan bir şeydir. Efendimiz Yusuf *(aleyhisselâm)* **"(Bununla beraber) nefsimi temize çıkaramam. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emredicidir."** *(Yusuf, 53)* buyurduktan sonra biz kendimizle ilgili başka ne diyebiliriz ki.

Özetle, kendi nefsine hakim olma, bulunup bulunmadığı, yeterlilik düzeyi ve karşı koyma gücü sınırlı olmayan bir şeydir. Her kişide diğerinin bunu keşfedemeyeceği ölçüde gizlidir. Tersine, çoğu zaman bu tür tehlikeli ince durumlarda insan kendi durumunu bile tahmin etmekte yanılabilir. Şu sözleri söyleyen ne güzel söylemiştir:

O gözler aklı elde ettiği zaman,

Ne namus, namuslu,

Ne de güvenilir güvenli kalır.

Özellikle dine göre, hatta akli muhakemeye göre, namusun gerekliliğini öğrenmemiş biri için, namusun değeri, insanların onu namuslu olarak bilmesinden ve bu konumunun onlar arasında korunmasından öte geçmez. Oysa o, gerçekte namuslu değildir. Bundan dolayı, ne kadar da namusun değerini bilse ve ne kadar da insanın aklı mükemmelleşip, akli muhakemesi sağlam olsa da, belki de bütün bunlar, ayakların kayacağı böyle bir zeminde yeterli olmayacaktır. İşte bunun için nefse en küçük bir fırsat dahi verilmeden bütün yollarını kapatmak gerekmiştir. Kadının örtüsünün de anlamı; en kısa yoldan fırsat yollarını nefislere örtüp kapatmaktır. Açılma taraftarı bazı Türk yazarları büyük ölçüde kadınların başlarına örttükleri ince ipek başörtülerini küçümsemişlerdir. Ancak bununla beraber, o başörtülerinin kadını sanki bir başka dünyada yaşattığını da itiraf etmişlerdir. Onlardan birine dedim ki: İşte bu senin başörtüsünün gücünü itiraf etmendir. Şu incecik örtüleri iki cins arasına konmuş, iki cinsin birbirleriyle karışmasını önleyen haya perdeleridir. Ve o perdeler erkeğin evi dışında kendi eşi ile ilişkisini bile insanın batı medeniyeti ülkelerinde gördüğünün dışında bir hayata dönüştürecektir. Ben, Paris caddelerinde kendi gözümle, adamın bir kadının elinden tutarak yürüdüğünü, onunla konuşup, duyanların ve görenlerin yanı başında ortamla öpüştüğünü çok gördüm. Bu kadının, onun eşi olması da gerekmez. Bizdeki açılma taraftarlarının, o ülkelerde ahlâksızlığa neden olmadığını iddia ettikleri ülkelerin durumu işte budur. Gafillerden birçoğu da, onların bu iddialarını doğrulamaktadır. Belki de onların yaptığı masum ve temiz öpücüklerdir. Temiz ve masum oluşuna da güpegündüz ve açıkça yapılıyor olması delil gösterilebilir.

Öte yandan, yukarıda açıkladığımız bugünkü anlamdaki açıklığı, İslâm'ın kabul etmeyip reddettiğini bütün insanlar bilmektedir. Buna rağmen müslüman adı taşıyan birçok yazar, buna davet etmekte, müslüman kadını açılmaya teşvik edip, kendilerine karşı çıkanlara kınamalar yağdırarak onları, sözlerine ve karşı çıkmalarına değer verilmeyen gericiler olarak kabul etmektedirler. Bununla beraber onlar, en azından kendilerine karşı çıkanlara karşı, tartışmalarını sürdürmektedirler. Bu yazarlardan birisi de, *El-Ahrâm* gazetesindeki *"Kısa ve Öz"* yazarıdır ki adı da Ahmed'dir. Yılbaşından övgüyle söz ettiği yazısında, kendisinin müslüman olduğunu, hem Muhammed *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'e, hem de beşikte çocukken konuşan **"Ben Allah'ın kuluyum, o bana kitap verdi, beni Peygamber yaptı."!** *(Meryem, 30)* diyen efendimiz İsa'ya inandığını dile getiriyor, zaman zaman da müslüman kadının açılmasına razı olmayan alim ve yazarlara karşı hakaret okları fırlatıyordu. Peki o kınadığı, kendisine karşı olanların irticalarının İslâm'a dönüş olduğunu, dolayısıyla o çirkin okları İslâm dinine, kadınlara başörtülerini örtmelerini emreden şu ayeti içeren kitabına fırlattığını bilmiyor mu?

"Başörtülerini yakalarının üzerine koy (up boyunlarını ört) sünler. Süslerini kimseye göstermesinler. Yalnız kocalarına yahut babalarına yahut kocalarının babalarına yahut oğullarına yahut kocalarının oğullarına, yahut kız kardeşlerinin oğullarına yahut kadınlarına, yahut ellerinin altında bulunan (köle ve cariye)lerine, yahut kadına ihtiyacı bulunmayan (iktidarsız şehvetsiz) erkeklerden tabilerine (yani hizmetçilere yardıma muhtaç ihtiyarlara bunaklara ve dilencilere), yahut henüz kadınların mahrem yerlerini anlamayan çocuklara (gösterebilirler). Gizledikleri süslerinin bilinmesi için, ayaklarını yere vurmasınlar." *(Nur, 31)*

Yazara sorsanız, Kur'an-ı Kerim'in bu ayetiyle ilgili ve bu ayetin içerdiği yüce ayrıntıyla ilgili olarak ne der acaba? Tabi ki cevap bulamaz ve size çok şaşırarak hal diliyle der

ki: Şüphesiz yirminci asırda yaşayıp da sosyal inanışlarında Kur'an-ı Kerim'e dayanan birisinin cevabı ahmak birisinin cevabı olacaktır. Ancak senin de ona şaşırma hakkının olduğunu kabul etmez. Yazılarında kadınlarla ilgili bir konuyu işleyen bu kültürlü (!) müslümanın nasıl olur da İslâm'ın kitabındaki kadınlarla ilgili en uzun ayetinden haberi olmaz? Bu ayeti okur ve ona bunu öğretirseniz, o hiç bunu duymamış gibi sırtını dönüp gider. Sizden öğrendiğinin karşılığı da, sizin konuşmak için uygun birisi olmadığınızı düşünmek olur. Peki o nasıl kültürlü ve nasıl müslüman (!) ki Kur'an-ı Kerim'in kimi ayetlerine inanıyor kimilerine de inanmıyor ve Kur'an'ı delil edinmek isteyen birisi için, delil olmasının gerekliliğini kabul etmiyor?

Örtünmeyle ilgili ayete ek olarak, kadınların yabancı erkeklere karşı örtünmesini emreden Peygamberimizin de bir çok hadisleri vardır. Bu hadisler aynı zamanda, onların erkeklerin içine karışmalarını da yasaklar. Ancak yazar ve benzerleri, her ne kadar kötü sonuçları ortaya çıksa da, batı uygarlığına ters düşen ayet ve hadislere kulak asmazlar? Sanki onlar, Allah'ın elçilerinden sonra o uygarlığın doğudaki elçileridir ki onların batı uygarlığından getirdikleri bildiriler, Peygamberlerin Allahu Tealâ tarafından getirdiklerini neshedip hükmünü kaldırıyor. Ve onlar da perde arkasında Allah'ın Peygamberlerine karşı gelip onlara karşı savaşmalarını rağmen, gelin görün ki, aynı zamanda Allah'a ve Peygamberlerine de inanıyorlar ve müslümanlar da. Tabi İslâm'ın değerlerini yıkmakla iman ve islâm davası birbiriyle uyuşursa eğer.[33]

Bu tuhaf dönemde insanlar, İslâm'a tabi olmayanlarla, bu dine tabi olup, müslüman adları altına gizlenen İslâm düşmanı yazarları tanımaya önem vermezler. Çünkü sonrakiler, insanların kendilerinden daha kolay dinledikleri ve isim perdesi arkasında oldukları için, bu dine çok daha kolay saldırabilirler. Mısır'da da adlarıyla ve iddialarıyla

33 Turk yazar **Celal Nûri**'nin bazı eserlerinde kaydettiği bir goruş vardır: "İslam dinine giren birisi ondan çıkamaz. Çünkü onda sünnet olma vardır."

müslüman yazarlar vardır. Ve onlar, kendi milletinin dinine saldırmışlardır. Millet de onlara karşı ayaklanmış ancak, hemen onları tevbe etmiş kişiler olarak kabul ederek yeniden koruluklarına almışlar ve iplerini onlara teslim etmişlerdir. Eğer onların kendilerini kurtaran adları olmasaydı, ne tevbe etmiş gözükmeleri kolay olur, ne de insanlar onların tevbelerini kabul ederlerdi. Eğer insanlar mallarına düşkün oldukları kadar dinlerine düşkün olsalardı, onları kendi aralarındaki koruluklarına döndürmekten sakınırlardı.

Bu demek değildir ki, ben müslümanın günah işlemeyeceğini söylüyorum. Günah değil, günahlar bile işleyebilir. Ehli Sünnet mezhebine göre, büyük günahlar kişiyi dinden çıkarmaz. Ancak Allah ve Rasûlüne sözle karşı gelmek, davranışla karşı gelmeyle ölçülemez. Ve bir müslümanın sözleriyle Allah ve Rasûlüne karşı gelip de, davranışlarıyla da -eğer bu onun için mümkünse-Allah Rasûlü'nün emrettiği gibi olması mümkün değildir. Böyle bir şeye konumuzdan bir örnek anlatayım. Bir müslüman kadının davranış olarak çağımız açıklığına uyup, o örtünmemiş haliyle bazı eğlencelere katılsa, hatta hayatı boyunca da heva ve hevesine uyarak, bu açıklığın gerektirdiği açılma ve karışıklığa uyum içerisine girse, böyle bir durumda -her ne kadar bu durum onun müslüman kalma ihtimalini çok zayıflatıyor bile olsa- bu kadının İslâm üzere kalması mümkündür. Bu, günah işlemedir, tek başına dinden çıkış sayılmaz. Aynı zamanda o kadını, bu günaha iten tabii bir yapısı vardır. Umulur ki Allah, bundan dolayı onu bağışlar. O kadının açıklığından bilfiil yararlanıp, onunla bir yerde bulunan erkeğin durumu da böyledir. Ancak kadınların örtünmesini emreden Kur'an-ı Kerim'in emrine karşı gelen söz, bu günahı işlemekten daha fecidir, söyleyeni de dinden çıkarmak için yeterlidir. Çünkü böyle bir durumda, Kur an-ı Kerim'e inanmamaktan başka onun için herhangi bir itici güç yoktur.

Mısır gibi müslüman bir ülkede ve müslüman bir yazarın kalemiyle, açılmaya davet ya da onu savunmak mümkün değildir. Bundan dolayı davet eden ve savunanlara son sözüm, mantığın, ahlâkın ve yiğitliğin kendilerine, bu çağrı ve savunmalarından ya da adlarıyla bile olsa müslüman olduklarını ileri sürdükleri davalarından vazgeçmelerini zorunlu kıldığı olmuştur. Müslüman hükümetin -eğer onlara mürted muamelesi yapamıyorsa- ülkesinde büyüyen bu dinsizliğin, müslüman kayıtları arasına sokulmasına izin vermeme zamanı gelmiştir. Evet! Hükümetlerinin dinlerinden soyunduğunu ilan eden modern Türkiye gibi ülkelerde, açıkça açılmaya çağrı yapılabilir.

Sadece günah işleme fiilini, açılma vb. günahlarla ilgili söz etmekten, daha az şerli olarak kabul ediyorsam da, Sa'd Zağlül'un anısına yazılan bir makalede okuduğum ve onun hünerlerinden sayılan, kocalarının huzurunda kadınlarının örtülerini kendi eliyle açmasını bunun dışında tutuyorum. Çünkü Sa'd gibi büyük bir liderin yaptığı iş; partisi ve partisine mensup olanları eğitmek için bir kanun koyma anlamındadır. Oysa bu kanun koyma ve eğitim için normal bir itici sebep yoktur. Bundan dolayı da, bu yaptığı bağışlanmaz. Hem söz hem de davranış sayılır.

Sanıyorum din adamları bu olay olduğu zaman Sa'd'a saygıdan dolayı sessiz kaldılar. Ya da onu, davranışından dolayı Mısır alimlerinin eleştiride alışkın olduğu şekliyle, adını açıklamadan çok azı onu eleştirdi. Ancak kötülükten men etme, hava boşluğu ile cihad etmek olmadığı gibi, İslâm'ın hatırı Sa'd'dan hem de bin Sa'd'dan daha yücedir. Burada Sahabi Sa'd ile Peygamberimiz *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in onun hakkındaki sözünü hatırlıyorum: *"Sad'ın kıskanmasına mı şaşırıyorsunuz! Allah'a andolsun ki ben, ondan daha kıskancım, Allah da benden daha kıskançtır."*

Belki de *"kadının açılması, müslümanların ihtiyaçları olan kalkınma hamlesinin gereklerindendir"* derler! Ben de derim ki: Şüphesiz müslümanların kalkınmalarının

doruğuna ulaştığı dönem, Hz. Ömer'in dönemidir. Hiç bir millet, hiç bir çağında böyle bir kalkınmaya ulaşamamıştır. Ve dünya, o altın çağda müslümanların gerçekleştirdiği büyük çalışmalara benzer göremeyecektir. Bununla beraber, kadınların örtünmesinin gereğine ilk işaret eden Hz. Ömer olmuştur. Bundan sonra da onun sözüne uygun biçimde Kur'an-ı Kerim'in emri inmiştir. Böyleyken siz gelin, yokken örtünmeyle, İslâm tarihi boyunca sürdükten sonra onu kaldırma arasındaki farkı düşünün. Sonra da Hz. Ebu Bekir'in bu konuyla ilgili sözünü düşünün: *"Bu ümmetin sonrakilerinin durumu, öncekilerin düzeldiği şeyden başkasıyla düzelmez."*

Şu kaldı ki, bu makalemin okuyucuları, kadının açılmasını uygun bulmadığım gibi onun öğrenim görmesini de uygun görmediğimi zannetmesinler. Onların böyle gördüğümü zannetmesinin kaynağı, kadın eğitiminin onun açılmasını savunanlar için bir aldatmaca noktası olmasıdır. İslâm'a ters olan her bid'at, zamanımızda ilim adı altında piyasaya sürülür. Hatta dinsizlik bile, inananları arasında övünmek ya da gizli tutmak için laiklik diye adlandırılır. Ve siz, Mısır gazetelerinde, ilimden utanmaksızın ve okuyucuları arasındaki çeşitli dinlere inananlara karşı terbiyesizce, bu deyimin dinsizlik anlamında kullanıldığına çok rastlarsınız. Bu da okuyucuları, söz konusu deyimden anlaşılan, cehalete nisbetten korur. Ancak bu, onların dinsizlik ilkesine verdikleri bu adı anlamadıklarını hakir görmelerinden de az değildir.

Evet! Kadının öğrenim görmesine karşı çıkmadığım gibi, yetenekli bulunanın da, çeşitli bilim dallarında ihtisas yapmalarına engel görmüyorum. Ancak, onların öğrenim ve ihtisaslarının erkeklerle karışık olmayan kadınlara ait okullarda, öğretmenlerinin de kadınlardan olması şartıyla. Aralarında, yüksek öğrenim için yeteri kadar öğretmen bulunmadığı takdirde, erkek alimler bu işi üzerlerine alarak, örtünmüş olan genç kız öğrencilerine ders verebilirler. Aynı zamanda, kız öğrencilerin okullarında öğrenim

görmeleri için, batı ülkelerine gönderilmelerini de uygun bulmuyorum. Eğer o ülkelerin bilginleri önünde ders almaları gerekiyorsa, böyle bir durumda birçok kızımızı o ülkelere göndererek, orada müslüman olmayan kızlar gibi yaşayıp, yıllar sonra milliyetlerinden sadece dilleri, İslâm'dan da sadece adı kalmış bir vaziyette dönmeleri yerine, o ülkelerin bilginlerinden bir grubunu kendi okullarımızda görevlendirmek daha kolay ve daha doğrudur. Bu duruma düşmüş kızlar, Avrupai gözükmeye çalışan gazeteciler, çeşitli övgü sanatları döktürerek karşılarlar ancak, bu uyuşturucu gürültü arasında İslâm kaybolmaktadır. Ve bu tür kızlarla övünüp iftihar eden anne babaların gafletleri ne de büyük! Bir insanın -değişen kızı daha bilgili de olsa- kızı bir başkasıyla değiştirmesi sağlam ve sağlıklı bir yapı için nasıl olur da rahatlık ya da iç ferahlığı sayılır ki?

Ülke için ideal olan kalkınma, ülkenin ileri gelenlerinin kızlarının bazı ilim dallarında Avrupa doktorası elde etmesi ya da zenginlerin pencerelerinden dünyayı seyrettikleri son model arabaları olması ve vatandaşları olduğu toplulukla ilişkilerini, hızlı giden arabaların kendilerini çarpması korkusuyla, onların yollarda yürümelerini zorlaştırmak olması değildir. Dünya, Mısır halkının durumunu görmektedir. Toplu taşıma araçlarına binen kişi inmek, binmek ve oturmak için erkek-kadın yarışanlardan örnekler görür. Onlardan her biri birden çok kişiye yetecek kadar oturağı işgal etmeye çalışıyorlar. Yanında oturana ise çok az bir yer kalmakta, çoğu zaman da ayağına basmakta ve sigarasının dumanını yüzüne üfürmektedir. Ya da sigarasının külünü elbisesinin üzerine atmaktadır. Belki de yanında, ağzının kenarlarındaki yemek artıklarına ya da gözlerinin kenarlarında sıklaşan sineklerin olduğu bir çocuğu kucağına almış bir kadın görürsün ki, onun görüntüsü seni o araca bindiğine pişman eder. Caddelerde yürürken de, temizlik işçileri üzerine toz yağdırır ve siz, bu çocuğun annesinin benzeri milyonlarca Mısırlı kadını, örtülerinden soyunarak batılı kadınlara katılmış, batı yüksek okulları mezunu Mısırlı kızlarla karşılaştırın ve bu iki grup arasında kaybolan

terbiyeli Mısırlı kadınları hatırlayın. Mısır'da hiçbir insan -aralarında çirkini bile olsa- geleneklerine bağlılıkta boğulan ya da her şeyleriyle yenilik ve Avrupalaşmaya soyunan insanları görmeden yaşayamaz.

Bu satırları yazdığım sırada, Üstad **es-Sâvi**'nin *El-Ahrâm* gazetesindeki günlüğünü okudum. O, var gücüyle Mısır'da birbirlerini tanıyıp, kendi aralarından eşlerini seçmeleri için okullarda gençlerle kızların karışık okutulmalarının genelleştirilmesi için uğraşıyordu. Bu görüşünü de kendisine doktor S. N.'den gelen bir yazıyla pekiştirerek şöyle diyordu: O, Mısır toplumumuzun sistemine karşı çıkmaktadır. Almanya, Fransa, İngiltere arasında on yıl geçirmiş, ailelerimizin içinde bulundukları gericiliğin ne derece olduğunu görmüştür!

Ve sen ey okuyucu! Yukarıdaki sözlerden, o karışmanın, tanışmanın ve her ikisindeki süslü konuşmanın ne dereceye vardığını, gençlerin seçme ve denetleme hakkını kullanarak, evlenmelerini gereksiz kılacak şekilde, nasıl kızların birisinden diğerine geçtiğini anladın. Buna en doğru örnek, doğuda, onların birbirleriyle karışık olduğu, ülkelerde evlilik sorununun daha büyük ve bekârların da daha çok olmasıdır. Ancak yazar, hala gerek dini, gerekse dünyevi olsun sosyal kanunlarda ne dinin ne de aklın kabul ettiği kesin hükümler vermektedir.

İki gün önce de *El-Ahrâm* gazetesinde **Ali el-Hâmiş**'in, Mısırlıların fes giymelerini kınayan bir makalesini okumuştum ki o, bunu sosyal bir felaket, gerçek bir musibet ve Mısırlıların milliyetiyle ilgisi olmayan geri kalmışlığın ve cehaletin simgesi saymakta, Türklerin onları bir süre kendilerine köle edinerek, onun izini de kafalarında bıraktıklarını savunmaktadır. Daha sonra yaza fesi atarak, bugün Türklerin bile kendileri için seçtiği medeniyet kıyafeti olan şapkayı giymenin gerekli olduğunu öne sürmektedir. Ben bu yazarın ve benzerlerinin Türklerin köle edinmelerinden

yakınan bu sözlerinde İngilizlerin köle edinmelerinden ya da yeni kıyafetleriyle şimdiki Türklere hayranlığın kalıntısını hissediyorum. Çünkü Avrupa şapkası, kimi doğulular -özelilkle de müslümanlar- tarafından sevilmiyordu. Ancak Türklerin dinsiz olanlarının onu seçmesiyle, başkaları için de seçilen bir şey oldu. Böylece fesi attılar. "Meşru'ul-Kırş" cemiyetinin gayreti ve harcamalarıyla, Mısır'ın milli kıyafeti olmasından iki katına çıkan yeni köle edinmeyi de hissediyorum. Oysa fesi cehaletle geri kalmışlığın simgesi saymaktan daha çok cehaletle geri kalmışlığa delalet eden şey olmaz. Öte yandan, özel bir yazımda da geniş bir şekilde ele aldığım gibi, müslümanların şapka giymesi caiz değildir. Ancak her Mısır gazetesinin köşesinde Mısır memleketinin müftülerini gereksiz kılmaktadırlar.

El-Ahrâm'daki fes ve şapka konusunun yeniden başlamasına neden, geçen hafta içinde bir akşam, yağmur yağmasıyla kimi feslerin ütüsünün yenilenmesine gerek duyulmasıdır. Yağmur Mısır'da çok ender yagar, fes giyenlere de abartıldığı kadar masraflı olmadığı gibi, toplamının değeri bir şapkaya -özellikle pahalısına- denk olmaz. Bununla beraber doğuluların gözünde fesin, şapkada olmayan güzel görüntüsü vardır. Bundan dolayı, ender bir şekilde gereken ütü ücreti için feda edilip atılmaz. Öyle sanıyorum ki, Mısır'daki yenilik meraklıları açık ya da gizlide şapka giymeyi denediler, ancak onunla yüzlerini çirkin bulduklarından feslerine razı oldular.

Eğer kılıç boğazına dayalı olmasa, Türk halkının üzüntüsünü ve feslere olan özlemlerini ne kadar çok duyarız.

Doğu ve İslâm'la bağı olan her şey, hatta ahlâk, terbiye, utanma perdeleri, kadınların örtüsü ve alimlerin sarıkları bile en basit sebeplerden dolayı atılmaya ve değiştirmeye hedef olmuştur.

Liverpol ünivesitesinde öğrenci yazarın sözü üzerine yaptığım yorumda da kaydettiğim gibi bir yazarın diğer bir yazarın sözüne kıyasla gazetelerin birinde şöyle yazmasına

bir engel yoktur: Mısır'ın İslâm üzere kalması, asırlarca Osmanlı Devleti sancağı altında kendi gücü karşısında boyun eğen haçlı devletlerine karşı direnen Türklerin sömürüsünün kalıntısıdır. Haçlı devletler gücünü toplayıp ortaklarını da hazırladığı tuzakta çalıştırmak için bir araya getirerek, asırlarca onları zayıflatmak için çalıştı. Bu uzun asırlar boyunca İslâm, bu devlete dayanarak yaşadı. Böylece hiçbir hristiyan devletin aklına, müslüman toplumlardan herhangi birini hristiyanlaştırmak aklından bile geçmedi. Başına gelenlerden sonra bu devlet yok olunca, Türkiye dininden döndü. Böylece içerden ve dışardan dünyanın her yerinde İslâm dinine saldırılar peş peşe geldi. Hatta bu ülkelerin kendi evlatlarının arasında bile saygı duyulmayacak hale geldi. Üzerlerine zillet ve meskenet indirilen Yahudiler bile, Arap ülkelerinin ortasında kendileri için milli bir devlet kurmaya cesaret edebildiler. Bu kötümserliğe iten belirtilerden sonra İslâm'ın ömrünün ne kadar olduğunu Allah'tan başka kimse bilmez. Birkaç gün radyonun yayınladığı ve Mısır semalarında yankı yapan **Huda Şa'ravi Hânım**'ın Mısır kadınının kalkınmasıyla ilgili konuşmasında dile getirdiği gibi, *"en büyük yenilikçileri sayesinde Türkler bile İslâm'ı attıktan sonra, gericiliğin*[34] *simgesi olmasına rağmen şeref sahibi Firavunlar soyu Mısırlıların hâlâ ona tutunmaları gerekir mi?*

Mısır'da da yenilikçiler vardır. Eğer İslâm'ı ve onun değerlerini kılıçlarıyla yok etmeye güçleri yetmiyorsa, kalemleriyle bunu yapmaya güçleri yeter."

Biz yine konumuza dönelim:

Öte yandan ben, seçkin olan kızların dışındakilerin öğrenimlerinin kendilerini ilgilendiren, evlerinin düzeni, çocuklarının terbiyesi ahlâklarını düzeltmek, sağlık, düzen ve tasarrufu koruma kaideleri gibi konularla sınırlı olmasını tercih ederim. Özetle, onların her işte erkeklere

34 Fesin, cehaletin ve gericiliğin simgesi kabul edilmesinde bu anlama işaret vardır.

eşit olmaları için değil, en iyi anne ve en iyi eş olarak hazırlanmalarıdır. Çünkü, onları her işte erkeklerle eşit tutmak mümkün olmadığı gibi, bir yarar da sağlamaz.

Mısır'daki ünlü kadın yazarların birinin *el-Ahrâm* gazetesinde yayınlanan makalesinde Eflatun'dan aktardığı, erkeğin yaptığı her işi kadın da yapabilir anlamında kadınların erkeklerle eşit olduklarını iddia etmek bir hastalıktır. Kadın yazar makalesine şu başlığı vermiştir: *"Sosyal toplum içinde kadın olarak kadının, erkek olarak da erkeğin, ihtisas sahibi olduğu bir iş yoktur. Çünkü doğa, her ikisine de verdiği nimet ve kabiliyetlerle ikisini de eşit kılmıştır. Bundan dolayı her ne kadar -fiziksel yönden daha zayıf olsa da- erkeğin yaptığı her işi yapmak hakkıdır."* Bu ise boş bir iddiadır. Bunun batıl olduğu konusunda birden çok evlilikle ilgili bölümde yeteri kadar söz ettim. Ayrıca Eflatun bile eşitlik konusunda kendisiyle çelişmekte ve fiziksel yönden kadının daha zayıf olduğunu kabul etmektedir. Acaba fiziksel açıdan daha güçlü olmak doğuştan gelen nimetlerden ve kabiliyetlerden değil midir? Çünkü, gücün fazlalığıyla seçilmek, dünyadaki yönetimin ele geçirilmesinin simgesidir. Ülkeler, güçle fethedilir ve milletler birbirlerini onunla yönetirler. Bu da, eşitlik iddialarını boşa çıkarmak için yeterlidir. Şairin de dediği gibi:

Allah erkekleri savaşlar için

Kadınları da etekleri sürümek için yarattı.

Buna ek olarak, eğer kadının erkeğin her yaptığını yapacak şekilde onunla eşit bir seviyeye geldiği var sayılsa, böyle bir durumda kadın, eşitlik sınırda kalmaz tersine erkeğe üstün gelir.

Çünkü erkek, kadının çocuğunu sevmesi, özlemesi şefkat göstermesi ve onu kucağına alıp bakması gibi karnında çocuk taşıma, onun doğumu, emzirmesi, bakım, sevgi ve şefkat gibi ihtiyaçlarını karşılayamaz. Kadın üstünlüğüne dayanan bir eşitliği savunmak ise söylenilen şeyin tersini

gerektirir ki, bu da doğru değildir. Bundan ayrıca, söz konusu iddianın da boş olduğu ortaya çıkar.

Yukarıda söz konusu olan makalesinde Eflatun'un sözünü örnek veren kadın yazarın bir anda eşitlik iddiasından kadının, erkekten üstün olduğu iddiasına geçiverdiğini gördüm. Şöyle der: *"Erkeğin yaptığı işlere ek olarak bizim annelikle bu ayrıcalığın gerektirdiği kabiliyet, güven ve davranışlarla, erkeğe karşı bile bir üstünlük kazandırır demektir."* Bu sözün anlamının geniş bir şekilde ele alınmasıyla, her ne kadar uğraşanlar bunun doğru olduğunu ispatlamaya da çalışsalar, kadınla erkeğin eşitliği iddiasının, kendini boşa çıkardığı anlaşılır. Artık o uğraşanlara eşiklikten de öte kadını erkekten üstün olduğunu ispat etmek gibi, yeni bir görev doğmuştur. Belki de kadınların erkeklerle eşitlik derecelerinden daha üstün bir rütbeye geçmeleri, asrımız kadınına daha çok açılma hakkı bağışlamış olmalı ki, erkeklerin açılmalarından kat kat daha fazla açılmakta ve eğlence yerlerinde yarı çıplak bir vaziyette görünmektedir..!

Sözün ciddiyetine dönecek olursak, gerek eskiden gerekse yeni olsun, kadınların süslerini göstermeleri için açılarak erkeklerin içine karışmaları, sadece bu durumun bile -ki kitabımızda bu konuya dikkat çekmeye çalıştık- amacı şüphesiz, erkeklerin yanında kendileri için bir mevki kazanmaktı. Bu da onların, hayatta erkeklere olan ihtiyaç ve dayanmalarının açık bir delilidir. Onların ne genelleri ve ne özelleri ve ne eskileri ne de yenileri erkeklerden vazgeçmez. Oysa erkekler, her ne kadar kadınlara olan cinsel eğilimleri -fazla değilse bile- kadınların erkeklere olan ihtiyaçlarından az olmasa da, kadınlara aynı şekilde davranamazlar. Modern kadının açılması süsüyle, erkeklerin arasına sızması ortadadır. Eski örtülü kadın da açılması ve süslenmesi ile kendine ait -yani kocası- önüne çıkıyordu. Hatta erkeğin eşine verdiği islami evlilikteki mehrin tersine, kendisiyle evlenen erkeğe belirli bir ücret veren kadın bile, kocası için süslenip gelinlik giymektedir. Dünyada hiç bir erkeğin, gelinin damadına süslendiği gibi süslendiği görülmemiştir?

Böyle bir durum gelecekte de onun için söz konusu olmayacaktır. Süslenmek dünyada kadınla doğdu ve onun yok oluşuyla da yok olacaktır. Kadın üzerinde yapılan öğretim, gelişme, erkekle iş alanlarında erkeğe katılma vb. gibi hiçbir devrim bu sosyal tabiat sistemini değiştiremez. Sonra; onların açılma ve süslenmeyle erkeklerin önüne çıkmaları ve kanlarıyla canlarına karışan süsün, kendilerinde sağlamca yerleşmesi, tek başına bu durum, onların bağımsızlıklarını belirten her şeyden daha çok, erkekler için yaratıldıklarına delalet etmeye yeterlidir. Erkekler hayatta üzerlerine düşen görevlerini yerine getirmeleri için yaratılmışlardır. Onların erkeklere dayanmaları bir ise, yana nerede o erkeklerle olan eşitlikleri?

Kur'an-ı Kerim'in şu ayetleri karşısında, nerede kalır **Eflatun**'un ya da yukarıda sözünü ettiğimiz makalenin yazarı (Zeyneb El-Hakim'in) sözleri: **"Süs içinde yetiştirilip mücadelede açık olmayanı** (tartışmayı ve kavgayı becerememeyen)**i mi Allah'ın parçası yaptılar"** *(Zuhruf, 18)* **"Onun ayetlerinden biri de kendileriyle kaynaşmanız için size kendi nefislerinizden eşler yaratmasıdır."** *(Rum, 21)* Zamanın bütün insan, cin ve şeytanları bu iki ayetten daha belağatlı bir şekilde kadının durumunu tayin etmek için toplansalar, bunu başaramazlar. Öte yandan kadının bu durumu, hak ettiği üstün saygıdan da bir şey kaybetmemektedir. Yüce Allah buyurur ki: **"Biz insana ana babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Anası onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu. (Ana karnında) taşınması ile sütten kesilmesi otuz ay sürdü."** *(Ahkaf, 15)* Peygamberimiz *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de buyurur ki: *"Annen, sonra annen, sonra annen sonra da baban."* Diğer bir hadiste de buyurur ki: *"Cennet annelerin ayakları altındadır."* Yukarıdaki Ayet-i Kerime ve iki hadisi şeriften kadının en şerefli özelliğinin annelik olduğuna ve iki cins karşılaştırıldığında, onun bu özelliğiyle erkekten ayrıcalığı bulunduğuna dikkat çekilmektedir ki, böylece erkeğe oranla ortaya çıkan eksikliği dolmakta ve onu üstünlüğe doğru götürmektedir. Kadın yazarın sandığı gibi, erkeksiz ortaya çıkan bir eşitliğe katıldığından dolayı değil..

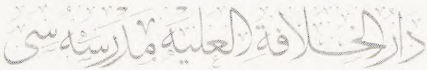

DÂRU'L-HİLÂFETİ'L-ALİYYE MEDRESESİ

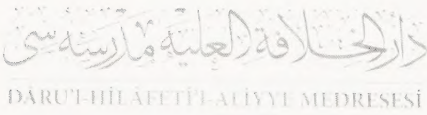

DÂRU'L-HİLÂFETİ'L-ALİYYE MEDRESESİ

KADIN MESELESİNE BAKIŞIM

Kadın konusuna özel bir önem veren Şeyhu'l İslâm Mustafa Sabri Efendi, Batı'nın ve Batı taklitçilerinin kadın üzerinden toplumu değiştirmek istediklerini düşünerek onlara bu kitapla cevap vermiştir. Kadın konusunun toplumda Doğu ile Batı arasındaki en büyük farkı oluşturduğunu ve diğer konularda olduğu gibi son zamanlarda bu konuda da Batı'yı taklit sorununun ortaya çıktığını belirtmektedir. Kasım Emin'in "Kadının Özgürlüğü ve Modern Kadın" kitaplarında dile getirdiği iddialar çerçevesinde kadının yeri, örtünme ve çok evlilik konularını ele alır. Kitap, Mustafa Sabri Efendi'nin Arapça yayınlanan el-Feth gazetesinde 8 Kasım 1934 tarihinden itibaren yayınlanmış yazı dizilerinden oluşmaktadır.

9 786056 891496

T2-CFIR-353